

Aktualizacja
LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI
GMINY Karlino
NA LATA 2017-2023

Projekt

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

Pomorze
Zachodnie

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Karlino 2017

Spis treści

Wstęp	4
ROZDZIAŁ I SŁOWNIK POJĘĆ DOTYCZĄCYCH REWITALIZACJI	6
ROZDZIAŁ II ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY KARLINO	9
2.1 KOMPLEKSOWOŚĆ PRAC NAD LPR	9
2.2. PARTYCYPACYJNYCH CHARAKTER LPR	10
ROZDZIAŁ III. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	17
3.1. ZAŁOŻENIA METODYCZNE	17
3.2. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH, SKALA PROBLEMÓW I POTRZEB REWITALIZACYJNYCH W GMINIE KARLINO	23
3.2.1.CHARAKTERYSTYKA GMINY	23
3.2.2. POZIOM OBCIĄŻENIA GMINY PROBLEMEM WSI POPEGEEROWSKICH	32
3.3. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH	37
3.3.1. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ	38
3.3.2. ANALIZA SFERY GOSPODARCZEJ	53
3.3.3. ANALIZA SFERY INFRASTRUKTURALNEJ	58
3.4. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	60
ROZDZIAŁ IV. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI	69
ROZDZIAŁ V. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	74
5.1. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI	74
5.2. POGŁĘBIONA DIAGNOZA SFERA SPOŁECZNA	77
5.3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA -SFERA GOSPODARCZA	82
5.4. POGŁĘBIONA DAGNOZA -SFERA ŚRODOWISKOWA	86
5.5. POGŁĘBIONA DIAGNOZA - SFERA PRZESTRZENNO -TECHNICZNA	89
ROZDZIAŁ VI. CELE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE REWITALIZACJI WRAZ Z ODPOWIADAJĄCYMI IM KIERUNKAMI DZIAŁAŃ	93
6.1. MISJA I WIZJA	93
6.2. CELE LPR	95
6.3. HARMONOGRAM OPIS I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	95
6.4. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	100
ROZDZIAŁ VII. OPIS POWIĄZAŃ LPR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	104
7.1. PROGRAMY KRAJOWE	104
7.2 PROGRAMY REGIONALNE	107

7.3. PROGRAMY GMINNE	110
ROZDZIAŁ VIII. KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	115
8.1. KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA.....	115
8.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA	116
8.3. KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA.....	117
RODZIAŁ IX. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W GMINIE KARLINO.....	118
9.2. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW ORAZ INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI	122
9.3. AKTUALIZACJA	123
9.4. EWALUACJA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	123
SPIS TABEL	124
SPIS WYKRESÓW	125
SPIS RYSUNKÓW	125

Wstęp

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Karlino (zwany dalej LPR) jest dokumentem, określającym proces niezbędnych przemian społecznych, ekonomicznych, przestrzennych i technicznych, służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowane obszary gminy. Już w 2010 roku dostrzegając wiele problemów na obszarze gminy, zdecydowano o potrzebie powstania pierwszego Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmował swym zasięgiem obszary miejskie w Karlinie. W Programie skupiono się w nim przede wszystkim na określeniu obszarów kryzysowych, wyznaczonych na podstawie oceny sytuacji społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej obszarów, na których stwierdzono nasilenie się negatywnych zjawisk o gradacji wyższej niż średnia dla miasta Karlina.

W wyniku przeprowadzonych analiz, obszarom tym zostały także przypisane konkretne działania, mające przyczynić się do minimalizacji negatywnych zjawisk na nich występujących. W zamyśle autorów Programu, proponowane działania miały zmierzać do wyznaczenia nowej jakości w wielofunkcyjnym rozwoju obszaru rewitalizowanego. Po siedmiu latach funkcjonowania tego dokumentu zdecydowano o potrzebie dokonania jego aktualizacji tak aby w jak najlepszy sposób odpowiadał on na żywotne potrzeby lokalnej społeczności.

Działania zamierzające do aktualizacji Lokalnego programu Rewitalizacji Gminy Karlino na lata 2010 -2020, opierały się na dążeniu do jak najsilniejszego włączenia społeczności lokalnej we wszystkie etapy tworzenia założeń i koncepcji działań, zmierzających do identyfikacji i określenia sposobów rozwiązania najistotniejszych problemów obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi.

Partycypacyjny charakter opracowywania aktualizacji LPR, był okazją dla zaangażowania szeregu osób, instytucji, stowarzyszeń z terenu całej Gminy Karlino, w problematykę rewitalizacji.

Pozwoliło to na identyfikację potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz innych interesariuszy, co do wizji rozwoju obszaru objętego rewitalizacją. Dzięki temu możliwe było uzyskanie, tak ważnej dla rewitalizacji, spójności planowanych działań ze zdiagnozowanymi potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej.

Wpłynęło to niewątpliwie na pogłębienie dyskusji nad ostatecznym kształtem LPR i dało dodatkowy impuls dla rozwoju różnorodnych form współpracy wszystkich interesariuszy. Partycypacyjny charakter prac nad LPR, pozwolił na stworzenie przyjaznych warunków dla właściwej rewitalizacji, tj. **procesu zintegrowanego, kompleksowego oraz przygotowanego i prowadzonego z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej.**

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Karlino, został przygotowany i opracowany zgodnie z Ustawą z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 ze zm.), a także z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020. Podstawą prac nad aktualizacją LPR były

---

także zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, określone w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020.

Zespół ds. Rewitalizacji koordynujący proces rewitalizacji założył, że niezbędne jest stworzenie kompleksowego programu, pozwalającego łączyć wysiłki różnych podmiotów, które w efekcie przyczynią się do trwałego ożywienia społecznego i gospodarczego obszaru rewitalizacji. Celem podejmowanych działań jest zwiększenie atrakcyjności rewitalizowanego obszaru dla mieszkańców i przedsiębiorców, ale przede wszystkim poprawa jakości życia¹.

Dobór metod i technik służących opracowaniu aktualizacji LPR, pozwolił na połączenie wiedzy ekspertów zewnętrznych, liderów życia społecznego oraz głosów mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji.

Proces rewitalizacji w gminie Karlino obejmował m.in.: na realizację warsztatów, badań diagnostycznych o charakterze ilościowym i jakościowym, spacer studyjny, wywiady z przedstawicielami lokalnej społeczności. Akcje informacyjne skierowano do wszystkich potencjalnych interesariuszy. Pozwoliły one na dotarcie z informacjami o rewitalizacji, do szerokiego grona odbiorców z gminy i z poza jej obszaru, czego efektem były m.in. zgłaszane projekty rewitalizacyjne.

---

¹ Krajowa Polityka Miejska 2023, s. 64, <https://www.mr.gov.pl>

ROZDZIAŁ I SŁOWNIK POJĘĆ DOTYCZĄCYCH REWITALIZACJI

Rewitalizacja – proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Skoncentrowany terytorialnie, prowadzony przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- ☐ **GOSPODARCZEJ** (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw);
- ☐ **ŚRODOWISKOWEJ** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska);
- ☐ **PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych);
- ☐ **TECHNICZNEJ** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju, opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany – obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych

---

granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż **20% powierzchni** gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż **30% mieszkańców gminy**.

Program rewitalizacji - to inicjowany, opracowany i uchwalony przez **RADE GMINY**, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej, lub przestrzenno-funkcjonalnej, lub technicznej, lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny - zaplanowany w programie rewitalizacji, ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE jednego z funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem: albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji, albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

Interesariusze – to mieszkańcy, organizacje pozarządowe, prywatne, podmioty publiczne lub inne organizacje, zlokalizowane na terenie objętym programem rewitalizacji.

Interesariuszami rewitalizacji w Gminie Karlino są w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i товариства будownицтва społecznego;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej.

Partycypacja – (z łaciny *particeps* - biorący udział, z ang. *participation* – uczestniczenie) – uczestnictwo, udział jednostek w większej grupie, formacji, projekcie czy instytucji. Partycypacyjny charakter rewitalizacji – polega na tym, że proces ten programuje się, prowadzi i ocenia przy zapewnieniu aktywnego udziału interesariuszy.

Trwałość projektu – niepoddanie projektu tzw. zasadniczej modyfikacji tj.: wynikającej ze zmiany charakteru własności elementu infrastruktury albo z zaprzestania działalności produkcyjnej i mającej wpływ na charakter lub warunki realizacji operacji lub powodującej uzyskanie nieuzasadnionej korzyści przez przedsiębiorstwo lub podmiot publiczny.

RODZIAŁ II ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY KARLINO

2.1 KOMPLEKSOWOŚĆ PRAC NAD LPR

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Karlino na lata 2010-2020, opracowany został w odmiennych od dzisiejszych uwarunkowanych społecznych, politycznych i gospodarczych. Wdrożenie nowego Regionalnego Programu Operacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim, wymagało dokonania szeregu zmian w dokumencie tak aby mógł być on podstawą do ubiegania się ze wsparcia realizowanego w ramach RPO. Przeprowadzone analizy, oceniające dotychczasową realizację Programu, wskazywały na konieczność dokonania jego aktualizacji. Aktualizacja zakłada podjęcie działań mających wpłynąć na jak najlepsze dostosowanie zapisów LPR do współczesnych realiów, a także miała pozwolić na identyfikację najważniejszych problemów z którymi współcześnie boryka się lokalna społeczność.

Aktualizacja LPR została przygotowana zgodnie z Ustawą z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 ze zm.), a także z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020. Aktualizacja LPR oparta została także na zasadach realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych określonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020.

W TOKU PRAC NAD LPR PRZYJĘTO ŻE:

- Lokalny Program Rewitalizacji w Gminie Karlino, **stanowi kompleksowy proces** wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego;
- Lokalny Program Rewitalizacji w Gminie Karlino, **zakłada optymalne wykorzystanie endogennych czynników rozwoju** obszaru oraz wzmacnianie potencjału obszaru poprzez działania rewitalizacyjne;
- Rewitalizacja w Gminie Karlino, **jest procesem silnie skoncentrowanym terytorialnie i prowadzonym w sposób zintegrowany**;
- Proces rewitalizacyjny obejmuje **działania całościowe** (wzajemnie powiązane przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne, środowiskowe), **integrujące interwencję** na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki;

- Działania rewitalizacyjne prowadzone w Gminie Karlino, na wszystkich etapach ich realizacji, poddane zostały szerokim **konsultacjom społecznym** i są wynikiem współpracy wszystkich interesariuszy reprezentujących lokalną społeczność;
- Projekty rewitalizacyjne przyjęte do realizacji, **służą pogłębieniu poczucia wspólnoty społeczności lokalnej**, przyczyniając się do rozwoju obecnych i nowych form aktywności mieszkańców gminy;
- Określone w Lokalnym Programie Rewitalizacji działania, wykazują się wysoką **spójnością wewnętrzną oraz zewnętrzną**, w tym w szczególności z dokumentami strategicznymi gminy, województwa i kraju.

W celu realizacji przedstawionych założeń, konieczne było opracowanie metodologii, uwzględniającej lokalne uwarunkowania oraz wytyczne zawarte w aktach normatywnych dotyczących rewitalizacji.

Wykorzystano w tym celu wnioski płynące, z analizy literatury poświęconej procesom rewitalizacyjnym w Polsce i na świecie². Umożliwiło to, określenie statystycznych mierników, pozwalających na delimitację obszarów zdegradowanych oraz zastosowanie skutecznych metod włączających, w proces budowy programu, szerokie grono interesariuszy.

2.2. PARTYCYPACYJNYCH CHARAKTER LPR

Kompleksowość prac nad LPR, osiągnięto dzięki partycypacyjnemu charakterowi prac nad LPR. Pozwoliło to, na zaangażowanie na każdym etapie procesu rewitalizacji, szerokiego grona interesariuszy. **W sposób bezpośredni i twórczy wpływali oni na kształt podejmowanych działań oraz treść aktualizowanego LPR.**

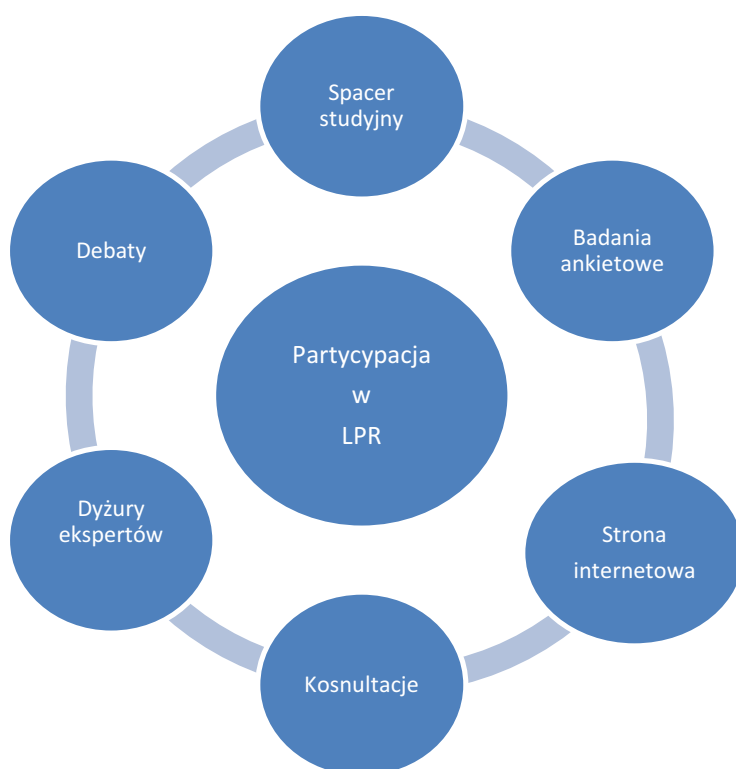
Zespół ds. Rewitalizacji założył, że działania rewitalizacyjne w Karliniu to nie incydentalne, niezależne projekty, ale proces kompleksowych przemian. Przemiany te realizowane są w interesie mieszkańców i w ścisłym porozumieniu z interesariuszami rewitalizacji. Dlatego też, w procesie prac nad LPR dla gminy Karlino, zadbano o jak najszerszą partycypację społeczną.

² M.in.: Espinosa, A., Hernandez, T. (2016). A comparison of public and private partnership models for urban commercial revitalization in Canada and Spain. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 60(1), 107-122.; Mallach, A. (2017). Urban neighborhoods in a new era: Revitalization politics in the postindustrial city, University of Chicago, 2015.; Lorens, P. (2010). *Rewitalizacja miast: planowanie i realizacja*. Wyd. Architektury Politechniki Gdańskiej.; Markowski, T. (2016). Rewitalizacja miast – wielowymiarowy proces rozwoju. *Przegląd Komunalny*; Śleszyński, P., Bednarek-Szczepańska, M., Górczyńska, M., Korcelli-Olejniczak, E. (2016). Komentarz do Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. *Problemy Rozwoju Miast*, (1), 53-57; Huber M. A. (2016). Revitalization of modern cities, taking into account the harmony of the environment and infrastructure on the example of the European Union. *Tourism and Cultural Heritage*, 2(1), 1-8.; Górski, A. S. (2016). ZNACZENIE PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ W PROCESIE REWITALIZACJI. *Research Papers of the Wrocław University of Economics/Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (443); Malkowski, A. (2016), Program rewitalizacji jako narzędzie zarządzania obszarem peryferyjnym [w:] Wykorzystanie zarządzania projektami w sektorze publicznym, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, XVII/II/1; Barney, J. B., Ketchen Jr, D. J., Wright, M. (2011). The future of resource-based theory: revitalization or decline?. *Journal of management*, 37(5), 1299-1315.

Zgodnie z założeniami przyjętymi przez Zespół ds. Rewitalizacji, partycypacja społeczna została wpisana w proces rewitalizacji zdegradowanych obszarów gminy Karlino, jako fundament wszelkich działań. O uspołecznienie procesu rewitalizacji, zadbano na różnych jego etapach, tj. diagnozie, programowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji.

Partycypacja obejmowała różnorodne formy włączania mieszkańców w działania związane z rewitalizacją m.in. spotkania z interesariuszami, spacer studyjny, dyżury ekspertów, debaty, wspólne projekty, badania ankietowe, wywiady pogłębione, przekazywanie informacji i konsultacje – zob. rysunki 1., 2., i 3.

Rysunek 1. Partycypacyjny charakter LPR w gminie Karlino

Źródło: opracowanie własne.

Uspołecznienie procesu przygotowania LPR, miało na celu, zagwarantowanie wysokiej jakości projektów rewitalizacyjnych i rzeczywiste zaangażowanie się społeczności lokalnej w proces rewitalizacji w Gminie Karlino.

INTERESARIUSZE ZAANGAŻOWANI W PRACĘ NAD LPR W GMINIE KARLINO

1. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2. Pozostali mieszkańcy gminy, nie mieszkający na obszarze rewitalizacji;
3. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
4. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. Organy władzy publicznej;
7. Inne podmioty

Przyjęta forma prac nad LPR, wpisuje się w „**zasadę partnerstwa**” wynikającą z art. 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu.

Rysunek 2. Spotkanie Zespołu ds. Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 3. Spacer studyjny

Źródło: opracowanie własne.

Idea partycypacji społecznej opiera się na założeniu, że opinia środowiska lokalnego jest istotnym elementem tworzenia dokumentu, który stanowi narzędzie do projektowania konkretnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji niekorzystnych zjawisk, a tym samym podnoszących jakość życia mieszkańców terenów zdegradowanych.

Partycypacyjny charakter prac polegał m.in. na:

1. **Poznaniu** potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
2. **Prowadzeniu**, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy oraz o przebiegu tego procesu;
3. **Inicjowaniu**, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
4. **Zapewnieniu** udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
5. **Wspieraniu** inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
6. **Zagwarantowaniu** w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji, możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rysunek 4. Spacer studyjny

Źródło: opracowanie własne.

Jawność i transparentność procesu rewitalizacji była kluczowym założeniem prac nad programem. W trakcie bieżących prac nad programem, wszystkie informacje publikowane były na stronie internetowej gminy, udostępniane w siedzibie urzędu gminy.

Rysunek 5. Portal informujący o procesie rewitalizacji w gminie Karlino

Źródło: opracowanie własne.

W ramach procesu rewitalizacji, przedsięwzięto działania skierowane do wszystkich interesariuszy, w tym do najmłodszych mieszkańców gminy. Efektem tego były m.in.: warsztaty (np. Moje miasto, Miasto moich marzeń), mural, czy konkurs na logo rewitalizacji.

Rysunek 6. Warsztaty rewitalizacyjne

Źródło: UM Karlino

Rysunek 7. Logo rewitalizacji

Źródło: UM Karlino

Wybrane i wykorzystane w pracach nad programem metody i techniki badawcze, posłużyły do określenia stanów kryzysowych we wszystkich najistotniejszych sferach tj. **społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej**. – rysunek 8.

Rysunek 8. Zakres diagnozy na potrzeby LPR

Źródło: opracowanie własne.

Poddano także analizie zidentyfikowany potencjał obszaru zdegradowanego i poddanego procesowi rewitalizacji.

ROZDZIAŁ III. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

3.1. ZAŁOŻENIA METODYCZNE

Proces wyznaczania obszaru zdegradowanego, na którym następnie dokonano zakreślenia obszaru rewitalizacji, był kluczowym etapem prac nad LPR. Prawidłowe określenie obszaru zdegradowanego, możliwe było dzięki przeprowadzeniu wnikliwej diagnozy obszaru całej gminy, w oparciu przyjętą procedurę (patrz rysunek 9). Uwzględniono przy tym, przede wszystkim wymogi Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (poz. 1777).

Rysunek 9. Schemat procesu diagnostycznego

Źródło: opracowanie własne.

Ważne były także wywiady z liderami lokalnymi i przedstawicielami interesariuszy. W efekcie czego, możliwe stało się określenie zakresu danych możliwych do pozyskania dla celów opracowania diagnozy oraz wybór jednostek referencyjnych, niezbędnych w dalszym etapie prac.

Ze względu na fakt, że poprzedni program rewitalizacji, dotyczył wyłącznie miasta Karlino, a w okresie jego realizacji zidentyfikowano szereg problemów także na obszarach wiejskich, założono że należy ponownie zdefiniować obszar zdegradowany w gminie Karlino. W tym celu konieczne było przeanalizowanie sytuacji w całej gminie Karlino, w sferach: społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Pozwoliło to zidentyfikować tzw. obszary zdegradowane i umożliwiło zaplanowanie kompleksowych działań rewitalizacyjnych.

Prace nad aktualizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji w Gminie Karlino przebiegały w trzech etapach.

W ETAPIE I - wyznaczono tzw. jednostki analityczne, które określa się jako najmniejsze, niepodzielne w kolejnych etapach postępowania obszary gminy. Podział na jednostki analityczne opiera się na szeregu zdefiniowanych czynnikach. Dodatkowo, wykonano szereg analiz uwzględniających najważniejsze elementy krajobrazu naturalnego i kulturowego, przeznaczenie terenów wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, utrwalony w świadomości mieszkańców podział miasta oraz istniejącą strukturę zabudowy. Ostateczny podział na jednostki analityczne został skonsultowany i zatwierdzony przez Zespół ds. Rewitalizacji, w oparciu o pojęcie jednostki urbanistycznej zdefiniowanej przez Instytut Rozwoju Miast – *jednostki urbanistyczne to obszary stosunkowo nieduże, możliwie jednorodne pod względem funkcjonalnym oraz względnie homogeniczne pod względem morfologicznym i społecznym. Ich zaletą jest to, że stanowią naturalne jednostki do zbierania i przedstawiania wielu informacji, a także podejmowania działań rewitalizacyjnych* (W. Jarczewski, J. Jeżak, *System monitorowania rewitalizacji*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010, s. 14.).

Naturalną jednostką podziału w przypadku gminy Karlino były granice administracyjne miasta oraz granice gminy. Biorąc pod uwagę liczbę ludności miasta oraz rozproszenie zabudowy, przyjęto podział na mniejsze jednostki analityczne. Taki zabieg miał na celu lepszą charakterystykę statystyczną i wyodrębnienie obszaru zdegradowanego w sposób gwarantujący obiektywizm oceny poszczególnych zjawisk, oraz ujmujący wieloaspektowość funkcji terenu.

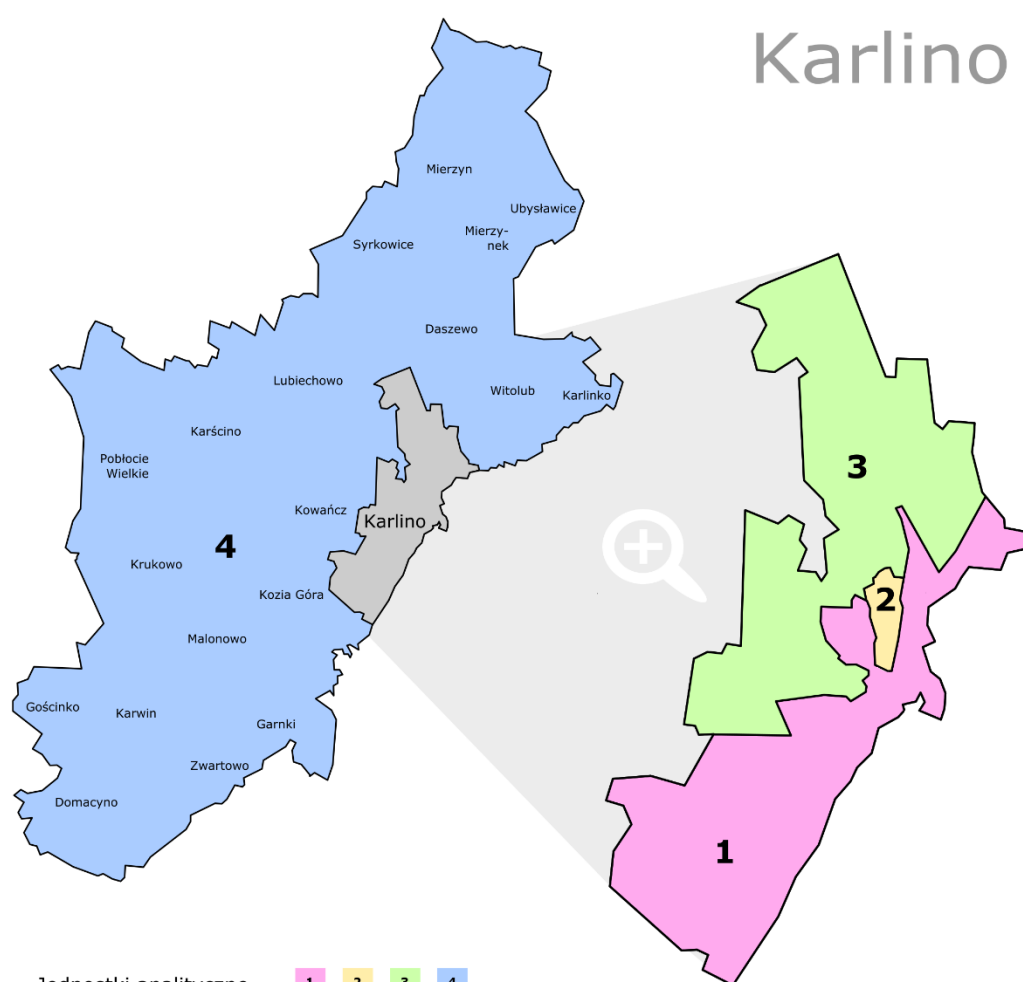
Konieczność prowadzenia analiz w poszczególnych obszarach Miasta, różniących się pełnionymi funkcjami, wymagała wydzielenia mniejszych jednostek analitycznych. Konsultacje z mieszkańcami pozwoliły na delimitację trzech funkcjonalnych obszarów na terenie miasta Karlino. W naturalny sposób wydzielono także czwarty obszar analityczny, który swym zasięgiem objął wszystkie obszary wiejskie w gminie Karlino.

Ostatecznie dla przeprowadzenia niezbędnych analiz ilościowych i jakościowych obszar gminy Karlino podzielono następująco patrz rysunek 10:.

- **OBSZAR 1 - Stare Miasto** - strefa ochrony konserwatorskiej A - zawierającą ulice: Białogardzką, Bogusława X, ks. Brzóska, Dworcową, Kolejową, Konopnickiej, Koszalińską, Krótką, Nadbrzeżną, Okrzei, Parkową, Pl. Jana Pawła II, Prusa, Spichrzową, Szczecińską, Szymanowskiego (bez nru 4 i 4a), Traugutta (tylko SP i Biblioteka), Waryńskiego, Wigury i Żwirki.

- OBSZAR 2 - główna część obszaru strefy ochrony konserwatorskiej B- zawierająca ulice: Chopina, Chrobrego, Kościuszki, Moniuszki, Ogrodową, Pełki, Słoneczną, Stromą, Szymanowskiego 4- 4a, Traugutta (bez SP i biblioteki), Wojska Polskiego.
- OBSZAR 3 - pozostała część miasta - z ulicami: 4 Marca, Jaworskiej, Jedności, Kołobrzeską, Krasickiego, Leśną, Niepodległości, Przyjaźni, Sawickiej, Spacerową, Spokojną, Walki Młodych, Wolgast, Wolności, Wyzwolenia.
- OBSZAR 4 - obszar wiejski gminy - składający się z 19 sołectw: Daszewo, Domacyno, Garnki, Gościnko, Karlino, Karścino, Karwin, Kowańcz, Kozia Góra, Krukowo, Lubiechowo, Malonowo, Mierzyn, Mierzynek, Pobłocie Wielkie, Syrkowice, Ubysławice, Witolub, Zwartowo.

Rysunek 10. Podział miasta Karlino na obszary analityczne.

Źródło: opracowanie własne.

W **ETAPIE II** - pozyskano niezbędne dane statystyczne oraz przeprowadzono analizę wskaźnikową wyznaczonych uprzednio jednostek analitycznych. Analiza dotyczyła przede wszystkim sfery społecznej. Zgodnie z zapisami ustawy oraz wytycznymi, zebrano również informacje dotyczące negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej oraz infrastrukturalnej. Analizę przeprowadzono z wykorzystaniem wskaźnika syntetycznego. Wykorzystana została metoda standaryzacji, której poszczególne etapy to:

1. Zebranie bezwzględnych danych liczbowych dla wszystkich wskaźników w odniesieniu do porównywanych obszarów;
2. Przyporządkowanie wszystkim obszarom liczby mieszkańców;
3. Odniesienie nominalnej wartości wskaźnika do liczby mieszkańców;
4. Obliczenie średniej arytmetycznej dla ujednoliconych wskaźników (dla obszaru całej gminy);
5. Obliczenie odchylenia standardowego dla poszczególnych wskaźników (dla całej gminy);
6. Standaryzacja wskaźników. W celu umożliwienia sumowania danych, wskaźniki podlegają standaryzacji; polega to na odjęciu od wartości wskaźnika dla danej jednostki analitycznej średniej wartości dla całego obszaru i podzieleniu przez odchylenie standardowe. W wyniku tej procedury wszystkie wystandaryzowane wskaźniki mają rozkład charakteryzujący się jednakową średnią - zero, i odchyleniem standardowym - jeden, co umożliwia ich logiczną interpretację i uprawnia do dodawania. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla całego obszaru, i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które jednostki analityczne odznaczają się wskaźnikiem degradacji wyższym od średniej dla całej gminy. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują jednostki o najlepszej sytuacji społecznej, w których negatywne zjawiska społeczne, w porównaniu ze średnią dla całej gminy, odznaczają się mniejszym natężeniem;
7. Obliczenie sumarycznego wskaźnika degradacji - zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników dla poszczególnych jednostek analitycznych
8. Interpretacja wyników - hierarchizacja jednostek analitycznych w oparciu o sumaryczny wskaźnik degradacji.

Szacowanie miernika rozwoju społecznego rozpoczęto od doboru zestawu odpowiednich zmiennych diagnostycznych $\{x_1, x_2, \dots, x_k\}$. Dobór zmiennych diagnostycznych został dokonany spośród cech posiadających największy wpływ na ocenę poziomu rozwoju analizowanych obszarów. Warto podkreślić fakt, iż dobór ten musiał zostać przeprowadzony w oparciu o dostępny materiał statystyczny.

Identyfikacja negatywnych zjawisk społecznych jest fundamentem diagnozy obszarów kryzysowych, dlatego też w ramach tej sfery określono najszerszy zestaw wskaźników.

Punktem wyjścia doboru wskaźników były wytyczne Instytucji Zarządzającej RPO WZ zawarte w dokumencie „Zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020” (s. 24-25). Wskaźniki przyjęte na potrzeby oceny sfery społecznej, zostały wyselekcjonowane w taki sposób, aby zobrazować sytuację w poszczególnych obszarach gminy, w różnych kategoriach. Dokonano również, analizy w sferze gospodarczej i sferze technicznej. Łącznie do analizy wykorzystano zestaw 15 wskaźników –patrz tabela 1.

. Tabela 1. Zestaw wskaźników i metodologia obliczeń

LP.	WSKAŹNIK	SPOSÓB LICZENIA	ŹRÓDŁO DANYCH
SFERA SPOŁECZNA			
WS1	Depopulacja	Wartość wskaźnika liczona jako odchylenie bezwzględne liczby osób ogółem w okresie przyjętym do analizy Różnica liczby mieszkańców ogółem w poszczególnych jednostkach analitycznych w okresie 2011-2016	Urząd Miejski w Karlinie
WS2	Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (na 1000 osób)	Wartość wskaźnika liczona jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do ogólnej liczby mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Urząd Miejski w Karlinie
WS3	Wskaźnik starzenia się	relacja liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym	Urząd Miejski w Karlinie
WS4	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielenie przez liczbę mieszkańców danego obszaru.	MGOPS , Urząd Miejski w Karlinie
WS5	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek stały na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielenie przez liczbę mieszkańców danego obszaru	MGOPS , Urząd Miejski w Karlinie
WS6	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek okresowy na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielenie przez liczbę mieszkańców danego obszaru	MGOPS , Urząd Miejski w Karlinie
WS7	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek celowy na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielenie przez liczbę mieszkańców danego obszaru	MGOPS , Urząd Miejski w Karlinie
WS8	Pomoc w dożywianiu dzieci - liczba dzieci na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona przez pomnożenie liczby świadczeniobiorców przez 1 tys. ludności, a następnie podzielenie przez liczbę mieszkańców danego obszaru	MGOPS , Urząd Miejski w Karlinie

WS9	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby przestępstw przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Komenda Powiatowa Policji
SFERA GOSPODARCZA			
WG1	Udział osób w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców ogółem na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do ogólnej liczby mieszkańców diagnozowanego obszaru.	Urząd Miejski w Karlinie
WG2	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	Wartość wskaźnika liczona poprzez pomnożenie liczby osób prowadzących działalność gospodarczą przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru.	CEiDG, Urząd Miejski w Karlinie
WG3	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Wartość wskaźnika liczona jako stosunek liczby nowo zarejestrowanych podmiotów pomnożony przez 1 tys. ludności, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców diagnozowanego obszaru.	CEiDG, Urząd Miejski w Karlinie
WG4	Liczba bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym	Wartość wskaźnika liczona jako stosunek liczby długotrwale bezrobotnych do ogólnej liczby osób w wieku produkcyjnym.	PUP, Urząd Miejski w Karlinie
SFERA INFRASTRUKTURALNA			
WI1	Ogólny zasób mieszkaniowy na mieszkańca	Wartość wskaźnika liczona jako wartość zasobów mieszkaniowych w m ² podzielona na liczbę ludności.	Urząd Miejski w Karlinie
WI2	Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.	Wartość wskaźnika liczona jako suma budynków oddanych do użytku przed 1970 r.	Urząd Miejski w Karlinie

Źródło: opracowanie własne.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter holistyczny i łączy metody ilościowe i jakościowe.

Dla wydzielonych jednostek analitycznych uzyskano materiał statystyczny z zasobów Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych), Urzędu Gminy Karlino, MGOPS, Powiatowego Urzędu Pracy, Urzędu Skarbowego, Policji.

Dodatkowo wykorzystano ankietę sondażową, dzięki której zbadano opinie mieszkańców w zakresie występowania obszarów zdegradowanych i przyczyn ich występowania.

W ETAPIE III - Ostatnim etapem jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Za obszar zdegradowany uznano te jednostki analityczne, w których w wyniku przeprowadzonej analizy wskaźnikowej, zdiagnozowano kryzys z powodu koncentracji

---

negatywnych zjawisk społecznych oraz zidentyfikowano problemy w sferze: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Spośród zdegradowanych jednostek analitycznych wybrano obszar rewitalizacji.

W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych, konieczne było wskazanie terenów, na których analizowane wskaźniki przyjmują mniej korzystne wartości, niż w pozostałych częściach gminy. Przeprowadzono analizę wskaźnikową, w oparciu o metodę standaryzacji, w celu określenia natężenia negatywnych zjawisk społecznych. Metoda ta pozwala zhierarchizować obszary znajdujące się na badanym obszarze, według stopnia degradacji.

Dla każdej jednostki analitycznej wyznaczono wartości wystandaryzowanych wskaźników, które informują o wielkości odchylenia od normy. Wskaźniki te mogą przyjmować wartości dodatnie (wówczas wskaźnik degradacji dla danej ulicy/sołectwa jest wyższy od średniej dla całej gminy), lub ujemne (wtedy wskaźnik degradacji dla danej ulicy jest niższy niż średnia dla całej gminy).

Następnie po wyznaczeniu wartości wystandaryzowanych wskaźników zsumowano je w celu określenia wartości sumarycznego wskaźnika degradacji dla poszczególnych ulic w mieście i poszczególnych sołectw w obszarze wiejskim.

Wysoka wartość sumarycznego wskaźnika degradacji wskazuje na sytuację kryzysową w jednostce analitycznej. Wyniki przeprowadzonych analiz zgodnie z wytycznymi zostały omówione z interesariuszami procesu rewitalizacji. Zwrócono szczególną uwagę na te jednostki analityczne w których nastąpiła kumulacja niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej, a także w innych sferach objętych badaniem.

3.2. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH, SKALA PROBLEMÓW I POTRZEB REWITALIZACYJNYCH W GMINIE KARLINO

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, możliwe było dzięki przeprowadzonym badaniom i konsultacjom. Dzięki temu, dokonano diagnozy negatywnych procesów obejmującą swym zasięgiem cały obszar gminy. Pozwoliło to, na identyfikację zjawisk kryzysowych w gminie Karlino, wraz z ich delimitacją przestrzenną.

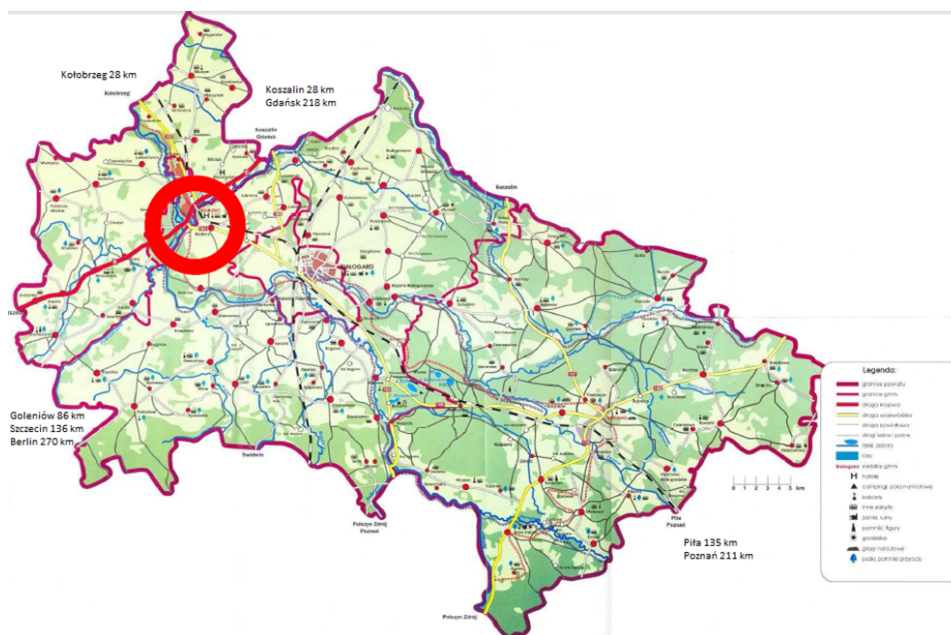
3.2.1.CHARAKTERYSTYKA GMINY

Karlino to gmina miejsko - wiejska powiatu białogardzkiego, położona w północno - wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Prawa miejskie oraz herb Karlino otrzymało w 1385 roku. Świadectwem bogatej przeszłości Karlina są liczne zabytki, które zachowały się zarówno w mieście jak i gminie. Lokalizacja miasta związana jest z przeprawą

Obecnie Karlıno położone jest u skrzyżowania drogi krajowej nr 6 Szczecin - Gdańsk oraz drogi wojewódzkiej nr 163 Kołobrzeg - Poznań (rys. 11.) Te dwie główne drogi w gminie oraz układ rzeczny stanowią podstawową determinantę rozwoju miasta od czasów jego założenia aż po dzień dzisiejszy. Miasto Karlıno znajduje się w odległości 28 km od Koszalina, 9 km od Białogardu (stolica Powiatu Białogardzkiego), 136 km od Szczecina, 220 km od Poznania, 500 km od Warszawy.

Główny profil gospodarczy danego obszaru jest definiowany jako usługowo - rolniczo - przemysłowy. Gmina swoim zasięgiem obejmuje 29 miejscowości, w tym 28 wiejskich skupionych w 19 sołectwach.

Rysunek 11. Położenie gminy Karlino

Sieć dróg publicznych w obrębie Miasta i Gminy Karłino tworzą drogi gminne, powiatowe, droga wojewódzka oraz krajowa. Droga krajowa nr 6 na terenie gminy posiada długość 18,8 km (2,8 km w obrębie miasta). Droga wojewódzka nr 163 na terenie gminy posiada długość 7,033 km (w granicach Miasta 3,127 km). Sieć dróg powiatowych na terenie gminy posiada

łączną długość 56,499 km (4,739 km w granicach miasta). Drogi gminne posiadają długość 59,56 km (w granicach Miasta 4,81 km).

Do głównych atutów gminy można zaliczyć:

- korzystne położenie - skrzyżowanie głównych dróg (drogi krajowej nr 6 i drogi wojewódzkiej nr 163),
- 2 Specjalne Strefy Ekonomiczne,
- dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną,
- atrakcyjne tereny do zagospodarowania na cele przemysłowe jak i rekreacyjne,
- edukację dostosowaną do potrzeb inwestorów,
- korzystne warunki naturalne do rozwoju turystyki,
- duży potencjał siły roboczej,
- bardzo dobry stan środowiska naturalnego,
- szerokopasmowy dostęp do Internetu.

Duże znaczenie zarówno dla kierunków, jak i tempa rozwoju gospodarczego miasta Karlino mają działające w nim podmioty gospodarcze. W Gminie Karlino zarejestrowanych jest ponad 760 podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy obok podmiotów polskich działają firmy z kapitałem zagranicznym. Do największych pracodawców w gminie należą przede wszystkim przedsiębiorstwa z sektora przemysłu lekkiego, przemysłu spożywczego, włókienniczego, gumowego i usług. Największe firmy w mieście i gminie Karlino zaprezentowano w tab. 2.

Tabela 2. Największe podmioty w gminie Karlino

NAZWA PODMIOTU	BRANŻA
HOMANIT POLSKA Sp. z o.o.	Przemysł drzewny, płyty pilśniowe, płyty meblowe
Homa trans sp. z o.o.	Transport
G. EN. GAZ ENERGIA S.A	Gazownictwo, budowa sieci i instalacji gazowych, kotłowni gazowych, zagospodarowywanie niekonwencjonalnych pozabilansowych źródeł energii, usługi turystyczne
P.L. ENERGIA S.A.	Realizacja projektów zagospodarowania małych złóż gazu ziemnego
Scanrad	Produkcja urządzeń chłodniczych i wentylacyjnych
Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Oddział Zielonogórski Zakład Górnictwa Nafty i Gazu Kopalnia Ropy Naftowej i Gazu Ziemnego, Krzywopłoty	Przemysł wydobywczy, eksploatacja gazu i ropy naftowej, zagospodarowanie lokalnych złóż pozabilansowych oraz gazów odpadowych, magazynowanie gazu ziemnego
GAZ BUDOWA" Spółka z o.o.	Budowa gazociągów
P.P.U. PROMECH Sp. z o.o. Karlino	Przemysł metalowy
Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska w Karlinie	Przemysł spożywczy, handel
Dyskont spożywczy „BIEDRONKA"	Handel
ABBAS" Gospodarstwo Rolne	Uprawy rolne i chów zwierząt
Gospodarstwo Rolne RAIFFPOL Pobłocie Wielkie	Rolnictwo
Zakład Cukierniczy PYCHOTKA Karlino	Przemysł spożywczy

Karlińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	Budowa i wynajem lokali mieszkalnych, administrowanie zasobem mieszkań komunalnych gminy, Zarządzanie wspólnotami mieszkaniowymi
Regionalne Wodociągi i Kanalizacja	Dostarczanie wody i odbiór ścieków sanitarnych
HaGe - Polska Spółka z o.o. Pobłocie Wielkie	Produkcja rolna
Zakład Oświetlenia Drogowego „Północ” Sp. z o.o.	Usługi oświetlenia drogowego
Białogardzka Spółdzielnia Mieszkaniowa	Mieszkalnictwo
GRUPA HOTELOWA "STOP" - Spółka Cywilna	Usługi hotelarskie i restauracyjne
KOMPLEKS WYPOCZYNKOWY PETRICO PARK	Usługi hotelarskie i restauracyjne
IBERDROLA	Elektrownia wiatrowa
Carlfoods sp. z o.o.	Magazynowanie i przechowywanie towarów
Drinktech Jarosław Wolski sp. z .o.	Produkcja napojów
Dunster sp. z o.o.	Przemysł drzewny

Źródło: opracowanie własne

Duże znaczenie w strukturze zatrudnienia ma rozwijający się sektor usług (tab. 3) w tym: budowlanych, obsługi nieruchomości, naprawy pojazdów, usług drogowych i transportowych, ale również sektor usług bankowych i handel (w tym handel wielkopowierzchniowy). Niemale znaczenie ma również w zatrudnieniu mieszkańców Karlino sektor publiczny reprezentowany przez administrację samorządową szczebla gminnego i powiatowego i podległe temu sektorowi liczne jednostki budżetowe i spółki prawa handlowego.

Tabela 3. Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON w gminie Karlino

NAZWA	I PÓŁROCZE 2017
Ogółem	875
Sektor publiczny	112
Sektor prywatny	763
Sekcja A UPRAWY ROLNE, CHÓW I HODOWLA ZWIERZĄT, ŁOWIECTWO, WŁĄCZAJĄC DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWĄ	43
Sekcja B GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	1
Sekcja C PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	65
Sekcja D WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	8
Sekcja E DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ	4
Sekcja F BUDOWNICTWO	142
Sekcja G HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	170
Sekcja H TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	32
Sekcja I DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	30

Sekcja J INFORMACJA I KOMUNIKACJA	9
Sekcja K DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	14
Sekcja L DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	150
Sekcja M DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	31
Sekcja N DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	24
Sekcja O ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE	6
Sekcja P EDUKACJA	31
Sekcja Q OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	43
Sekcja R DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	27
Sekcja S POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA I T GOSPODARSTWA DOMOWE ZATRUDNIAJĄCE PRACOWNIKÓW; GOSPODARSTWA DOMOWE PRODUKUJĄCE WYROBY I ŚWIADCZĄCE USŁUGI NA WŁASNE POTRZEBY	45

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Gmina Karlino jest w posiadaniu bogatego dziedzictwa historycznego. Ochrona tego dziedzictwa na terenie gminy polega na utrzymaniu i wyeksponowaniu zachowanych zasobów, przede wszystkim układu, bądź pojedynczych reliktyw osadnictwa prehistorycznego i średniowiecznego, a także unikalnych budynków i budowli z okresów późniejszych.

Rysunek 12. Zabytkowy spichlerz w Karlinie

Źródło: UM Karlino

Na obszarze gminy wyróżniono trzy strefy ochrony konserwatorskiej:

- Strefa W. I – pełna ochrona archeologiczno-konserwatorska stanowiska,
- Strefa W. II – częściowa ochrona archeologiczno-konserwatorska stanowiska,
- Strefa W. III – ograniczona ochrona archeologiczno-konserwatorska stanowiska.

Dla tak wyróżnionych stref obowiązuje zróżnicowany zakres ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego.

W strefie W. I – pełnej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej,
- zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem ujętym w rejestrze zabytków i w ewidencji,
- wystąpienie o wytyczne do Wojewódzkiego Oddziału służby Ochrony Zabytków, Delegatura w Koszalinie (WOSOZ) w przypadku podjęcia jakiejkolwiek działalności na terenie objętym granicami strefy, a wynikającej ze sposobu użytkowania terenu.

W strefie W. II – częściowej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- zalecenie zaniechania realizacji obiektów kubaturowych,
- inwestowanie odbywać się może pod warunkiem powiadomienia WOSOZ w terminie 6 miesięcy przed przystąpieniem do prac w celu przeprowadzenia badań ratunkowych,
- przeprowadzenie na koszt inwestora wyprzedzających badań wykopaliskowych.

W strefie W. III – ograniczonej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- powiadomienie WOSOZ w Koszalinie w terminie 3 miesięcy przed przystąpieniem do prac o zamiarze ich rozpoczęcia,
- przeprowadzenie na koszt inwestora interwencyjnych prac archeologicznych.

Obszar gminy objęty jest również przepisami ochrony **Krajobrazu Kulturowego i Zabytkowych Układów Ruralistycznych w sferach A,B, E i K.**

Strefa A ścisłej ochrony konserwatorskiej to obszar obejmujący granice zagospodarowania niwy siedliskowej wsi o określonym i czytelnym układzie ruralistycznym, wypełnionej co najmniej w połowie oryginalną i mało przekształconą zabudową historyczną (powstałą przed 1945 r.) .

Na obszarze strefy ustala się obowiązujące zasady kompozycji zabudowy i zagospodarowania terenu, w tym:

- linie zabudowy, wielkość działek, w tym zasady parcelacji,
- intensywność zabudowy, usytuowanie wjazdów na siedliska,
- usytuowanie zieleni rekreacyjnej, użytkowej i komponowanej,
- regulacje komunikacyjne, w tym utrzymanie lub zmianę rodzaju nawierzchni dróg,
- rodzaje ogrodzeń, szczególnie od strony wnętrza siedliska,
- formy zabudowy obiektów nowych i przebudowywanych, w tym:
  - wysokość budynków, rodzaj dachów,
  - proporcje i kompozycje elewacji frontowych wraz z rodzajem dopuszczalnych materiałów budowlanych.

Strefa B pośredniej ochrony konserwatorskiej jest to obszar obejmujący granice zagospodarowania niwy siedliskowej wsi o określonym i czytelnym układzie ruralistycznym, wypełnioną oryginalną, lub przekształconą zabudową historyczną z ubytkami lub uzupełnieniami nową zabudową z zachowaniem podstawowych cech lokalizacji tradycyjnej.

Na obszarze strefy ustala się obowiązujące zasady kompozycji zabudowy i zagospodarowania, w tym:

- linie zabudowy,
- wielkość działki, w tym zasady parcelacji,

- usytuowanie wjazdów,
- intensywność zabudowy,
- usytuowanie zieleni rekreacyjnej, użytkowej i komponowanej oraz ustala się formy zabudowy w tym:
  - wysokość budynków,
  - rodzaj dachów,
  - proporcje i kompozycje elewacji frontowych.

Strefa E ochrony ekspozycji konserwatorskiej odnosi się do obszarów widoczności układów zabudowy i dominant, na których ogranicza się możliwość lokalizacji zabudowy i zadrzewień.

Strefa K krajobrazowej ochrony konserwatorskiej to obszar obejmujący tereny wsi i ich otoczenie w szczególności zdominowane przez tereny zieleni komponowanej (parki), których cechy fizjonomiczne nawiązują do tradycji historycznej, z nielicznymi oryginalnymi obiektami historycznego zagospodarowania terenu. Na obszarze strefy ustala się obowiązujące zasady lokalizacji zabudowy, kompozycji i zagospodarowania oraz podstawowe parametry form zabudowy oraz zasady gospodarowania terenami zieleni.

Jednym z kluczowych problemów gminy Karlino jest postępujący proces koncentracji niekorzystnych zjawisk demograficznych. Problemy demograficzne wskazywane przez mieszkańców, znajdują potwierdzenie w danych ilościowych.

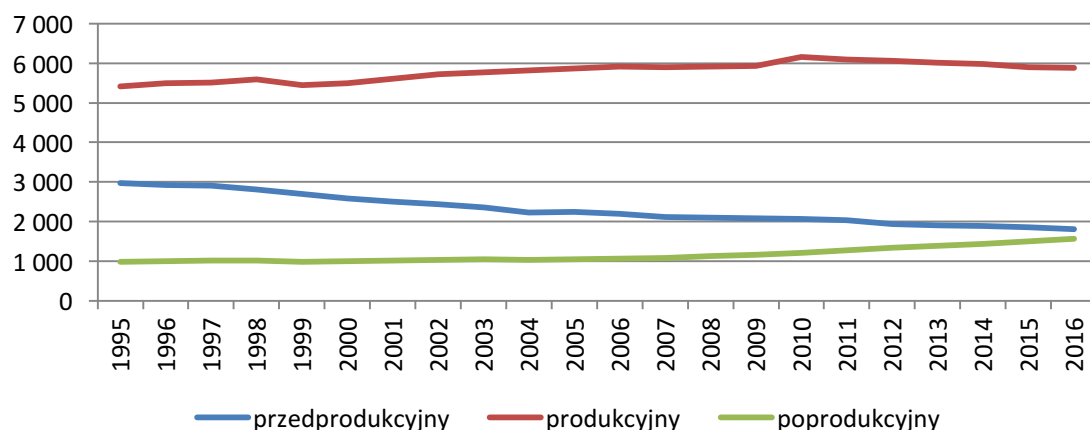
Tabela 4. Proces depopulacji w gminie Karlino

NAZWA	RÓŻNICA 2016-1995	RÓŻNICA 2016-2011
PRZEDPRODUKCYJNI	-1 171	-232
PRODUKCYJNI	472	-216
POPRODUKCYJNI	584	298

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Procesy depopulacyjne w szczególności sposób dotyczą ostatnich 5 lat. W porównaniu z rokiem 2011, w roku 2016 zmniejszyła się liczba w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Wzrosła natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Analiza danych historycznych wykazała, że liczba mieszkańców gminy w wieku poprodukcyjnym sukcesywnie się zwiększa już od roku 1995 (wykres 1).

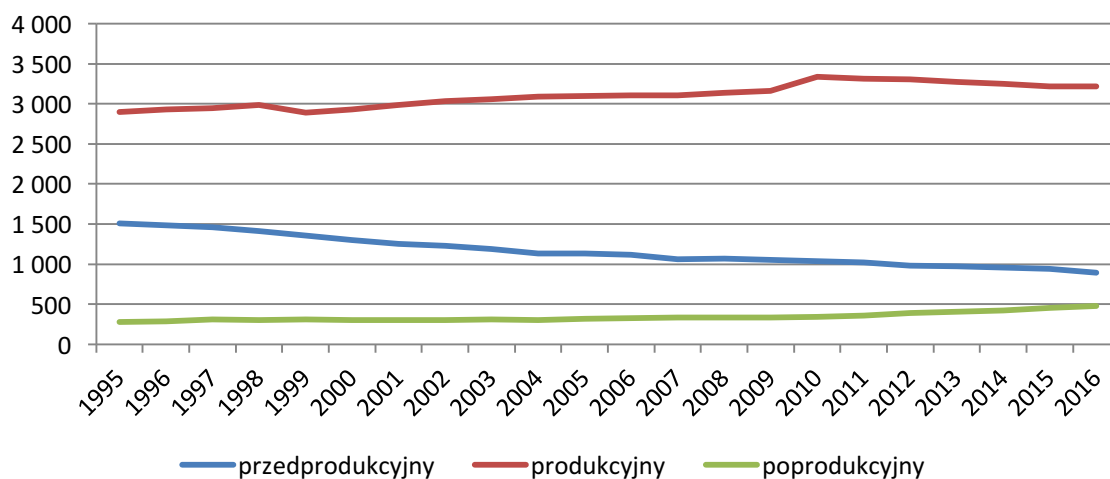
Wykres 1 .Liczba ludności w gminie Karlino

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Od 2011 roku zmniejsza się także liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym i bardzo wyraźnie w wieku przedprodukcyjnym. Natomiast rośnie liczba mężczyzn w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu tej grupy (wykres 2).

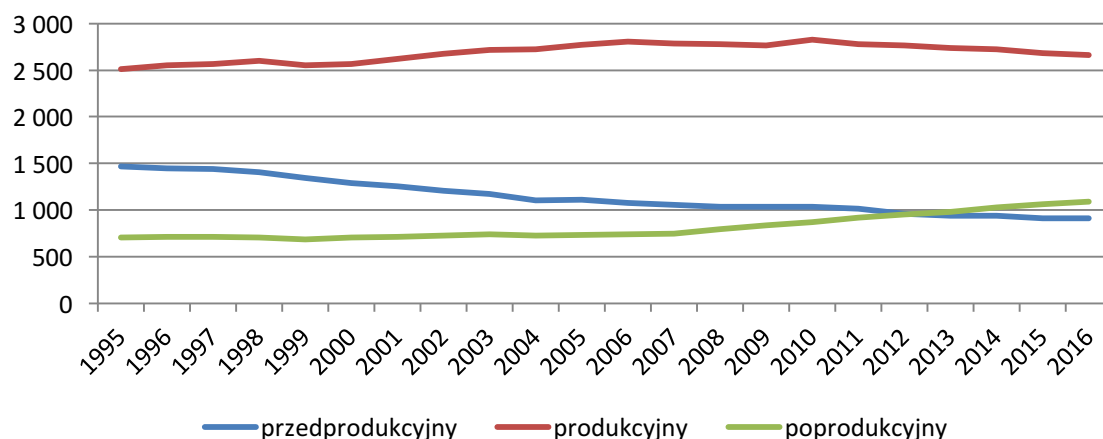
Wykres 2. Liczba mężczyzn w gminie Karlino

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

W grupie kobiet również zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, rośnie natomiast liczba kobiet w wieku poprodukcyjnym (wykres. 3.)

Wykres 3. Liczba kobiet w gminie Karlino

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Generalnie tendencje w zmianach demograficznych w gminie Karlino, są tożsame ze zmianami w Polsce - zauważalny jest spadek liczby ludności w wyniku ujemnego wzrostu demograficznego oraz starzenie społeczeństwa. W porównaniu z rokiem 2011 w roku 2016 liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 150 osób.

Tabela 5. Zjawisko koncentracji depopulacji w gminie Karlino

LICZBA OSÓB W GMINIE KARLINO			
NAZWA	2011	2016	RÓŻNICA
gmina razem	9405	9 255	-150
obszar miejski	6027	5 933	-94
obszar wiejski	3378	3 322	-56

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Dokonując analizy danych demograficznych posłużono się wskaźnikiem koncentracji. Interpretacja wskaźnika koncentracji jest następująca:

- wartość od 1,25 w górę oznacza bardzo wysoką koncentrację badanego zjawiska
- wartość od 1,00 do 1,24 oznacza wysoką koncentrację zjawiska
- wartość od 0,76 do 0,99 oznacza niską koncentrację zjawiska
- wartość od 0,75 w dół oznacza bardzo niską koncentrację zjawiska

Analizując liczbę ludności ogółem za pomocą wskaźnika koncentracji można zauważyć, że na obszarach wiejskich występuje wysoka koncentracja zjawiska zmniejszania się liczby ludności, a na terenach miejskich koncentracja tego zjawiska jest niższa (tab. 6).

W grupie osób w wieku poprodukcyjnym bardzo wysoka koncentracja zjawiska starzenia ludności występuje na obszarze miejskim gminy Karlino, w przeciwieństwie do obszarów wiejskich, na których wskaźnik koncentracji jest na niskim poziomie (tab. 6).

Tabela 6. Depopulacja - koncentracja zjawiska w gminie Karlino

Nazwa	ludność ogółem	Przedprodukcyjni	produkcyjni	poprodukcyjni
gmina razem	1,00	1,00	1,00	1,00
obszar miejski	0,98	0,91	1,66	1,26
obszar wiejski	1,04	1,15	-0,11	0,38

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

3.2.2. POZIOM OBCIĄŻENIA GMINY PROBLEMEM WSI POPEGEEROWSKICH

Istotnym elementem prowadzonych działań związanych z partycypacyjnym charakterem dokumentu, a zrazem wynikających z chęci poznania sytuacji, w której znajdują się wszystkie obszary gminy Karlino, było uzyskanie informacji na temat obszarów popegeerowskich w gminie. Aktualizowany LPR odnosił się w swojej istocie do przestrzeni miejskich dlatego niezbędne było rozszerzenie przeprowadzonych analiz o dokonanie diagnozy sytuacji w jakiej znajdują się obszary wiejskie.

Charakterystyczną cechą obszarów wiejskich, w województwie zachodniopomorskim w tym gminy Karlino, był duży udział w rolnictwie Państwowych Gospodarstw Rolnych (dalej PGR) . Oprócz wypełniania funkcji produkcyjnych, jednostki te organizowały również życie społeczne na obszarach wiejskich oraz podtrzymywały aktywność społeczno-gospodarczą małych i średnich miast takich jak Karlino.

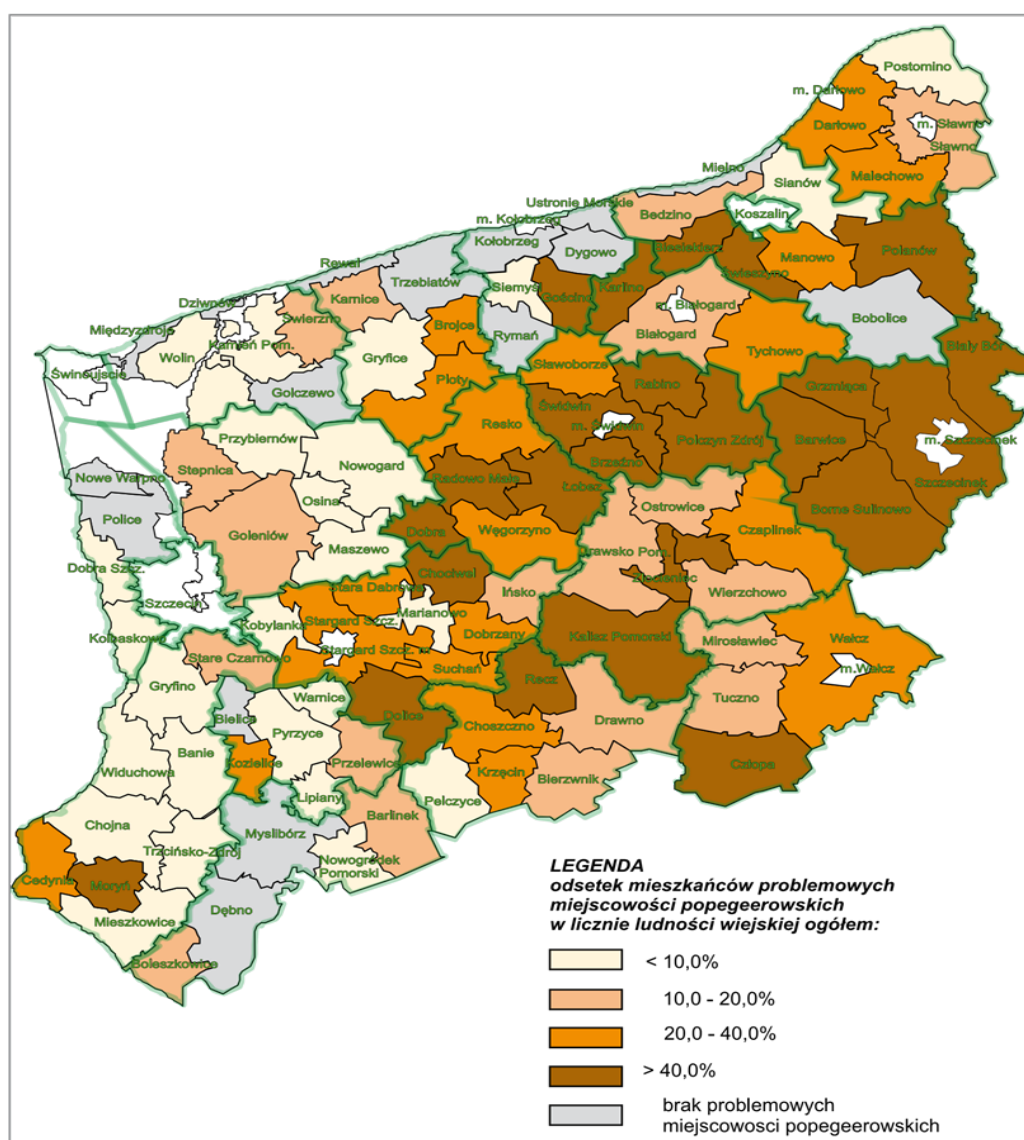
Wraz z likwidacją systemu państwowego rolnictwa i rozwojem sektora prywatnego na wsi, funkcje obszarów wiejskich uległy daleko idącym przeobrażeniom.

W gminie Karlino, Państwowych Gospodarstw Rolnych nie ma już prawie od 20 lat. Nie znaczy to jednak, że zniknęły one bez śladu. Oprócz zdewastowanego mienia, w tym budynków mieszkalnych i środków produkcji, zostali także ludzie – byli pracownicy PGR-ów wraz z rodzinami (rys.13).

W potocznej świadomości istnieje stereotyp biednych obszarów popegeerowskich, zamieszkałych przez ludzi, którzy przez długie lata pracy w komunistycznej gospodarce, zostali nauczeni biernej i roszczeniowej postawy. Jednocześnie jednak, tereny obejmujące byłe PGR-y są rzadko wyodrębniane w badaniach i analizach.

Rysunek 13. Odsetek mieszkańców problemowych miejscowości popegeerowskich w liczbie ludności wiejskiej ogółem

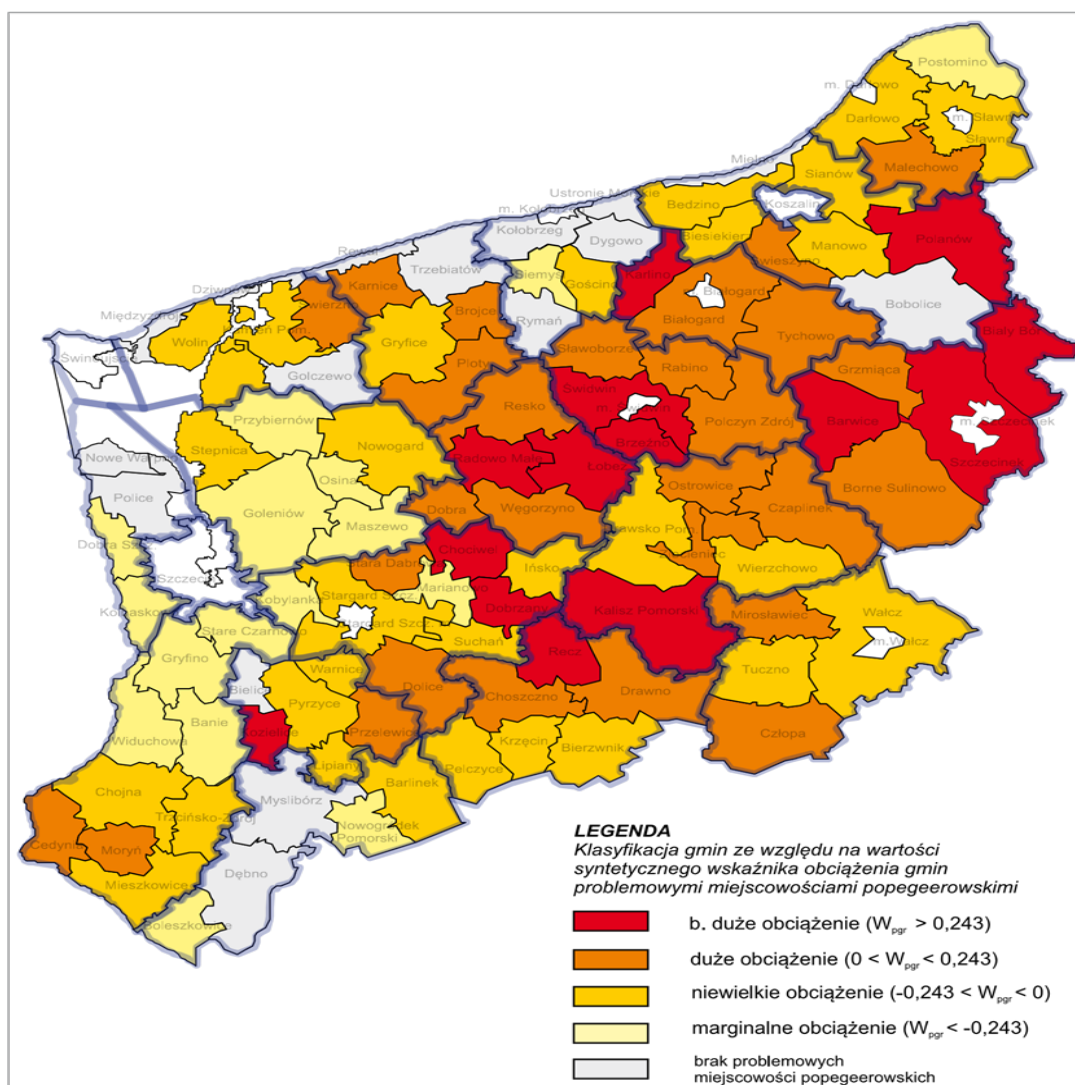

Źródło: D. Dziechciarz., Diagnoza środowisk popegeerowskich, Biuletyn Obserwatorium Integracji Społecznej nr 2(8)/13, Szczecin 2013

³ D. Dziechciarz., *Diagnoza środowisk popegeerowskich*, Biuletyn Obserwatorium Integracji Społecznej nr 2(8)/13, Szczecin 2013

Przeprowadzone analizy sytuacji w gminie Karlino wskazują, że na terenach ogólnie określanych jako popegeerowskie, skupiają się jak w soczewce wszystkie problemy polskiej wsi. Wśród podstawowych problemów dotyczących obszary popegeerowskie, wymienić należy wysoką stopę bezrobocia (w tym długotrwałego), niską aktywność mieszkańców, słabo rozwiniętą przedsiębiorczość, brak infrastruktury.

Rysunek 14. Obciążenia gmin problemowymi miejscowościami popegeerowskimi w województwie zachodniopomorskim.

Źródło: D. Dziechciarz., Diagnoza środowisk popegeerowskich, Biuletyn Obserwatorium Integracji Społecznej nr 2(8)/13, Szczecin 2013

Wpływa to na wysoki poziom obciążenia poszczególnych gmin problemem wsi popegeerowskich (miejscowości problemowych). Przeprowadzone w 2013 roku badania obejmujące cały obszar województwa zachodniopomorskiego pozwoliły stworzyć tzw. syntetyczny wskaźnik obciążenia problemem wsi popegeerowskich (W_{PGR}). Do budowy syntetycznego wskaźnika W_{PGR} wykorzystywane zostały wskaźniki proste odnoszące się do

wybranych zagadnień realnie wpływających na natężenie problemu wsi popegeerowskich. Na podstawie dostępnych danych przyjęto, że zasadniczy wpływ na obciążenie gmin problemem wsi popegeerowskich (w aspekcie społecznym) mają:

- odsetek mieszkańców problemowych miejscowości popegeerowskich w liczbie ludności wiejskiej ogółem w gminie (wskaźnik społeczności popegeerowskiej;
- bezrobocie na obszarze wiejskim w gminie (wskaźnik bezrobocia);
- odsetek mieszkańców żyjących w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w problemowych miejscowościach popegeerowskich w danej gminie (wskaźnik ubóstwa).

Na podstawie uzyskanych wartości wskaźnika WPGR dokonano klasyfikacji gmin. Wykazała ona wysoki poziom obciążenia gminy Karlino problemami wsi popegeerowskich – (rys. 14).

Przeprowadzone w ramach procesu rewitalizacji pogłębione badania w Gminie Karlino wykazały iż problem popegeerowskiej przeszłości obszarów wiejskich, w szczególności dotyczy to miejscowości:

1. Mierzyn,
2. Karścino,
3. Pobłocie Wielkie,
4. Ubystawice,
5. Karlino

Obszary te zostały szczególnie mocno dotknięte zmianami, jakie miały miejsce w pomorskim rolnictwie w ostatnim dwudziestoleciu, kiedy likwidacji uległy tzw. PGR i spółdzielnie produkcyjne. Oferowały one dużą liczbę miejsc pracy dla ludności wiejskiej całej gminy.

Rysunek 15. Obiekty byłego PGR - Mierzyn

Źródło: UM Karlino

W wyniku ich zniknięcia, powstała luka w zatrudnieniu nie została wypełniona do dziś. Duże prywatne gospodarstwa rolne, z różnych względów nie stały się alternatywą dla zlikwidowanych PGR. Do negatywnych skutków tej sytuacji należy również zaliczyć liczną emigrację młodych i dynamicznych osób oraz rozwój tzw. szarej strefy gospodarczej. .

Nadal w przestrzeni publicznej widoczne są konsekwencje związane z rozwiązaniem PGR. Znajduje to odzwierciedlenie w pozostałych na terenie gminy nieruchomościach o różnym stanie technicznym i sposobie wykorzystania.

Rysunek 16. Ruiny zabudowań - Pobłocie Wielkie

Źródło: UM Karlino

Rysunek 17. Zniszczone zabudowania dawnego PGR - Karścino

Źródło: UM Karlino

Rysunek 18. Zniszczone zabudowania dawnego PGR - Ubysławice

Źródło: UM Karlino

Rysunek 19. Obiekty byłego PGR - Karlino

Źródło: UM Karlino

3.3. DIAGNOZA ZJAWISK KRYZYSOWYCH

Diagnoza obecnej sytuacji w Gminie Karlino, posłużyła do jednoznacznej delimitacji zdegradowanych obszarów oraz zdefiniowaniu najistotniejszych, z punktu widzenia procesu rewitalizacji, problemów.

Diagnoza obejmuje sferę społeczną, gospodarczą oraz infrastrukturalną. W jej ramach wykonana została analiza ilościowa i jakościowa pozyskanych danych statystycznych, analiza badań jakościowych, a także przedstawiono wnioski płynące z dyskusji i obserwacji prowadzonych w ramach prac nad programem. Analizy zostały wykonane w oparciu o przedstawione wcześniej wskaźniki opisujące każdą jednostkę analityczną.

Celem diagnozy było także, sporządzenie charakterystyki ważnych dla rewitalizacji deficytów i walorów obszarów, obejmujących m.in. stan infrastruktury technicznej, oraz sytuację społeczną i gospodarczą. Umożliwiło to stwierdzenie, które obszary wymagają najpilniejszej interwencji. Diagnoza dokonana została w wybranych jednostkach analitycznych, które objęły swym zasięgiem całą gminę. Jak już wspomniano dla celów analiz ilościowych i jakościowych gmina Karlino została podzielona na 4 jednostki analityczne. Pozwoliło to na dokonanie szczegółowych porównań sytuacji w jakiej znalazły się poszczególne funkcjonalne części gminy (tab. 7).

Tabela 7. Jednostki analityczne w gminie Karlino

Nazwa obszaru	Liczba ludności	% całości ludności gminy	Powierzchnia w km ²	% powierzchni gminy	gęstość zaludnienia (osób/km ²)
MIASTO	5965	65,26	9,39	6,66	635,25
OBSZAR I	2754	30,13	4,21	2,99	654,16
OBSZAR II	2013	22,02	0,21	0,15	9585,71
OBSZAR III	1198	13,11	4,97	3,52	241,05
OBSZAR WIEJSKI OBSZAR IV	3175	34,74	131,6	93,34	24,13

Źródło: UM w Karlinie oraz obliczenia własne

Na obszarze miejskim gminy Karlino zamieszkuje ponad 65% ludności, a na obszarze wiejskim blisko 35%. Charakterystyczną cechą obszaru wiejskiego jest jego bardzo duże rozdrobnienie. Składa się on aż 19 wsi sołeckich.

Największe zaludnienie występuje w obszarze II miasta (ponad 9,5 tys. osób na km²). Z kolei na obszarze starego miasta zamieszkują 654 osoby na km², a w pozostałej części miasta nieco ponad 241 osób na km².

3.3.1. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

Mając na względzie szczególne znaczenie potencjału ludnościowego, określającego rangę społeczno-gospodarczą ośrodka miejskiego, wymiar ten został poddany szczególnej analizie. Kryterium demograficzne, odnoszące się do zjawiska depopulacji gminy, rzutuje w długim okresie czasu na strukturę demograficzną, atrakcyjność mieszkaniową, a także na

wymiary gospodarcze związane między innymi z wartością kapitału ludzkiego, chłonnością rynku i określonym profilem zapotrzebowania na usługi publiczne. Jak już wspomniano jednym z najczęściej wskazywanych przez mieszkańców problemów w gminie jest postępujący proces depopulacji.

Dlatego dokonując analizy sytuacji społecznej w jednostkach analitycznych, zgromadzono dostępne dane demograficzne. Zostały one następnie poddane gruntownym analizom, które potwierdziły występowanie w gminie Karlino niekorzystnych procesów demograficznych (tab.8).

Tabela 8. Depopulacja w gminie Karlino

Nazwa	Liczba ludności 2016	udział w 2016	Liczba ludności 2011	udział w 2011	Różnica
OBSZAR I	2754	30,13%	2784	29,79%	-30
OBSZAR II	2013	22,02%	2189	23,42%	-176
OBSZAR III	1198	13,11%	1039	11,12%	159
OBSZAR IV	3175	34,74%	3333	35,67%	-158
RAZEM	9140	100,00%	9345	100,00%	-205

Źródło: UM Karlino

W badanym okresie na terenie gminy nastąpił spadek liczby ludności. W 2016 r. w porównaniu z 2011 r. największy odpływ mieszkańców dotyczył obszaru II i IV. Najmniejszy spadek ludności wystąpił w obszarze I, a w obszarze III zauważalny jest wzrost liczby ludności.

Problemy demograficzne wskazywane przez mieszkańców, znajdują potwierdzenie w danych ilościowych. Zarówno liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym uległa zmniejszeniu w porównaniu z rokiem 2011 (tab. 9). Wzrost natomiast odnotowano w grupie osób w wieku poprodukcyjnych, co potwierdza tezę o starzeniu się społeczeństwa.

Tabela 9. WS1 - wskaźnik depopulacji (różnica liczby mieszkańców w latach 2011-2016)

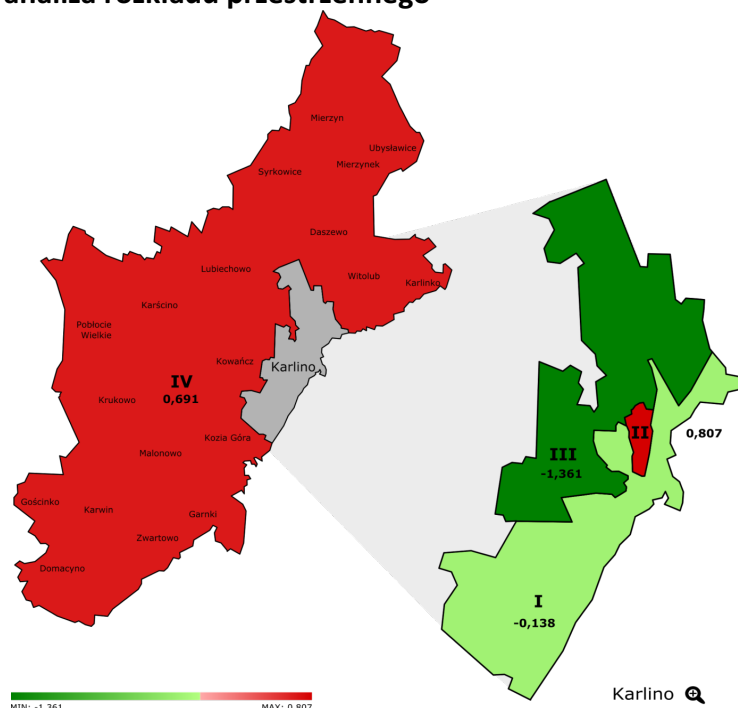
Nazwa	Koncentracja	Wskaźnik depopulacji WS1
OBSZAR I	0,486	-0,138
OBSZAR II	3,898	0,807
OBSZAR III	-5,917	-1,361
OBSZAR IV	2,219	0,691

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzone analizy wykazały, że największa koncentracja zjawiska depopulacji występuje na obszarze II oraz IV.

Starzejące się społeczeństwo, to jeden z głównych problemów społecznych współczesnej Europy. Wydłużający się okres życia Europejczyków, przy nadal spadającym przyroście naturalnym powoduje, że wiele obszarów w Europie, w tym gmina Karlino, coraz mocniej odczuwa problem braku kandydatów do pracy, przy jednoczesnym wzroście ilości osób w wieku poprodukcyjnym.

Rysunek 20. WS1 - analiza rozkładu przestrzennego

Źródło: opracowanie własne

Poza wymiarem ekonomicznym, ma to także wpływ na zmianę stosunków społecznych w starzejących się społecznościach. Dlatego ważnym było zbadanie w jakiej sytuacji znajdują się jednostki analityczne pod względem:

- Liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- Liczby ludności w wieku produkcyjnym;
- Liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 10. Liczba ludności w podziale ze względu na aktywność zawodową

Nazwa	Liczba ludności 2016	Przedprodukcyjni	Produkcyjni	Poprodukcyjni
OBSZAR I	2754	612	1783	359
OBSZAR II	2013	333	1198	482
OBSZAR III	1198	242	759	197
OBSZAR IV	3175	660	2102	413
RAZEM	9140	1847	5842	1451

Źródło: opracowanie własne

Tabela 11. Wskaźnik udziału osób w wieku przedprodukcyjnym do liczby mieszkańców ogółem na 1000 osób

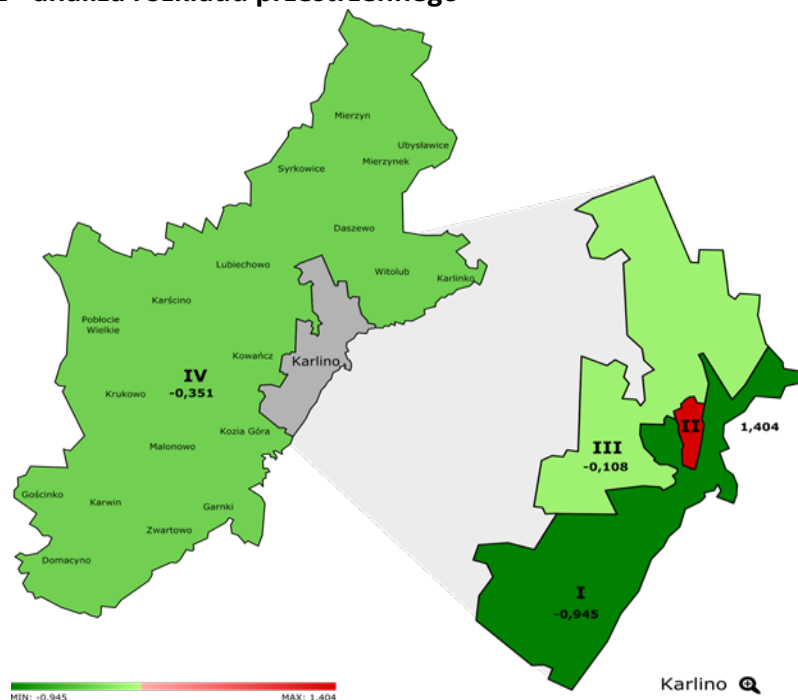
Nazwa	udział na 1000 mieszkańców	Wskaźnik WS2
OBSZAR I	222,22	-0,945
OBSZAR II	165,42	1,404

OBSZAR III	202,00	-0,108
OBSZAR IV	207,87	-0,351

Źródło: opracowanie własne

Problem starzejącej się społeczności lokalnej w największym stopniu dotyka obszarów miejskich gminy Karlino. Przeprowadzone analizy wykazały, że w najmniej korzystnej sytuacji znajduje się obszar II, w którym zanotowano najniższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w całej gminie (rys.21).

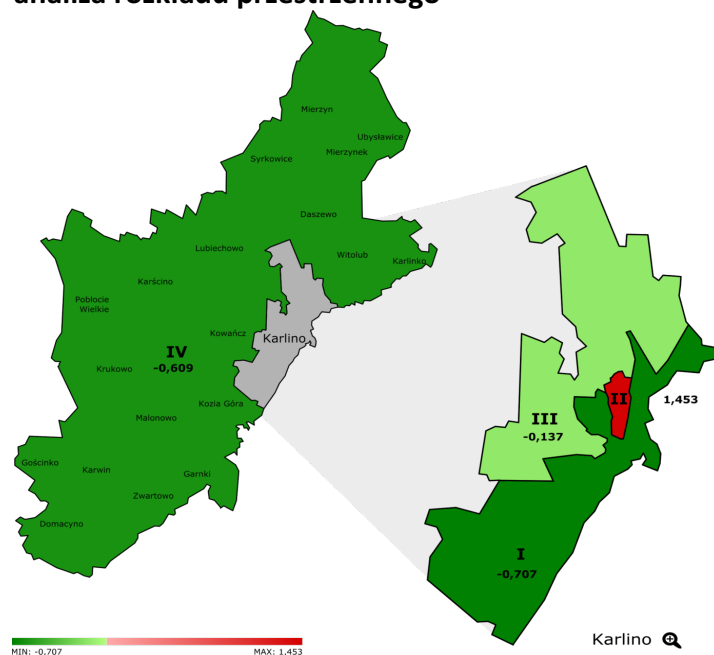
Rysunek 21. WS2 - analiza rozkładu przestrzennego

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzone badania jakościowe wykazały, że w opinii respondentów ważnym społecznie problemem w gminie jest zwiększająca się liczba osób w wieku starszym. Jest to niejednokrotnie przyczyną, różnych problemów. Dlatego ważne było ilościowe zbadanie tego zjawiska w gminie Karlino. Problematykę tą obrazuje wskaźnik WS3 – wskaźnik starzenia się społeczeństwa ujmowany jako relacja liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

Rysunek 22. WS3 - analiza rozkładu przestrzennego

Źródło: opracowanie własne

Tabela 12. Wskaźnik starzenia ludności w gminie Karłino

NAZWA	STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA (POPRODUKCYJNI DO PRZEPRODUKCYJNYCH)	WSKAŹNIK WS3
OBSZAR I	0,59	-0,707
OBSZAR II	1,45	1,453
OBSZAR III	0,81	-0,137

Źródło: opracowanie własne

Najwyższy wskaźnik starzenia się społeczeństwa występuje w Obszarze II. Pozytywne zjawisko odnośnie udziału osób w wieku produkcyjnym do osób w wieku przedprodukcyjnych można zauważyć na obszarze I, IV i III (tab. 12, rys. 22).

W ramach diagnozy rozszerzono badanie zjawisk społecznych występujących w Gminie Karłino, w porównaniu do wartości charakterystycznych dla powiatu białogardzkiego

Dla celów porównawczych do obszaru DEMOGRAFIA przyjęto następujące wskaźniki:

1. ludność ogółem,
2. ludność na 1 km²,
3. zmiany ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2014-2016,
4. zmiany ludności w wieku produkcyjnym w latach 2014-2016,
5. zmiany ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2014-2016,

Jak wynika z tab. 13 w powiecie białogardzkim miejscowością z największą liczbą ludności jest Białogard, w którym zamieszkuje ponad 24 tys. mieszkańców. Miasto Karłino zamieszkuje blisko 6 tys osób (631 na 1 km²).

Tabela 13. Ludność ogółem i ludność na 1 km² w powiecie białogardzkim wg gmin

NAZWA	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	LUDNOŚĆ NA 1 KM ²
	2016	2016
Powiat białogardzki	48 254	57
Białogard miasto	24 368	947
Białogard obszar wiejski	7 767	24
Karlino gmina i miasto	9 255	66
Karlino - miasto	5 933	631
Karlino - obszar wiejski	3 322	25
Tychowo gmina i miasto	6 864	20
Tychowo - miasto (4)	2 518	636
Tychowo - obszar wiejski (5)	4 346	13

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Ogólnie w gminie Karlino zaludnienie na 1 km² jest przeciętnie o 9 osób wyższe od zaludnienia w całym powiecie (odpowiednio 66 do 57 osób na 1 km²).

Jak już wspomniano, ważnym problemem społecznym w gminie Karlino jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Dlatego dokonano analizy struktury wiekowej mieszkańców powiatu białogardzkiego ze szczególnym uwzględnieniem gminy Karlino.

Wykazała ona, że w ostatnich latach we wszystkich gminach powiatu malała liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (tab. 14).

Tabela 14. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego

NAZWA	LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM			
	2014	2015	2016	2016 NA 1000 OSÓB
Powiat białogardzki	9 099	8 906	8 725	180,8
Białogard miasto	4 280	4 192	4 125	169,3
Białogard obszar wiejski	1 473	1 461	1 437	185,0
Karlino razem	1 895	1 852	1 804	194,9
Karlino - miasto	1 173	1 151	1 134	191,1
Karlino - obszar wiejski	722	701	670	201,7
Tychowo razem	1 451	1 401	1 359	198,0
Tychowo - miasto	585	564	542	215,3
Tychowo - obszar wiejski	866	837	817	188,0

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Najwyższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym zanotowano na obszarze miasta Tychowo oraz na obszarze wiejskim Karlina. Przeciętnie na 1000 osób w gminie Karlino i Tychowo można zauważyć najwyższe poziomy ludności w wieku przedprodukcyjnym

(odpowiednio 194,9 oraz 198 osób). Jest to poziom znacznie wyższy od średniej powiatu białogardzkiego, która wynosi blisko 181 osób.

Tabela 15. Ludność w wieku produkcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego

NAZWA	LICZBA OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM			
	2014	2015	2016	2016 NA 1000 OSÓB
Powiat białogardzki	31 217	30 845	30 521	632,5
Białogard miasto	15 567	15 314	15 150	621,7
Białogard obszar wiejski	5 223	5 198	5 123	659,6
Karlino razem	5 974	5 905	5 882	635,5
Karlino - miasto	3 824	3 735	3 697	623,1
Karlino - obszar wiejski	2 150	2 170	2 185	657,7
Tychowo razem	4 453	4 428	4 366	636,1
Tychowo - miasto	1 579	1 560	1 547	614,4
Tychowo - obszar wiejski	2 874	2 868	2 819	648,6

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

W analizowanym okresie w całym powiecie zmniejszała się również liczba ludności w wieku produkcyjnym (tab. 15). Dotyczy to poszczególnych obszarów miejskich i większości obszarów wiejskich powiatu. Jedynie na obszarze wiejskim gminy Karlino można zaobserwować niewielki wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym, co może świadczyć o migracji ludności z miasta na wieś. W przeliczeniu na 1000 osób w gminie Karlino średnia jest zbliżona do powiatu białogardzkiego (odpowiednio 635,5 i 632,5).

Chcąc zweryfikować wyniki przeprowadzonych badań jakościowych dokonano także analizy ilości osób w wieku poprodukcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego (tab. 16).

W okresie 2014-2016 liczba najstarszych mieszkańców powiatu białogardzkiego zwiększyła się z 8363 osób do ponad 9 tys. Oznacza to, że w przypadku ludności powiatu faktycznie mamy do czynienia z procesem starzenia się społeczeństwa.

W gminie Karlino proces ten jest również zauważalny. W roku 2014 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 1447 osób, a w 2016 wzrosła już do 1569. Oznacza to wzrost w ciągu 3 lat o ponad 8%.

Tabela 16. Ludność w wieku poprodukcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego

NAZWA	LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM			
	2014	2015	2016	2016 NA 1000 OSÓB
Powiat białogardzki	8 363	8 697	9 008	186,7
Białogard miasto	4 724	4 931	5 093	209,0
Białogard obszar wiejski	1 137	1 159	1 207	155,4

Karlino razem	1 447	1 510	1 569	169,5
Karlino - miasto	992	1 049	1 102	185,7
Karlino - obszar wiejski	455	461	467	140,6
Tychowo razem	1 055	1 097	1 139	165,9
Tychowo - miasto	391	415	429	170,4
Tychowo - obszar wiejski	664	682	710	163,4

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Także analiza wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 1 tys. mieszkańców wykazała niekorzystne procesy demograficzne w gminie Karlino. Przeciętnie na 1 tys. osób w gminie Karlino, przypadało 169 osób w wieku poprodukcyjnym. Wartość ta była jednak wyraźnie niższa od średniej dla powiatu, która wyniosła 186 osób.

**WYNIKI ANALIZY WSKAZUJĄ NA POGŁĘBIAJĄCE SIĘ PROBLEMY DEMOGRAFICZNE
NIE TYLKO W GMINIE KARLINO,
ALE RÓWNIEŻ W POZOSTAŁYCH GMINACH POWIATU.**

W trakcie spotkań z mieszkańcami, podkreślana była niekorzystna sytuacja ekonomiczna części mieszkańców obszarów zdegradowanych.

Ubóstwo, to pojęcie, które z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie.

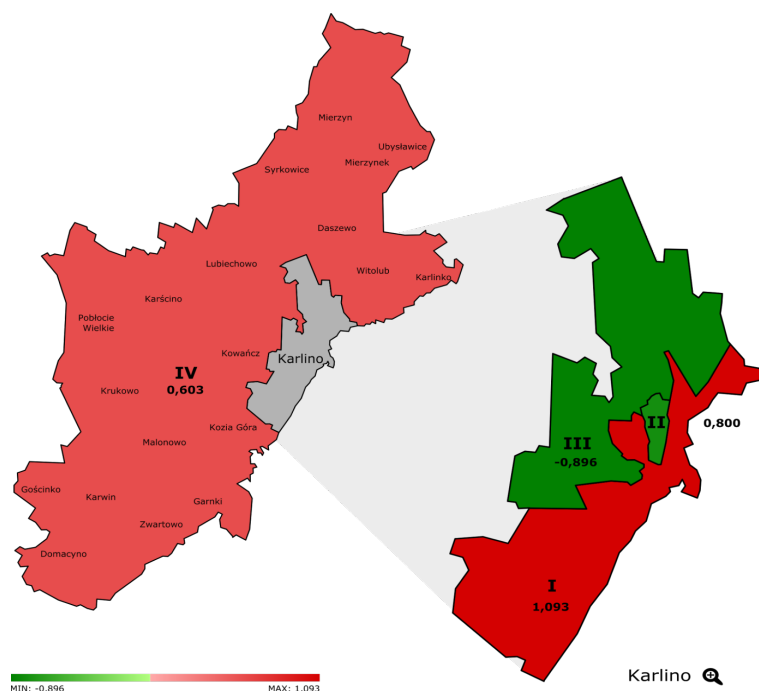
Coraz częściej zjawisko ubóstwa rozpatrywane jest także w kontekście wykluczenia społecznego. Oba zjawiska są niezwykle niekorzystne w kontekście procesów związanych z rewitalizacją i budowaniem solidarności społecznej. Dokonując analizy problemu ubóstwa w gminie Karlino, wykorzystano dane dotyczące liczby osób korzystających z różnych form wsparcia oferowanych przez system opieki społecznej (tab.17).

Tabela 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej

NAZWA	OGÓŁEM	STAŁY	OKRESOWY	CELOWY	DOŻYWIANIE	WSKAŹNIK WS4
OBSZAR I	791	19	131	130	248	1,093
OBSZAR II	108	2	20	14	30	-0,800
OBSZAR III	50	0	6	5	19	-0,896
OBSZAR IV	720	9	103	75	173	0,603
GMINA	1669	30	260	224	470	

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 23. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (WS4)

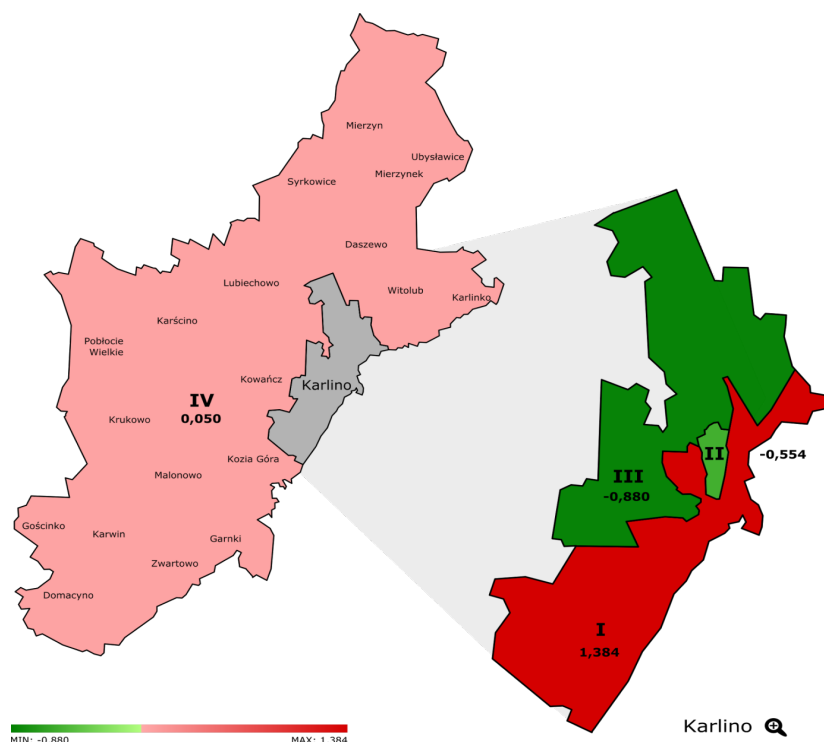

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzone badania wykazały, że aż 1669 osób w gminie Karłino korzysta z różnych form pomocy społecznej. Jak wynika z tabeli 17 najwięcej ludności korzysta z pomocy społecznej na obszarze I i IV. Dokonane analizy ilościowe wykazały, że wskaźnik WS4 przyjmuje najwyższą, negatywną wartość na obszarze I. Również na obszarze IV wartość WS4 jest negatywna, jednakże jej natężenie jest dużo mniejsze (rys. 23).

Badania diagnostyczne wskazały na istotną polaryzację między poszczególnymi obszarami gminy. Przeprowadzone analizy nie potwierdziły przypuszczeń, że najuboższe są obszary wiejskie, na co wskazywać mógłby charakter gminy i jej popegeerowska historia. W przypadku gminy Karłino najmniej korzystna sytuacja pod tym względem występuje w obszarze miejskim.

Rysunek 24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek stały na 1000 mieszkańców (WS.5)

Źródło: opracowanie własne.

Jednym ze wskaźników obejmujących problematykę społeczną, wykorzystywanych dla delimitacji obszaru zdegradowanego, był także odsetek osób pobierających w gminie tzw. zasiłek stały (rys.24). Jest on jedną z form pomocy społecznej, o którą mogą ubiegać się mieszkańcy gminy. Zasiłek stały przysługuje:

- 1) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Największy odsetek osób pobierających zasiłek stały występuje na obszarze I - przeciętnie na 1000 osób zasiłek ten pobiera blisko 7 osób (tab. 18). Na innych obszarach liczba osób pobierających zasiłek stały na 1000 osób kształtuje się na poziomie poniżej 3 osób. Wskaźnik WS5 przyjmuje szczególnie wysokie, negatywne wartości na obszarze I (rys. 24).

Tabela 18. Zasiłek stały na 1000 osób

NAZWA	ZASIŁEK STAŁY NA 1000 OSÓB	WSKAŹNIK WS5

Podobnie jak w przypadku zasiłku stałego, najwięcej osób pobiera zasiłek okresowy na obszarze I (wskaźnik WS6 przyjmuje najwyższą wartość) - tab.19. Negatywną wartość wskaźnik WS6 przyjmuje ponadto na obszarze IV (rys. 25).

Tabela 19. Wskaźnik dotyczący korzystania z zasiłku okresowego na 1000 osób

NAZWA	ZASIŁEK OKRESOWY NA 1000 OSÓB	WSKAŹNIK WS6
OBSZAR I	47,57	1,199
OBSZAR II	9,94	-0,695
OBSZAR III	5,01	-0,942
OBSZAR IV	32,44	0,438
Średnia	28,45	

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym zjawiskiem, analizowanym dla potrzeb wyznaczenia obszaru zdegradowanego, była liczba osób korzystająca z zasiłku celowego.

Ta forma pomocy społecznej jest świadczeniem fakultatywnym, przyznawanym na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Wysoki odsetek osób objętych tą formą wsparcia świadczy o niskim poziomie zamożności mieszkańców obszaru, nasileniu się niekorzystnych zjawisk społecznych – np. starzenie się społeczności lokalnej –(tab.20).

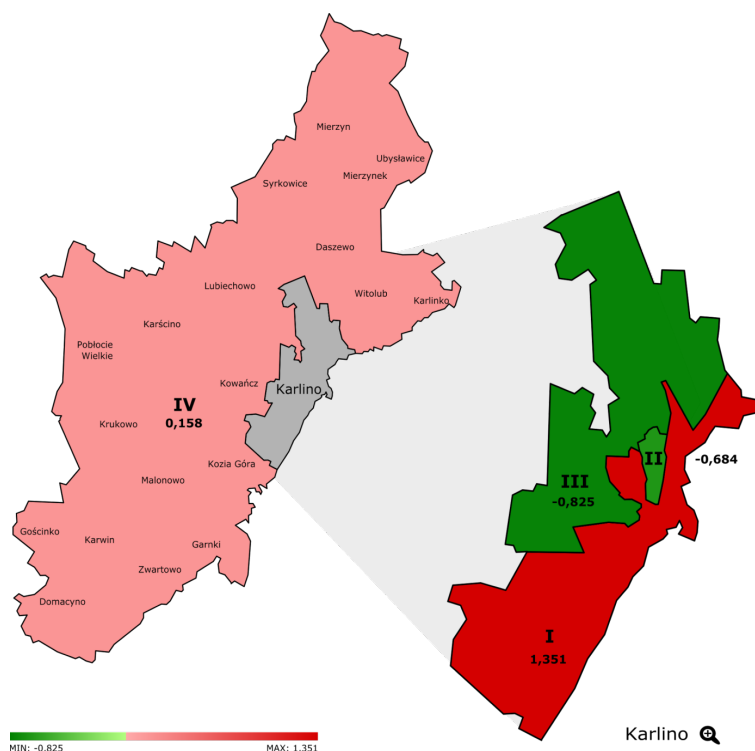
Tabela 20. Wskaźnik dotyczący pobierania zasiłku celowego na 1000 ludności.

NAZWA	ZASIŁEK CELOWY NA 1000 OSÓB	WSKAŹNIK WS7
OBSZAR I	47,20	1,351
OBSZAR II	6,95	-0,684
OBSZAR III	4,17	-0,825
OBSZAR IV	23,62	0,158
Średnia	24,51	

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 26. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek celowy na 1000 mieszkańców (WS7)

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone analizy po raz kolejny wskazały, że problem ubóstwa w gminie Karlino w szczególności dotyczy obszaru I (tab. 20, rys. 26).

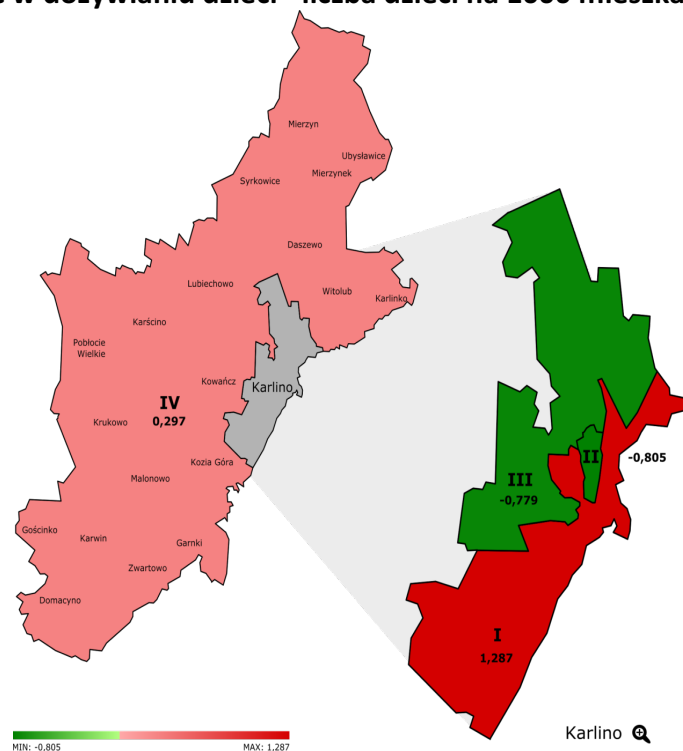
O poziomie zamożności mieszkańców obszaru, a jednocześnie w sposób pośredni o problemach społeczności lokalnej, świadczą dane dotyczące ilości dzieci objętych pomocą w formie dożywiania w placówkach szkolnych.

Tabela 21. Wskaźnik dotyczący udzielanej pomocy na dożywianie dzieci

NAZWA	ZASIŁEK NA DOŻYWIANIE NA 1000 OSÓB	WSKAŹNIK WS8
OBSZAR I	90,05084	1,287
OBSZAR II	14,90313	-0,805
OBSZAR III	15,85977	-0,779
OBSZAR IV	54,48819	0,297
Średnia	51,42232	

Źródło: opracowanie własne.

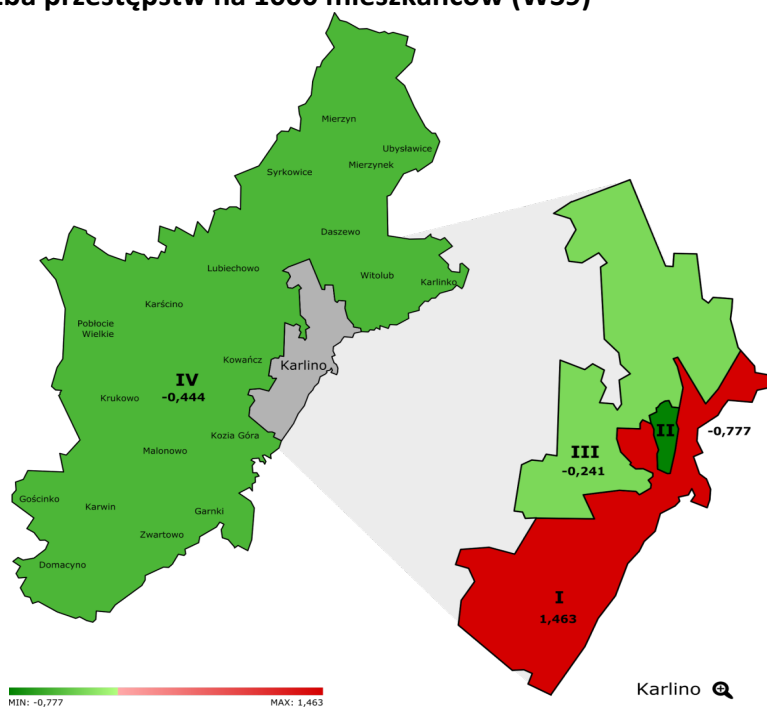
Rysunek 27. Pomoc w dożywianiu dzieci - liczba dzieci na 1000 mieszkańców (WS8).

Źródło: opracowanie własne.

Odsetek dzieci objętych tą formą pomocy najwyższy był w obszarze I (tab. 21) oraz na obszarze IV (rys. 27).

Rysunek 28. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców (WS9)

Źródło: opracowanie własne.

Diagnoza problemów społecznych jest niezwykle trudna. Związane jest to z wielowymiarowym charakterem niekorzystnych procesów i zjawisk społecznych, które zachodzą w obszarach zdegradowanych.

W celu określenia delimitacji obszarów zdegradowanych w Gminie Karlino, wykorzystano dane dotyczące ilości przestępstw na 1000 mieszkańców (WS9)

Tabela 22. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców - wskaźnik WS9

NAZWA	PRZESTĘPSTWA	PRZESTĘPSTWA NA 1000 LUDNOŚCI	WSKAŹNIK WS9
OBSZAR I	56	20,33	1,463
OBSZAR II	7	3,48	-0,777
OBSZAR III	9	7,51	-0,241
OBSZAR IV	19	5,98	-0,444
RAZEM	91	9,96	
Średnia		9,33	

Źródło: opracowanie własne.

Poczucie bezpieczeństwa wpływa na jakość życia i rozwoju społeczeństwa. Dlatego ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań państwa. Warunki do angażowania się samorządów w działalność na rzecz bezpieczeństwa, umożliwiają ustawy oraz akty prawa miejscowego formujące określone strategie, programy i tworzące lokalne porozumienia, zmierzające do poprawy skuteczności działań w obszarze szeroko rozumianego utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Tworząc granice obszaru zdegradowanego, wykorzystano dane dotyczące ilości przestępstw dokonywanych w poszczególnych obszarach gminy. W tym przypadku za najbardziej niebezpieczne dla mieszkańców uznać należy obszary miejskie- obszar I. (rys. 28).

Zważywszy na fakt, że Karlino upatruje szansy na swój rozwój w stworzeniu atrakcyjnej oferty turystycznej, opartej na unikalnych walorach miasta i okolic, jest to zjawisko bardzo niepokojące. Przestępstwa mają różne podłoże. Bardzo często dotyczą jednak społeczności, która z różnych względów została wcześniej wykluczona, lub czuje się wykluczona. Jest to zatem jeden z problemów, który powinien zostać rozwiązany dzięki procesom rewitalizacji prowadzonym w Gminie Karlino.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę przedstawioną charakterystykę sfery społecznej gminy Karlino, można określić następujące problemy dotyczące sfery społecznej:

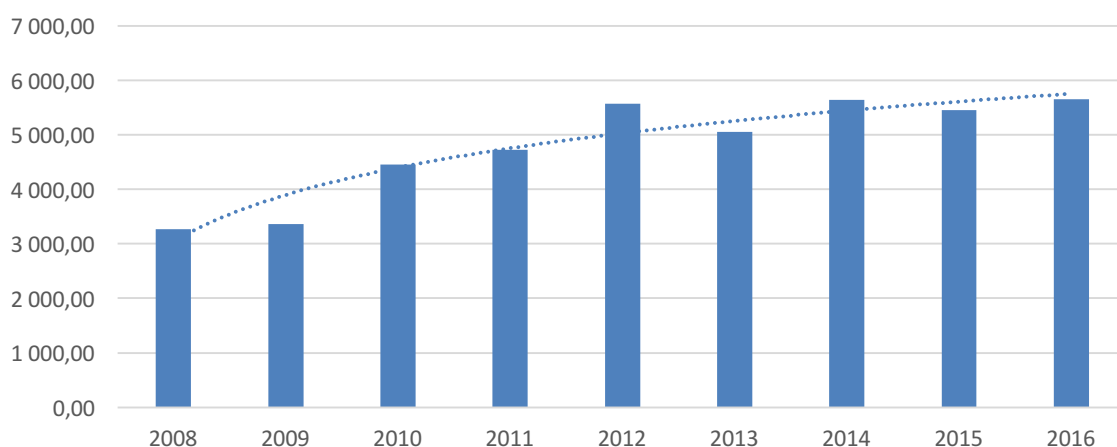
1. Postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej;
2. Wysoki udział osób w gospodarstwach domowych, korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej;
3. Wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (uzależnienia, przemoc, ubóstwo itd.);
4. Wysoki udział przestępstw w obszarze centrum miasta;

3.3.2. ANALIZA SFERY GOSPODARCZEJ

Dochody gminy są najczęściej wykorzystywanym wskaźnikiem, opisującym sytuację gospodarczą w jednostce samorządu terytorialnego. Przyjmując założenie, że im silniejsza gospodarka lokalna, tym większe dochody samorządu, często wykorzystuje się ten wskaźnik do oceny poziomu rozwoju jst.

Analizując dochody gminy Karlino przypadające na 1 mieszkańca, należy wskazać, że w ostatnich latach utrzymywały się one na wyrównanym poziomie. Najwyższą wartość dochodu na jednego mieszkańca uzyskano w 2014 roku, zaś najniższą w roku 2008.

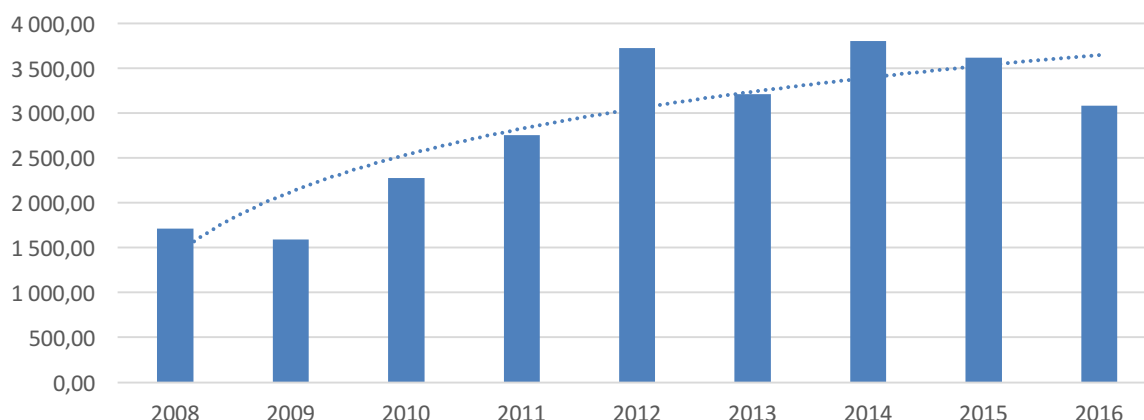
Wykres 4. Dochody gminy na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne

Same jednostki samorządu terytorialnego, są często najbardziej aktywnym podmiotem w przestrzeni lokalnej.

Wykres 5. Dochody własne gminy Karlino

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 23. Udział osób w wielu poprodukcyjnym do ogółu mieszkańców w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne

W tab. 23 zaprezentowano udział osób w wieku poprodukcyjnym do ogółu mieszkańców. Wysoki odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym odnotowano na obszarze II, co potwierdza też wskaźnik WG1. Na obszarach: I, III i IV wskaźnik WG1 przyjmuje wartości pozytywne. Najbardziej niekorzystna sytuacja panuje na obszarze II (rys. 29). Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Gminy Karlino, niezwykle istotne jest rozbudzenie przedsiębiorczości jej mieszkańców.

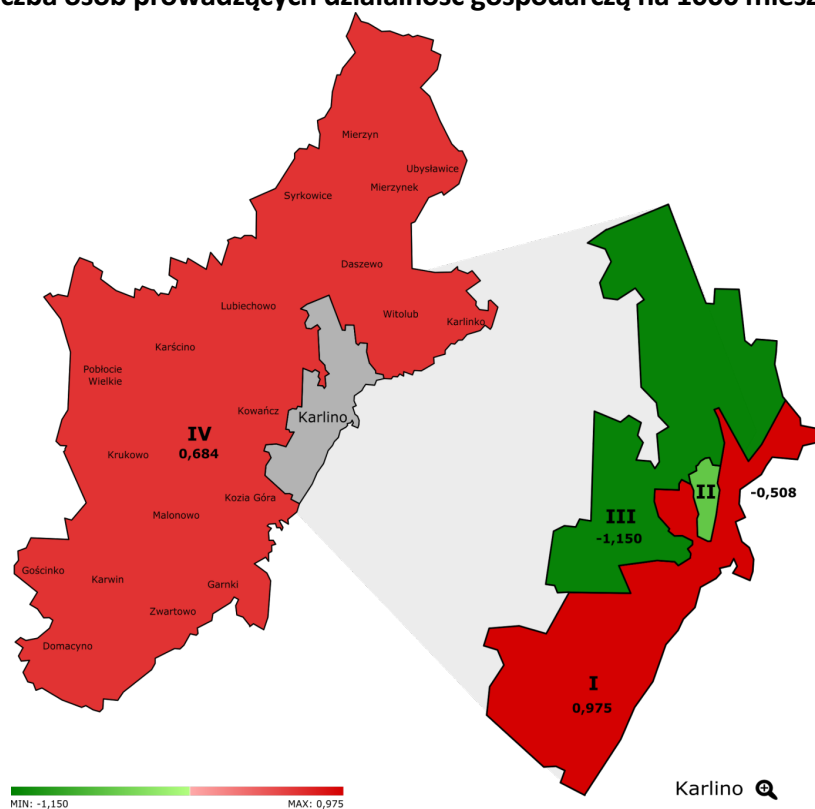
Określając granice obszaru zdegradowanego, wykorzystano wskaźnik WG2, opisujący liczbę osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.

Tabela 24. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą

NAZWA	LICZBA MIESZKAŃCÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ		WSKAŹNIK WG2
	OGÓŁEM	NA 1000 OSÓB	
OBSZAR I	78	44,78	0,975
OBSZAR II	93	79,28	-0,508
OBSZAR III	70	94,21	-1,150
OBSZAR IV	106	51,56	0,684
RAZEM	347	60,73	

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 30. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców (WG2)

Źródło: opracowanie własne

Pozwoliło to na wskazanie, że przedsiębiorczość mieszkańców największa jest w obszarze II i III. Najmniejszą przedsiębiorczością wykazują się mieszkańcy obszaru I.

Sektor MSP jest niezwykle istotny dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Karlino, dlatego dokonano analizy liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie w 2016r (tab.25).

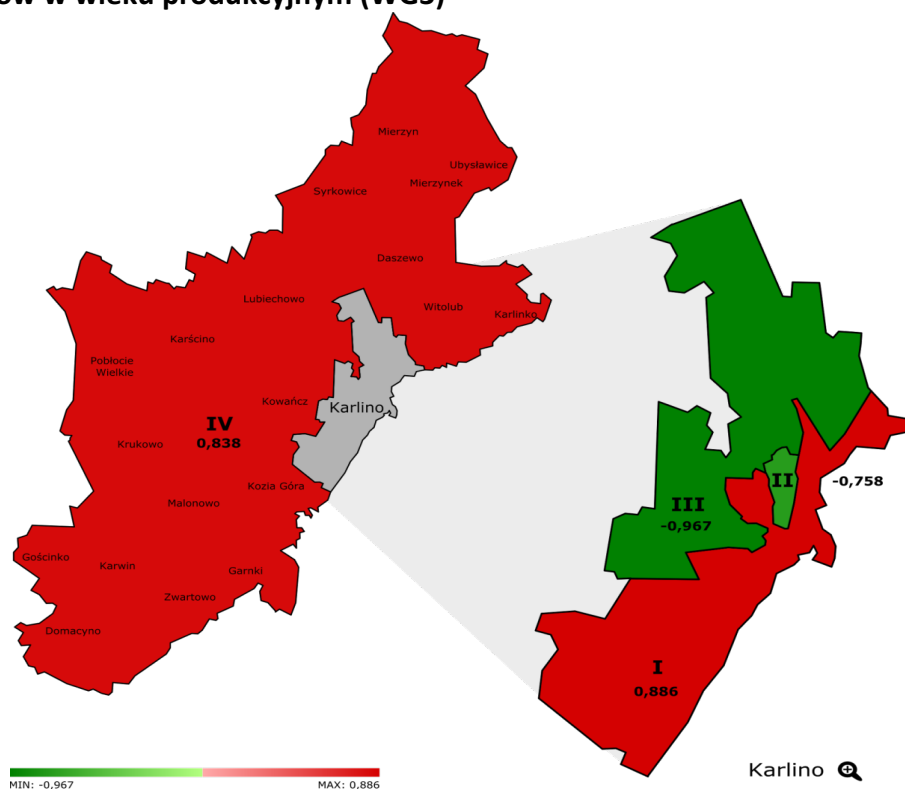
Tabela 25. Wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

NAZWA	LICZBA NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH		WSKAŹNIK WG3
	OGÓŁEM	NA 1000 OSÓB	
OBSZAR I	13	4,72	0,886
OBSZAR II	22	10,93	-0,758
OBSZAR III	15	12,52	-0,967
OBSZAR IV	16	5,04	0,838
RAZEM	66	7,22	

Źródło: opracowanie własne

Najmniej nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowano w 2016 r. w obszarach I i IV. Największą aktywnością w zakładaniu nowych podmiotów gospodarczych wykazali się mieszkańcy obszaru III (rys. 31).

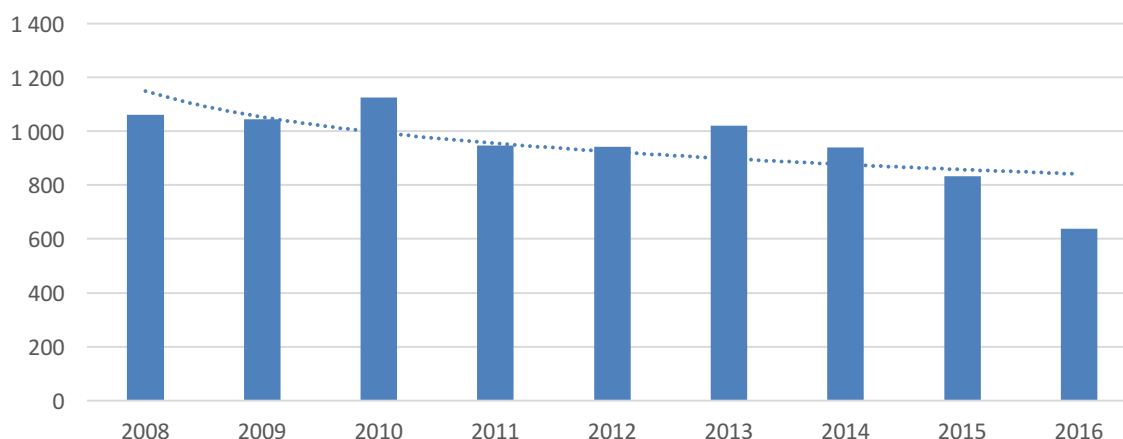
Rysunek 31. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WG3)

Źródło: opracowanie własne

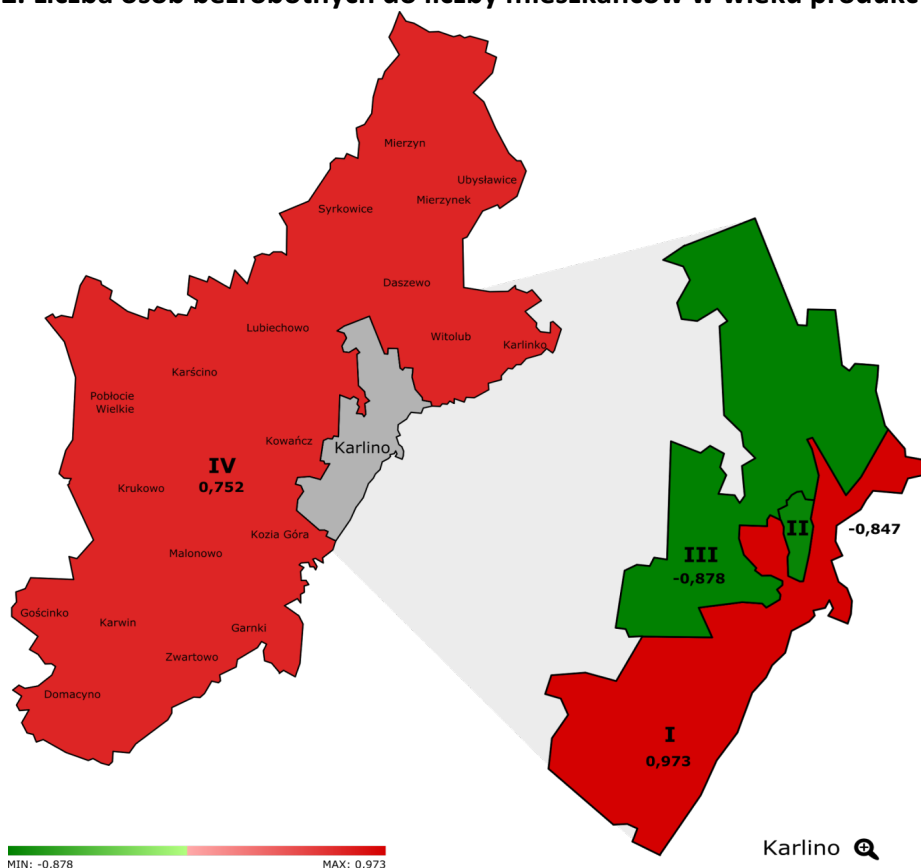
Wśród niekorzystnych zjawisk gospodarczych w gminie Karlino, często wskazywano na problem bezrobocia. Brak silnie rozwiniętego przemysłu, rolniczy charakter gminy, starzejące się społeczeństwo, a także popegeerowski charakter obszarów wiejskich, jest główną przyczyną utrzymywania się wysokiej liczby bezrobotnych w gminie (wykres 6).

Wykres 6. Liczba bezrobotnych w gminie Karlino 2008-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 32. Liczba osób bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne.

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Dla określenia obszaru zdegradowanego w gminie wykorzystano wskaźnik określający liczbę osób bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (WG4). Dzięki temu możliwe było określenie obszarów w gminie najbardziej zagrożonych zjawiskiem bezrobocia.

Przeprowadzona analiza wskazała, iż największy odsetek osób bezrobotnych mieszka w obszarze I i IV (rys.32).

Bezrobocie jest problemem społecznym, gdyż jego skutki oddziałują na całe społeczeństwo i gospodarkę państwa, a nie tylko na bezrobotnych. Skutki bezrobocia odczuwają bezpośrednio bezrobotni i państwo, które musi ich utrzymywać.

Brak pieniędzy zmusza bezrobotnych do ograniczeń ilościowych i jakościowych w zakupach odzieży i żywności. Bezrobotny przestaje być konsumentem wielu dóbr i usług. Standard życia ludzi bez pracy jest niski, mają oni problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu, niską samoocenę, co prowadzi do degradacji psychicznej i moralnej.

Przedłużające się poszukiwania pracy wpędzają w pesymizm i poczucie bezużyteczności. Ważnym skutkiem bezrobocia jest zjawisko rozwoju różnych form dysfunkcji społecznych: np. alkoholizmu, narkomanii.

3.3.3. ANALIZA SFERY INFRASTRUKTURALNEJ

Przeprowadzone wywiady z mieszkańcami wskazywały, że **ważnym problemem gminy jest niezadawalający stan infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim budynków mieszkalnych.**

Dokonując oceny stanu infrastruktury technicznej w poszczególnych jednostkach analitycznych zbadano ilość budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem.

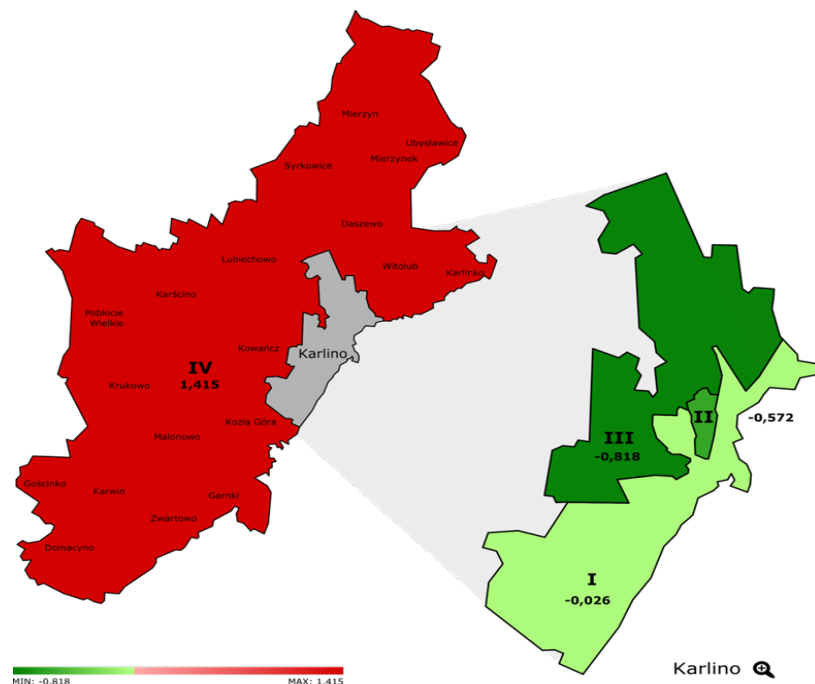
Rysunek 33. Ilość budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.

NAZWA	LICZBA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH WYBUDOWANYCH PRZED 1970 R.	WSKAŹNIK WI2
OBSZAR I	647	-0,026
OBSZAR II	125	-0,572
OBSZAR III	110	-0,818
OBSZAR IV	24	1,415

Źródło: UM Karlino

Analiza stanu infrastruktury mieszkaniowej w gminie Karlino wykazała że największy odsetek budynków wybudowanych przed 1970 rokiem znajduje się na obszarach wiejskich (obszar IV).

Rysunek 34. Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione wskaźniki sumaryczne, potwierdziły wyniki badań jakościowych, które wskazywały na niską ocenę warunków mieszkaniowych w gminie. Dotyczy to przede wszystkim obszaru wiejskiego.

Tabela 26. Zasoby mieszkaniowe gminy Karlino i powiatu białogardzkiego

NAZWA	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
pow. białogardzki liczba bud. mieszkań	5 533	5 620	5 662	5 710	5 758	5 792	5 832
na 1000 mieszkańców	111,9	114,0	115,1	116,8	118,3	119,6	120,9
Gm. Karlino liczba bud. mieszkań	1 003	1 004	1 004	1 012	1 020	1 028	1 034
na 1000 mieszkańców	106,3	106,8	107,4	108,7	109,5	110,9	111,7
pow. białogardzki liczba mieszkań	16 336	16 402	16 459	16 519	16 601	16 664	-
na 1000 mieszkańców	330,2	332,7	334,6	337,8	341,0	344,0	-
Gm. Karlino liczba mieszkań	2 967	2 971	2 949	2 977	3 008	3 039	-
na 1000 mieszkańców	314,4	315,9	315,5	319,9	322,9	327,9	-
pow. białogardzki pow. miesz. m ² na 1 os	22,6	22,8	23,1	23,3	23,6	23,9	-

Gm. Karlino pow. miesz. m ² na 1 os	19,6	19,8	19,9	20,1	20,4	20,7	-

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Pogłębiając analizy zasobów mieszkaniowych gminy zbadano jak pod tym względem wygląda sytuacja w całym powiecie białogardzkim. mieszkaniowe w powiecie białogardzkim i gminach powiatu. Jak wynika z tab. 26 przeciętne zasoby mieszkaniowe na 1 tys. mieszkańców są na niższym poziomie w gminie Karlino niż w całym powiecie białogardzkim. Dotyczy to zarówno liczby budynków mieszkalnych jak i mieszkań na 1 tys. mieszkańców. Również powierzchnia mieszkań na 1 osobę jest przeciętnie mniejsza o 2-3 metry.

Tabela 27. Budownictwo ogółem - oddane nowe budynki

NAZWA	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 NA 1000 OSÓB
Powiat białogardzki	108	101	80	143	90	63	84	1,74
Białogard miasto	58	58	43	97	33	24	46	1,89
Białogard obszar wiejski	16	13	20	23	24	19	18	2,32
Karlino razem	26	17	11	15	23	18	13	1,40
Karlino - miasto	21	14	8	11	19	8	9	1,52
Karlino - obszar wiejski	5	3	3	4	4	10	4	1,20
Tychowo razem	8	13	6	8	10	2	7	1,02
Tychowo - miasto	7	8	4	3	7	0	4	1,59
Tychowo - obszar wiejski	1	5	2	5	3	2	3	0,69

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Także pod względem oddawanych do użytku nowych lokali mieszkalnych w gminie Karlino, sytuacja nie przedstawia się najlepiej. Liczba oddawanych nowych budynków w 2016 roku zmniejszyła się w stosunku do 2010 roku zarówno w całym powiecie białogardzkim oraz gminie Karlino. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiecie białogardzkim oddano 1,74 budynku a w gminie Karlino 1,4. (tab.27)

Wywiady z interesariuszami wskazywały, iż niska jakość zasobów mieszkaniowych w gminie jest kluczowym problemem społeczności lokalnej. Dotyczy to nie tylko budynków komunalnych, ale także tych zarządzanych przez wspólnoty. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w licznych udziałach przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych w pracach nad LPR, a także projektach rewitalizacyjnych zgłoszonych do aktualizowanego LPR.

3.4. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Obszar zdegradowany to, obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa,

przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Karlino jest gminą miejsko-wiejską, cechującą się więc zróżnicowaniem jakościowym i ilościowym występujących problemów w poszczególnych jej obszarach. Jak już wspomniano wcześniej, aby prawidłowo zidentyfikować obszar zdegradowany, niezbędne było podzielenie obszaru gminy na 4 jednostki analityczne. Trzy jednostki analityczne wydzielono w obszarze samego miasta Karlino. Ostatnią jednostkę analityczną stanowiły obszary wiejskie.

Tabela 28. Jednostki analityczne w gminie Karlino

NAZWA OBSZARU	LICZBA LUDNOŚCI	% LUDNOŚCI GMINY	POWIERZCHNIA W KM ²	% POWIERZCHNI GMINY
OBSZAR I	2754	30,13	4,21	2,99
OBSZAR II	2013	22,02	0,21	0,15
OBSZAR III	1198	13,11	4,97	3,52
OBSZAR IV	3175	34,74	131,6	93,34

Źródło: UM w Karlinie oraz obliczenia własne

Dzięki przeprowadzonym analizom ilościowym i jakościowym, możliwa była delimitacja obszaru zdegradowanego w Gminie Karlino.

Dla celów wyodrębnienia obszaru rewitalizacji, wykorzystano sumaryczne zestawienie zestandaryzowanych wskaźników w poszczególnych jednostkach analitycznych (tab. 29-31). Pozwoliło to określić, w których obszarach gminy mamy do czynienia z sytuacją najbardziej kryzysową. Dało to podstawy do dalszej pogłębionej analizy i wyodrębnienia obszaru rewitalizacji.

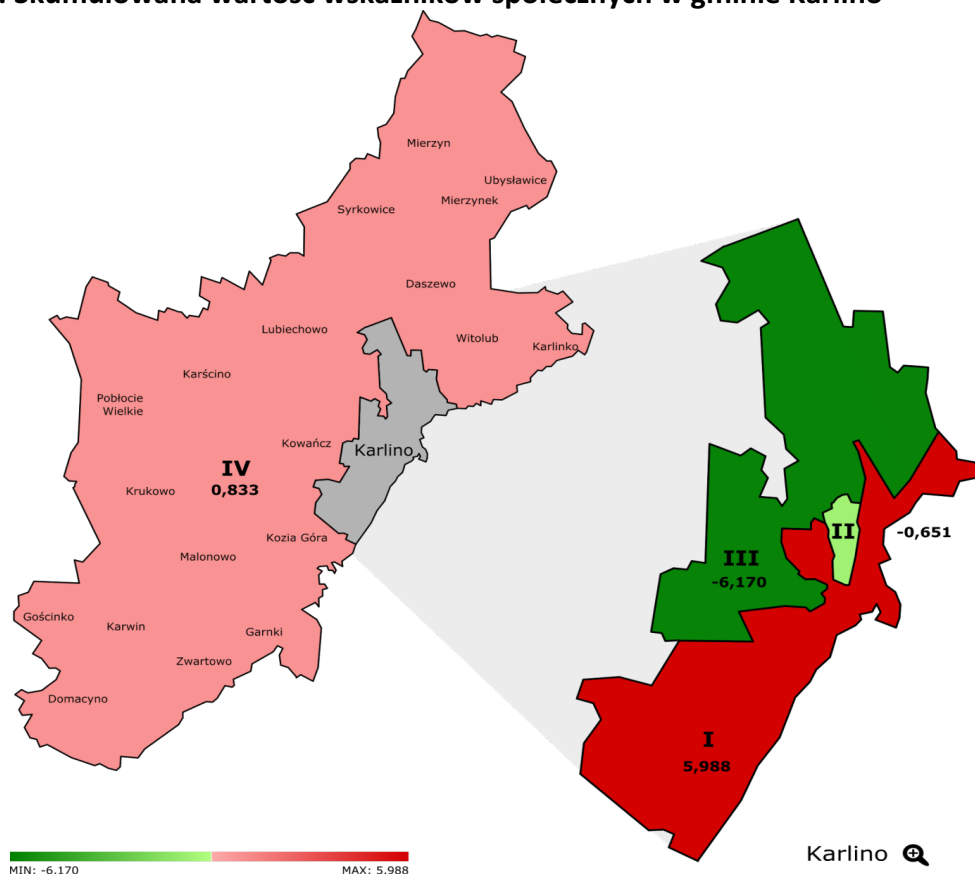
Tabela 29 . Wskaźniki sfery społecznej

Nazwa	WS1	WS2	WS3	WS4	WS5
OBSZAR I	-0,138	-0,945	-0,707	1,093	1,384
OBSZAR II	0,807	1,404	1,453	-0,800	-0,554
OBSZAR III	-1,361	-0,109	-0,136	-0,896	-0,880
OBSZAR IV	0,691	-0,351	-0,609	0,603	0,050
Nazwa	WS6	WS7	WS8	WS9	Skumulowane WS
OBSZAR I	1,199	1,351	1,287	1,463	5,988
OBSZAR II	-0,695	-0,685	-0,805	-0,777	-0,651
OBSZAR III	-0,942	-0,825	-0,779	-0,241	-6,170
OBSZAR IV	0,438	0,159	0,297	-0,444	0,833

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 35. Skumulowana wartość wskaźników społecznych w gminie Karlino

Źródło: opracowanie własne.

Najwyższą, negatywną wartość w zakresie sfery społecznej uzyskano na obszarze I. Na uwagę zasługuje fakt, że negatywne wartości dotyczą aż 6 z obliczonych 9 wskaźników i przyjmują stosunkowo wysokie wartości.

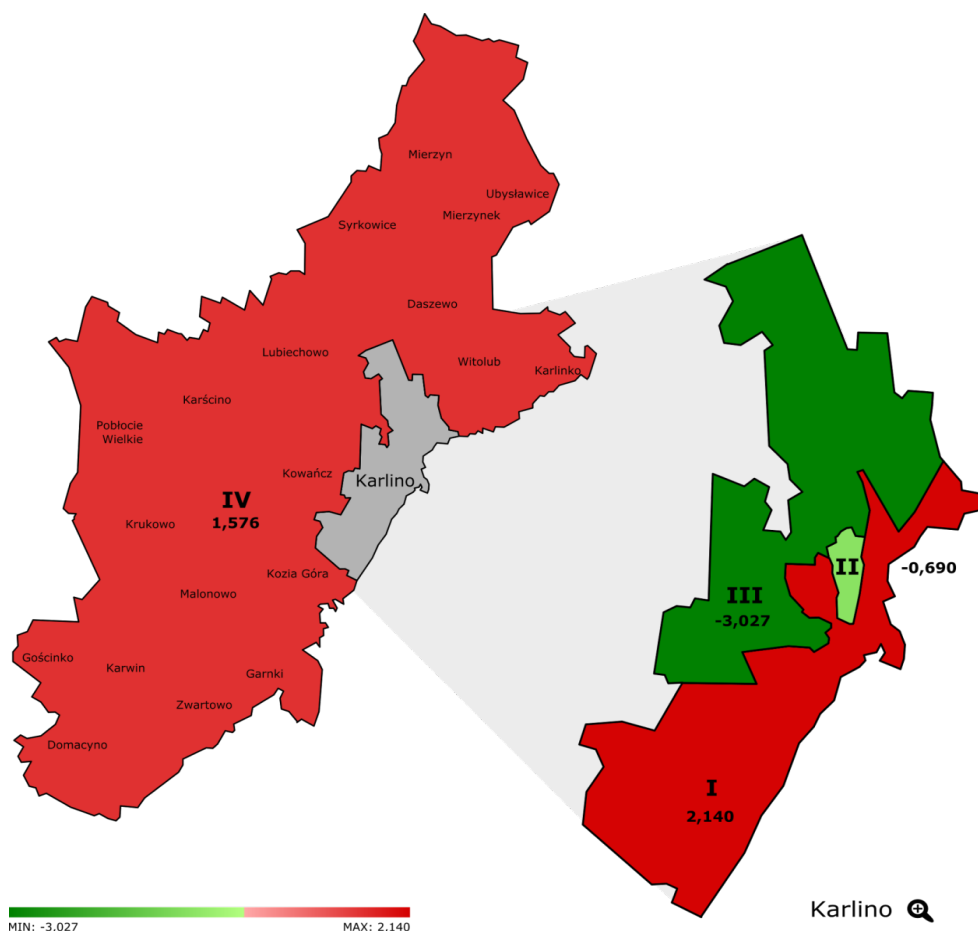
Przeprowadzone analizy wykazały także złą sytuację na obszarze wiejskim gminy (obszar IV), jednakże wskaźnik sumaryczny dla obszaru wiejskiego jest o wiele niższy od wskaźnika obszaru I (rys. 35).

Tabela 30. Wskaźniki sfery gospodarczej

Nazwa	WG1	WG2	WG3	WG4	Skumulowane WGS
OBSZAR I	-0,694	0,975	0,886	0,973	2,140
OBSZAR II	1,424	-0,508	-0,758	-0,847	-0,690
OBSZAR III	-0,032	-1,150	-0,967	-0,878	-3,027
OBSZAR IV	-0,699	0,684	0,839	0,752	1,576

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 36. Skumulowana wartość wskaźników gospodarczych w gminie Karlino

Źródło: opracowanie własne.

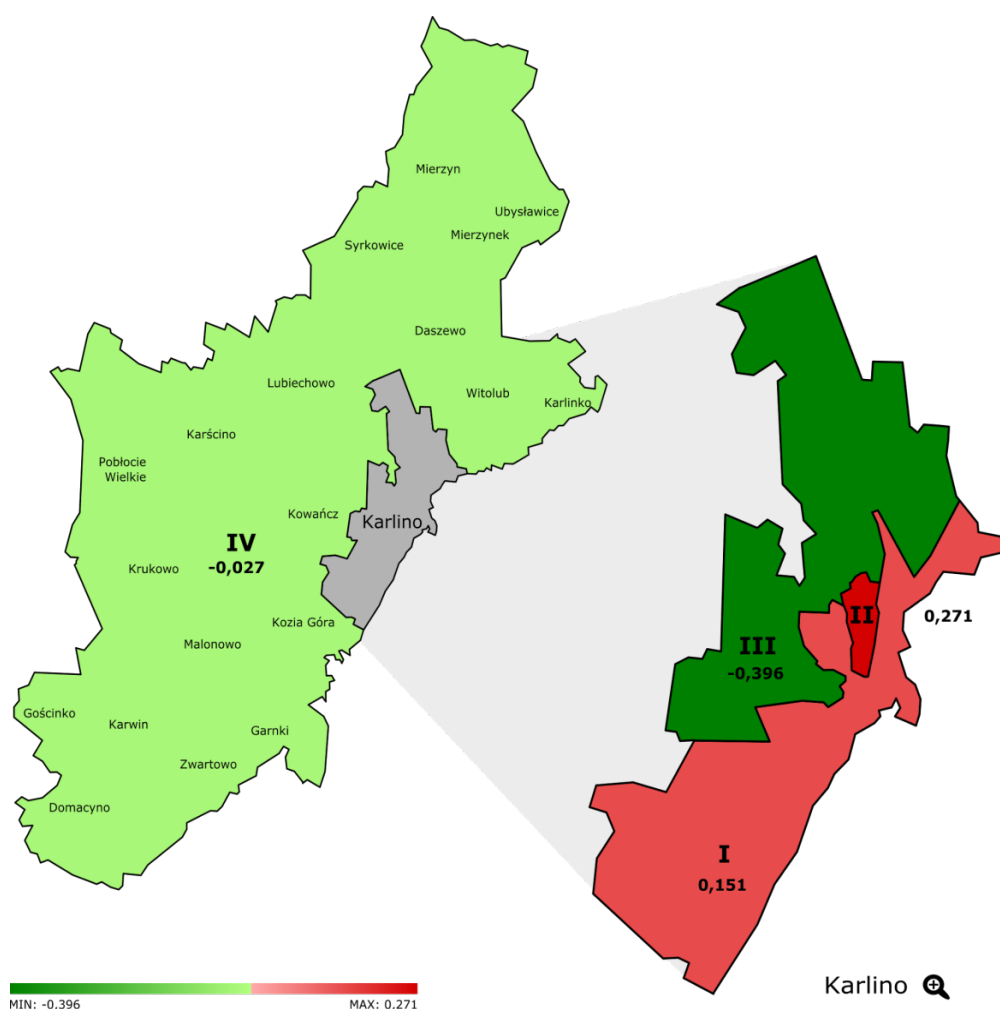
Skumulowane wartości wystandaryzowanych wskaźników w zakresie sfery gospodarczej w Karlinie osiągnęły najgorsze wartości w obszarze I i obszarze IV. W zdecydowanej najlepszej sytuacji znajdował się obszar III (rys. 36).

Tabela 31. Wskaźniki sfery infrastrukturalnej

Nazwa	WI1	WI2	Skumulowane WI
OBSZAR I	0,177	-0,026	0,151
OBSZAR II	0,843	-0,572	0,271
OBSZAR III	0,422	-0,818	-0,396
OBSZAR IV	-1,442	1,415	-0,027

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 37. Skumulowana wartość wskaźników infrastrukturalnych w gminie Karlino

Źródło: opracowanie własne.

Najwyższą, negatywną wartość w zakresie sfery społecznej uzyskano na obszarach II i I. Przeprowadzone analizy wykazały, że obszary III i IV w zakresie infrastruktury wypadają korzystnie.

Przeprowadzone analizy cząstkowe w poszczególnych sferach oceny sytuacji w gminie Karlino, pozwoliły na obliczenie skumulowanej wartości wskaźnika zdegradowania WZ – (tab. 32).

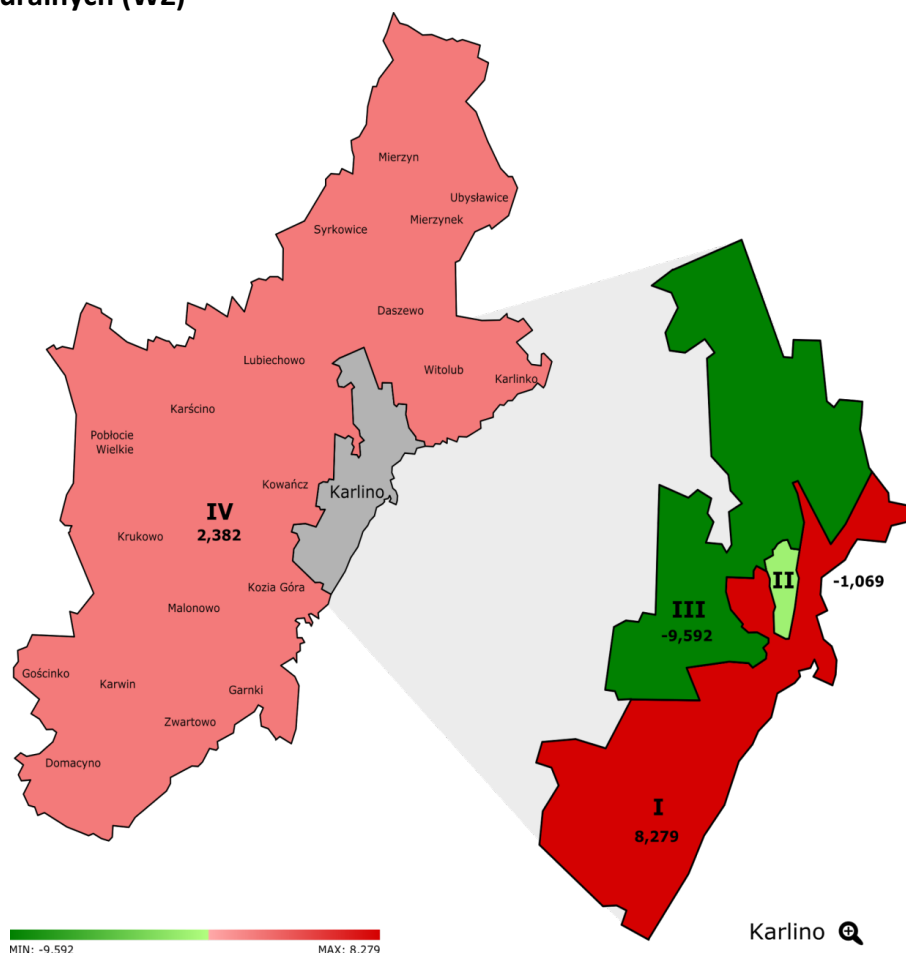
Tabela 32. Wskaźnik sumaryczny sfer: społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej

Nazwa	WSS	WGS	WIS	Skumulowana wartość WZ
OBSZAR I	5,988	2,140	0,151	8,279
OBSZAR II	-0,651	-0,690	0,271	-1,069
OBSZAR III	-6,169	-3,027	-0,396	-9,592
OBSZAR IV	1,398	2,423	0,075	2,382

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z metodologią wyznaczania obszaru zdegradowanego, jest to obszar o szczególnie niekorzystnej sytuacji w sferze społecznej i jednocześnie w przynajmniej jednej z pozostałych sfer objętych analizą tj. gospodarczej czy technicznej. Warunek ten spełniają obszar I i IV (tab.32). Dodatkowo wyliczono skumulowaną wartość wskaźników społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych.

Rysunek 38. Skumulowana wartość wskaźników społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych (WZ)

Źródło: opracowanie własne.

Skumulowane wartości wystandaryzowanych wskaźników w zakresie sfery społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej w Karlino osiągnęły najgorsze wartości w obszarze I i obszarze IV, co wskazuje na sytuację kryzysową.

Przeprowadzone badania ilościowe jednoznacznie wskazały jednostki analityczne I i IV jako obszary zdegradowane w gminie Karlino. Wskaźniki negatywne dla obszarów I i IV odnoszą się do wszystkich 3 sfer objętych badaniem. Na uwagę zasługuje poważna sytuacja kryzysowa w obszarze I, w którym wartość wskaźnika WZ była ponad trzykrotnie wyższa niż w obszarze IV.

Wyniki analiz ilościowych, zostały zestawione z przeprowadzonymi badaniami jakościowymi, w których respondenci w przeważającej większości wskazali obszar I i obszar wiejski gminy Karlino, jako wymagające interwencji w pierwszej kolejności.

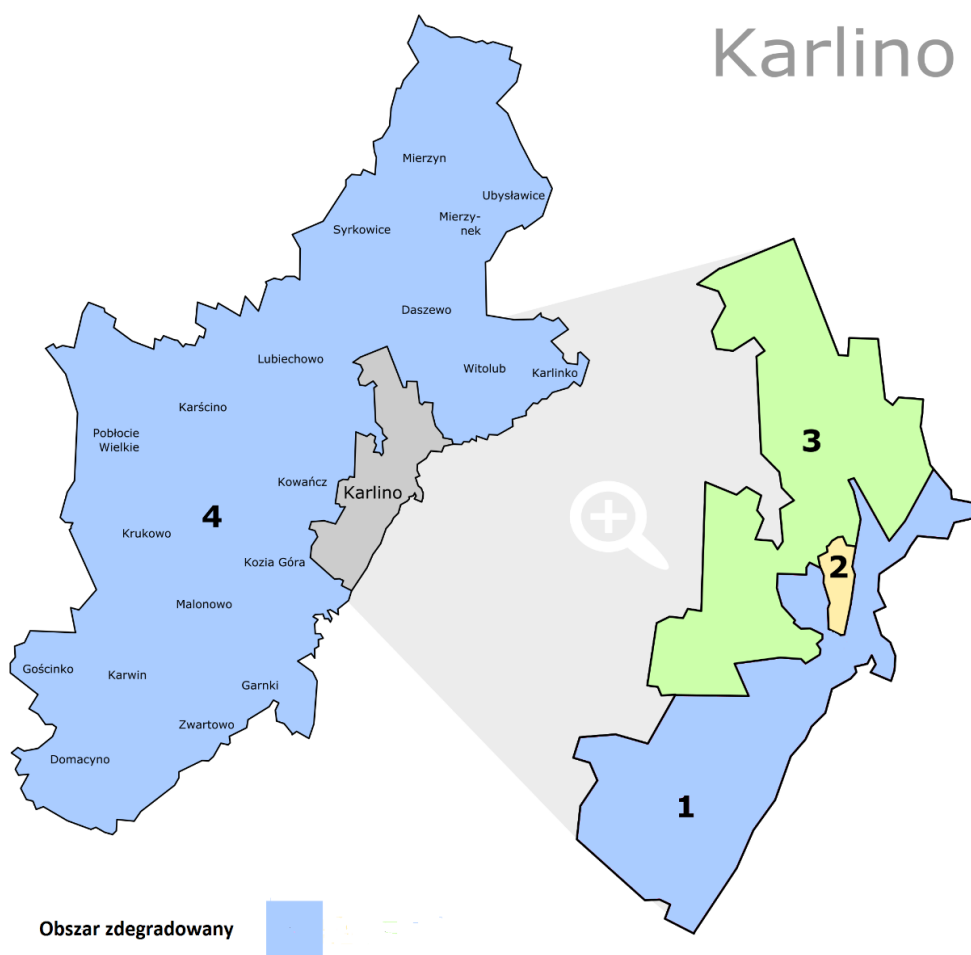
Ostateczną decyzję o delimitacji obszaru zdegradowanego w gminie Karlino, podjął Zespół ds. Rewitalizacji, wskazując zgodnie w wynikami przeprowadzonych badań i analiz, że obszar zdegradowany w gminie Karlino obejmuje swym zasięgiem obszar I i IV.

Tabela 33. Obszar zdegradowany w gminie Karlino

NAZWA OBSZARU	LICZBA LUDNOŚCI	% LUDNOŚCI GMINY	POWIERZCHNIA W KM ²	% POWIERZCHNI GMINY
OBSZAR I	2754	30,13	4,21	2,99
OBSZAR IV	3175	34,74	131,6	93,34
RAZEM	5929	64,87	135,81	96,33

Źródło: UM w Karlinie oraz obliczenia własne

Rysunek 39. Obszar zdegradowany w gminie Karlino

Źródło: opracowanie własne.

Obszar I (rys. 39) odnosi się głównie do rejonu Starego Miasta, czyli strefy ochrony konserwatorskiej A. Obejmuje ulice: Białogardzką, Bogusława X, ks. Brzóska, Dworcową, Kolejową, Konopnickiej, Koszalińską, Krótką, Nadbrzeżną, Okrzei, Parkową, Pl. Jana Pawła II, Prusa, Spichrzową, Szczecińską, Szymanowskiego (bez nru 4 i 4a), Traugutta (tylko SP i Biblioteka), Waryńskiego, Wigury i Żwirki. Zamieszkuje go 2754 osób co stanowi 30,13% całej populacji gminy. Powierzchnia tej części miasta to 4,21 km² co stanowi 2,99% powierzchni całościowej gminy Karlino.

Z kolei, obszar IV odnoszący się do obszaru wiejskiego gminy - obszaru 19 sołectw (Daszewo, Domacyno, Garnki, Gościnko, Karlino, Karścino, Karwin, Kowańcz, Kozia Góra, Krukowo, Lubiechowo, Malonowo, Mierzyn, Mierzynek, Pobłocie Wielkie, Syrkowice, Ubysławice, Witolub, Zwartowo). Zamieszkały jest przez 3175 osób, co stanowi 34,74% mieszkańców gminy. Powierzchnia terenów wiejskich to 131,6 km², co stanowi 93,34% obszaru gminy.

Reasumując należy stwierdzić, że obszary zdegradowane to obszar I - odnoszący się do rejonu Starego Miasta oraz cały obszar wiejski gminy, na który składa się 19 sołectw. Sumaryczny wskaźnik degradacji jest dużo wyższy na obszarze I i wynosi 8,279. Poszczególne wskaźniki wskazują na wyższy poziom występowania problemów w sferach: społecznej i infrastrukturalnej na obszarze I w porównaniu do obszaru IV, na którym sumaryczny wskaźnik degradacji wynosi 2,382.

Zjawiska kryzysowe w obszarze zdegradowanym

Wyznaczony w wyniku analiz ilościowych i jakościowych obszar zdegradowany w gminie Karlino zamieszkiwany jest przez ponad 5,9 tys. ludności, co stanowi ponad 64,87% mieszkańców gminy i koncentruje się na obszarze ponad 96,33% terytorium gminy.

Przeprowadzone obserwacje i wywiady oraz analizy statystyczne pozwoliły na identyfikację najistotniejszych problemów z którymi boryka się lokalna społeczność.

W sferze społecznej przede wszystkim należy zwrócić uwagę na:

- trend starzenia się społeczeństwa (wzrost liczby osób wieku poprodukcyjnym),
- zjawisko zubożenia rodzin,
- przypadki występowania patologii w rodzinach,
- dużą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej
- bezrobocie,
- występująca przestępczość w gminie,
- malejąca liczba osób zamieszkujących gminę,
- odpływ młodych ludzi z miasta i gminy,
- występowanie obszarów niebezpiecznych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- słabe zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczne miasta i gminy.

W sferze gospodarczej przede wszystkim należy zwrócić uwagę na:

- niedostatek kapitału inwestycyjnego – niedostateczna ilość inwestorów strategicznych,
- słabość lokalnego kapitału, generującego niewystarczającą ilość miejsc pracy,
- niewykorzystane tereny inwestycyjne na obszarze istniejących stref ekonomicznych,
- niewykorzystany potencjał gminy w zakresie rozwoju. Wpływa to pośrednio na stan obiektów zabytkowych, obiektów z zakresu kultury i rekreacji oraz tym samym na decyzje o inwestowaniu,
- niezadowalający poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy,
- słabo rozwinięta baza hotelowa i restauracyjna.

W sferze infrastrukturalnej należy zwrócić uwagę na następujące problemy:

- układy komunikacyjne, ukształtowanie historyczne niedostosowane do obecnie przekształcającego się układu funkcjonalno – przestrzennego gminy,
- ryzyko degradacji centrum gminy z powodu złego stanu technicznego zabudowy mieszkalnej,
- potrzebę dużych nakładów finansowe na poprawę stanu budynków mieszkalnych,
- zły stan obiektów dziedzictwa kulturowego a przez to konieczność poszukiwania dużych nakładów finansowych na poprawę ich stanu,
- zdegradowany krajobraz kulturowy w otoczeniu zabytków,
- niewystarczającą liczbą miejsc parkingowych (szczególnie w centrum miasta),
- bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych,
- niską efektywność energetyczną budynków mieszkalnych – duże straty ciepła
- niski standard przestrzeni publicznej – parków, placów, ulic itp.,
- duże zaniedbania związane z infrastrukturą drogową.

ROZDZIAŁ IV. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

Działania zespołu przygotowującego LPR, przy czynnym udziale interesariuszy zewnętrznych, polegały także na wybraniu przestrzeni, na zidentyfikowanym terenie obszaru zdegradowanego, na której powinna zostać prowadzona rewitalizacja.

Ze względu na fakt, że obszar zdegradowany obejmuje swym zasięgiem ponad 96% obszaru gminy i zamieszkały jest przez ponad 64% mieszkańców, niezbędne było wyznaczenie obszaru rewitalizacji. Obszar rewitalizacji według przyjętych wytycznych nie mógł być większy niż 20% powierzchni gminy i zamieszkały przez nie więcej niż 30% populacji, niezbędne było wyznaczenie w ramach obszaru zdegradowanego, obszaru na którym prowadzone będą działania rewitalizacyjne.

Proces wyznaczenia obszaru rewitalizacji był procesem o charakterze partycypacyjnym i przebiegał dwuetapowo.

W etapie pierwszym na spotkaniu z Zespołem ds. Rewitalizacji, burmistrzem oraz sołtysami zaprezentowano wyniki diagnozy prowadzące do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.

Następnie w etapie drugim, z uwagi na ograniczenia związane zarówno z populacją mieszkańców, (którzy mogą zostać objęci programem rewitalizacji), jak i ograniczeniami powierzchni gminy, (która może zostać objęta interwencjami programu) przyjęto, iż kryterium decyzyjnym, w wyznaczeniu obszaru rewitalizacji będzie gęstość zaludnienia w jednostkach analitycznych i wyniki badań ilościowych służących do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.

Drugim znaczącym czynnikiem delimitującym obszar rewitalizacji było wspólne ustalenie jego granic na spotkaniu z interesariuszami (w którym udział wzięli również sołtysi) zespołem ds. Rewitalizacji oraz Burmistrzem.

Wyboru takiego dokonano, z uwagi na wytyczne Urzędu Marszałkowskiego, związane z interwencją przede wszystkim w sferze społecznej programu rewitalizacji. Uznano, że najwyższa skuteczność programu rewitalizacji zostanie osiągnięta w jednostce analitycznej o najwyższym poziomie gęstości zaludnienia. Miało to na celu zagwarantowanie jak największego efektu społecznego, realizowanych w ramach procesu rewitalizacji projektów.

Wyznaczając obszar rewitalizacji postępowano zgodnie z wytycznymi i zasadami realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020, które wyraźnie wskazują, że delimitacja obszaru rewitalizacji nie może zajmować ponad 20% powierzchni całkowitej gminy oraz nie może koncentrować na tym terytorium ponad 30% mieszkańców.

Wobec narzuconych ograniczeń, wykorzystując założenia modelu partycypacyjnego procesu przygotowania programu, ustalono z interesariuszami programu rewitalizacji, że obszarem wymagającym interwencji, na poziomie możliwości jakie daje lokalny program rewitalizacji, będzie obszar zawierający się w obszarze zdegradowanym jednostki analitycznej

I wyznaczonym przez wybrane ulice i wybranych sołectwach z jednostki analitycznej IV (tab.34.).

Tabela 34. Obszar rewitalizacji w gminie Karlino

	% LUDNOŚCI GMINY	% POWIERZCHNI GMINY
Obszar rewitalizacji razem	29,60%	15,60%
Obszar rewitalizacji część miejska (w obszarze 1)	24,76 %	2,95 %
Karlinko	0,75 %	4,61 %
Karścino	4,09 %	7,80 %

W skład obszaru rewitalizacji w gminie Karlino weszły:

- Obszar I
  - Ul. Białogardzka
  - Ul. Konopnickiej
  - Ul. Koszalińska
  - Ul. Okrzei
  - Ul. Szymanowskiego
  - Ul. Wigury
  - Ul. Traugutta
  - Ul. Ks. Brzóska
  - Ul. Parkowa
  - Ul. Stroma
  - Ul. Krótka
  - Ul. Bogusława X
- Obszar IV
  - KARLINKO
  - KARŚCINO

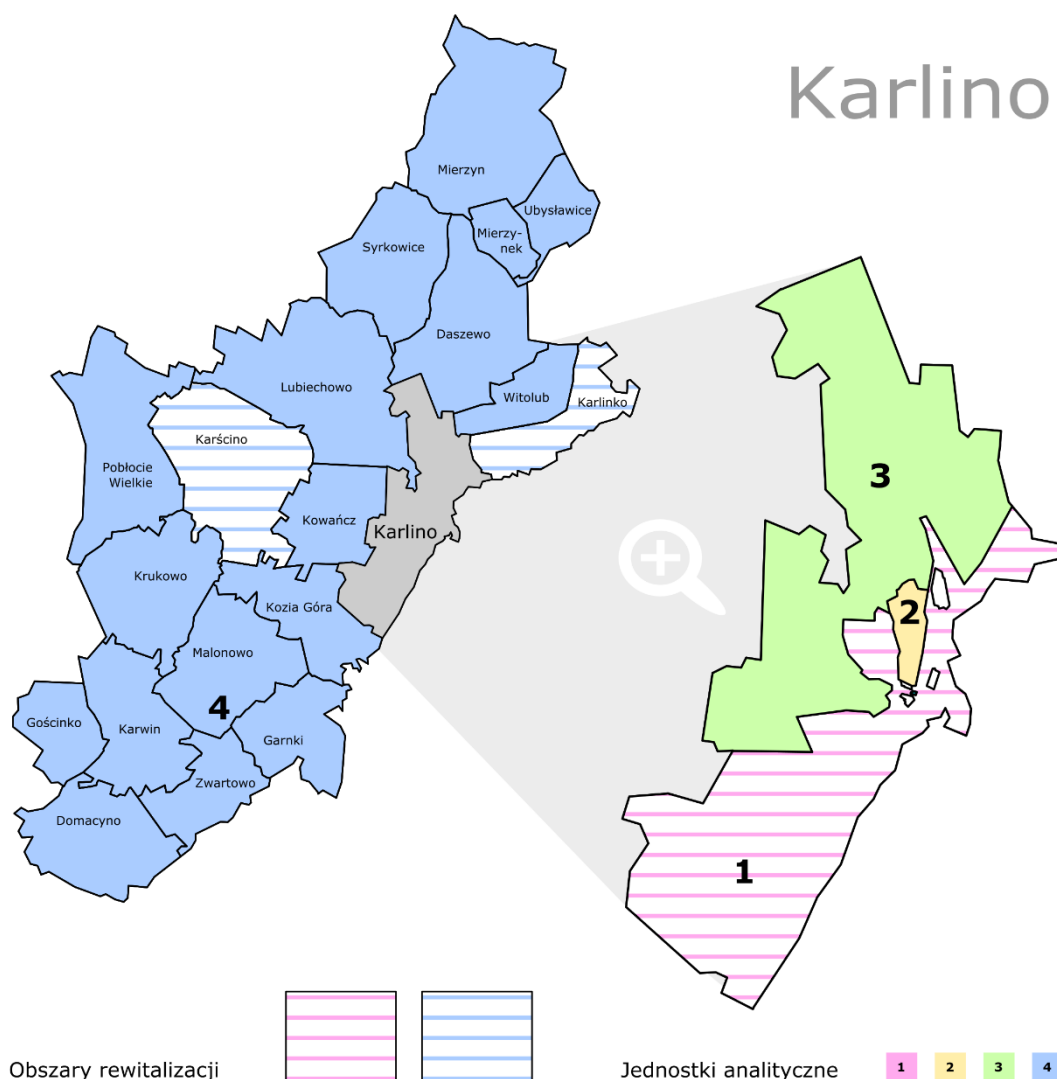
Granice obszaru skonsultowano z lokalnymi specjalistami, służb gminnych w szczególności ds. rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Wskazali oni miejsca na terenie miasta Karlino, które charakteryzują się największym nawarstwieniem tego typu problemów.

W wyznaczeniu obszaru rewitalizacji przydatne okazały się :

- Wyniki analizy wskaźnikowej;

- Wnioski z przeprowadzonych warsztatów z interesariuszami;
- Wnioski z wywiadów indywidualnych;
- Wnioski z przeprowadzonej wizji lokalnej (tzw. Spacer badawczy);
- Wnioski z badań ankietowych.

Rysunek 40. Obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

W tak określonym obszarze rewitalizacji skumulowane są, istotne dla funkcjonowania całej gminy, funkcje, co dodatkowo spotęguje korzystne efekty działań rewitalizacyjnych i wpłynie na uzyskanie efektów synergii wykraczających poza obszar rewitalizacji. Wpłynie to niewątpliwie na poprawę sytuacji pozostałych, zdiagnozowanych obszarów zdegradowanych, które ze względów proceduralnych, nie znalazły się w obszarze rewitalizacji.

Kluczowym problemem występującym w tym obszarze, jest niedostateczna aktywność społeczna samych mieszkańców, w szczególności w zakresie inicjatyw lokalnych. Jest to szczególnie niepokojące, zważywszy na centralny charakter tego obszaru i przestrzenną bliskość placówek kulturalnych, oświatowych i społecznych.

Słabością tego obszaru jest także niekorzystny w opinii mieszkańców, odbiór przestrzeni w której mieszkają. Zniszczone elewacje kamienic, zły stan techniczny ulic i chodników, wpływają na niską ocenę jakości życia w badanym obszarze.

W wyniku konsultacji społecznych i spotkań warsztatowych udało się zidentyfikować te obiekty/tereny, które wymagają pilnej rewitalizacji – patrz tabela 35. Część z tych obiektów wpisana jest do obecnie obowiązującego LPR, jednak z różnych względów nie udało się w pełni zrewitalizować tych obszarów. Pojawiły się także nowe koncepcje i projekty, które odpowiadają na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji, które nie zostały uwzględnione w poprzednim LPR.

Tabela 35. Propozycje obiektów/terenów, które wymagają rewitalizacji – wyniki prac warsztatowych

	NAZWA OBIEKTU/TERENU DO REWITALIZACJI
1	Rewitalizacja obszaru ograniczonego ulicami: Koszalińską, Wigury, Placem Jana Pawła II, Waryńskiego oraz Kanałem Młyńskim w Karlinie
2	Rewitalizacja obszaru ograniczonego ulicami: Plac Jana Pawła II, Waryńskiego, Spichrzową oraz Szczecińską w Karlinie
3	Rewitalizacja obszaru ograniczonego ulicami: Koszalińską, Żwirki, Konopnickiej oraz Placem Jana Pawła II w Karlinie – kwartał II
4	Remont elewacji budynku zabytkowego nr 94 ul. Koszalińska w Karlinie
5	Rewitalizacja obszaru ograniczonego ulicami: Szczecińską, Placem Jana Pawła II, Białogardzką oraz Kanałem Młyńskim w Karlinie
6	Rewitalizacja obszaru ograniczonego ulicami: Koszalińską, Żwirki oraz Konopnickiej w Karlinie – Kwartał V
7	Rozbudowa i modernizacja budynku administracyjnego Urzędu Miasta i Gminy w Karlinie.
8	Rewitalizacja Parku przy ul. Waryńskiego
9	Zaopatrzenie w ciepło systemowe obszaru wyznaczonego do rewitalizacji od ul. Pełki 6 do ul. Koszalińskiej –działka nr 33/25 w Karlinie
10	Wyspa Biskupia
11	Amfiteatr
12	Budowa szkoły - ośrodek wsparcia dla stowarzyszenia droga
13	Zagospodarowanie terenu przy straży obok remizy
14	Odbudowa substancji mieszkaniowej po wyburzonych budynkach
15	Infrastruktura drogowa wraz z chodnikami w obszarze rewitalizacji
16	Rewitalizacja elewacji budynków i przestrzeni podwórek w obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

Zidentyfikowane obiekty i tereny, znajdują się w obszarze objętym programem rewitalizacji. Obserwowane są w nich wszystkie objawy stanu kryzysowego w wymiarze społecznym, a związane są one z **zanikiem funkcji, jakie pełniły wcześniej lub jakie powinny pełnić w opinii mieszkańców.**

Zarówno mieszkańcy, jak i użytkownicy tego obszaru, wskazywali na potrzebę „ożywienia rynku”, przywrócenia jego dawnych, społecznych funkcji.

Współcześnie, w opinii mieszkańców, rynek jest nieuporządkowany a niska estetyka elewacji niektórych budynków wpływa na pogorszenie walorów estetycznych tego miejsca.

Istotnym problemem związanym z obszarem rewitalizowanym, a podnoszonym przez interesariuszy, jest **niska estetyka przestrzeni miejskiej.** W szczególności dotyczy to obszaru ścisłego centrum – który objęty jest działaniami rewitalizacyjnymi.

Istotnym problemem na obszarze rewitalizacji są **problemy integracyjne mieszkańców** (konflikty na linii starzy-młodzi mieszkańcy), co podkreślali zarówno lokalni eksperci, jak i mieszkańcy. Szczególnie widoczne to było w trakcie spaceru studyjnego.

Wielokrotnie potwierdzano wysokie walory turystyczne i historyczne całego obszaru rewitalizacji, wskazując jednocześnie, że zatraciły one swoje funkcje. Poszczególne podobszary obszaru rewitalizacji, stały się miejscami niebezpiecznymi, zawłaszczonymi przez osoby nadużywające alkoholu i narkotyków, czy też zanieczyszczonymi m.in. rozbitym szkłem, odchodami zwierząt itp.. Infrastruktura techniczna tych miejsc w zasadzie nie istnieje.

Na całym obszarze zdegradowanym, a w obszarze rewitalizacji, w sposób szczególny, widoczna jest **niedostateczna ilość infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, skierowanej w szczególności do dzieci** (np. place zabaw, mini boiska).

Realizacja LPR, zakłada działania mające na celu przezwyciężenie zidentyfikowanych problemów, także poprzez wykorzystanie endogenicznego potencjału tego obszaru.

Podsumowując należy stwierdzić, że mimo występowania negatywnych zjawisk, obszar rewitalizacji charakteryzuje się **znacznym potencjałem wewnętrznym oraz posiada istotne znaczenie dla rozwoju całej gminy.**

Obszar ten pełni rolę centrum administracyjnego, usługowo-handlowego i kulturalnego o dużym znaczeniu dla całej gminy. W granicach obszaru zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej, pełniące szereg różnych funkcji.

5.1. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI

W rozdziale przedstawiono wnioski płynące z przeprowadzonej, przy współudziale ekspertów zewnętrznych oraz interesariuszy z terenu całej gminy, pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji w gminie Karlino.

Ocenę skali koncentracji negatywnych zjawisk oparto na przeprowadzonych badaniach jakościowych i ilościowych. Niezwykle cenne okazały się wnioski płynące z badań jakościowych (wywiady indywidualne z przedstawicielami Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, stowarzyszeń funkcjonujących na terenie gminy oraz przedstawicielem lokalnej społeczności).

Punktem wyjścia do dokonania pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji, było stwierdzenie, że jest to obszar szczególnie cenny dla całej gminy.

Obszar rewitalizacji ze względów administracyjnych stanowi centrum gminy Karlino, zaś w przypadku obszaru wiejskiego mamy do czynienia z unikalnymi walorami historycznymi i przyrodniczymi. Uwarunkowania historyczne powodują, że obszar rewitalizacji stanowi o kulturowym dziedzictwie gminy, a nawet regionu. Duże zagęszczenie ludności na tym obszarze, dodatkowo podkreśla wagę problemów społecznych, które na nim występują.

Wszystkie te przesłanki ugruntowały przeświadczenie Zespołu ds. Rewitalizacji, że obszar rewitalizowany został wybrany w sposób prawidłowy i wymaga pilnych działań w zakresie wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego.

Jak już wspomniano obszar rewitalizacji obejmuje swym zasięgiem teren jednostki analitycznej I i dwa sołectwa z jednostki analitycznej IV.

Obszar I odnosi się głównie do rejonu Starego Miasta, czyli strefy ochrony konserwatorskiej A. Jest to obszar centrum administracyjnego i usługowego zarówno dla samego miasta Karlino jak i całej gminy. Mieszczą się tu najważniejsze urzędy, jest to także obszar zdominowany przez handel i usługi. Pod względem historycznym, jest on szczególnie cenny ze względu na unikalną zabudowę, liczne pamiątki po wcześniejszych okresach rozwoju miasta w tym najcenniejsze w gminie zabytki. Obszar centrum to bez wątpienia jeden z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym terenów w całej gminy. W naturalny

sposób pełni funkcję integrującą społeczność całej gminy, choć w ostatnich latach powoli funkcję tę ztraca.

Karlino to mała wieś sołecka licząca ok. 68 mieszkańców, położona na północny wschód od Karlina, po północnej stronie drogi krajowej Szczecin – Gdańsk. Karlino to najbardziej na wschód położona miejscowość w gminie. Na skromną zabudowę zagrodową wsi składają się parterowe budynki mieszkaniowe z towarzyszącymi im budynkami gospodarczymi. Dawne założenie folwarczne obejmuje budynek mieszkalny i zabudowę gospodarczą, częściowo tylko użytkowaną (chlewnia), w większości opuszczoną, ulegającą zniszczeniu. Na obszarze sołectwa brak jest placówek usługowych. Wieś została zwodociągowana. Charakterystycznym elementem sołectwa są przystanki autobusowe, zlokalizowane przy drodze krajowej nr 6. Z inicjatywy sołtysa zostały pomalowane i przypominają wydarzenie z grudnia 1980 roku – tj. erupcję ropy naftowej.

Rysunek 41. Ratusz w Karlinie

Źródło: UM Karlino

Rysunek 42. Karlino – przystanek autobusowy

Źródło: www.karlino.pl

Karścino to duża wieś sołecka, położona na zachód od Karlina, po północnej stronie drogi powiatowej Karlino – Gościno (dojazd drogą Nr 17148). Jest to najliczniejsza wieś gminny – liczy 390 mieszkańców. We wsi zlokalizowane są usługi publiczne: szkoła podstawowa, plac sportowy i parafia rzymskokatolicka (kościół filialny). Usługi komercyjne prowadzą dwie placówki handlowe i zakład stolarki. Wieś jest zwodociągowana (ujęcie wody), skanalizowana i zaopatrzona w gaz ziemny sieciowy.

Rysunek 43. Karścino – ruiny pałacu

Źródło: UM Karlino

Karścino to miejscowość o średniowiecznej metryce, najstarsze dokumenty wzmieniające o miejscowości pochodzą z 1276 r. Karścino posiada układ wielodrożnicy „rozwinętej” z

owalnicy. W miejscowości przeważa zabudowa zagrodowa, jedynie w części południowej zabudowa przechodzi w zwartą - zlokalizowane są dawne czworaki (budynki mieszkalne). W części północnej, przy drodze do Wietszyna, znajduje się szkoła podstawowa i osiedle mieszkaniowe (trzykondygnacyjne bloki wielorodzinne).

Część wschodnią wsi zajmuje dawne założenie pałacowo-parkowe i zespół zabudowy produkcyjno-gospodarczej, rozbudowany w okresie funkcjonowania PGR-u. Park o pow. 5,2 ha (wpisany do rejestru zabytków) powstał w 2 poł. XVIII w. w stylu krajobrazowym i przekształcony został na pocz. XIX w. (elementy romantyzmu). W obrębie założenia znajdują się również pałac i kościół. Centralnie usytuowany neoklasycystyczny pałac z pocz. XIX w. opuszczony ulega dewastacji.

W obiektach popegeerowskich działalność prowadzi firma „Abbas” Gospodarstwo Rolne, zajmująca się hodowlą bydła mlecznego.

Dokonując pogłębionej charakterystyki negatywnych zjawisk koncentrujących się na terenie wyznaczonym jako wymagającym rewitalizacji, przedstawiono kluczowe ze względu na problematykę rewitalizacji sfery tj.:

- I. SPOŁECZNA,**
- II. TECHNICZNA,**
- III. FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNA,**
- IV. ŚRODOWISKOWA,**
- V. GOSPODARCZA.**

5.2. POGŁĘBIONA DIAGNOZA SFERA SPOŁECZNA

W 2016 roku obszar rewitalizacji „Miasto Obszar 1” zamieszkiwało 2692 osób co stanowi 29,6 % ludności gminy

Biorąc pod uwagę pozostałe charakterystyki demograficzne podobszaru należy zauważyć, że łączna liczba ludności systematycznie spadała w okresie od 2011 do 2016 r., co jest charakterystyczne również dla całego obszaru gminy. Głównymi problemami w tym zakresie było ujemne saldo migracji i niski ujemny przyrost naturalny. W trakcie badań jakościowych wielokrotnie respondenci wskazywali, że głównym problemem społecznym charakterystycznym dla obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Przeprowadzone badania ilościowe potwierdziły, że jest to rzeczywisty problem społeczności gminy Karlino. Dlatego przeprowadzono badania mające określić w której części obszaru rewitalizowanego mamy do czynienia z tym problemem (tab. 36)

Tabela 36. Charakterystyka społeczności zamieszkującej obszar rewitalizacji

ULICA / SOŁECTWO	POPRODUKCYJNY	PRODUKCYJNY	PRZEDPRODUKCYJNY
Białogardzka	6	50	32
Konopnickiej	2	30	15
Koszalińska	147	712	247
Okrzei	27	117	31
Plac Jana Pawła II	45	187	69
Prusa	2	30	7
Spichrzowa	2	16	4
Szczecińska	29	189	69
Szymanowskiego	59	226	40
Waryńskiego	9	39	23
Wigury	20	51	10
Żwirki	7	42	11
Traugutta	5	10	3
Parkowa	-	-	-
Stroma	-	-	-
Bogusława X	7	32	14
ks. Brzóska	0	70	18
Krótką	-	-	-
Karlinko	10	44	15
Karścino	59	225	88

Źródło: UM Karlino

Zgromadzony materiał empiryczny pozwolił stwierdzić, że najwięcej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkiwało w rejonie ulicy Koszalińskiej. Problem wysokiej liczby osób starszych zamieszkujących w obszarze rewitalizacji dotyczy także sołectwa Karścino i ul. Szymanowskiego.

Najmniej osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkiwało w rejonie ulic: ks. Brzóska, Konopnickiej, Prusa, Spichrzowa.

Analizując ilość osób w wieku produkcyjnym w obszarze rewitalizacji, należy zauważyć że najwięcej ich zamieszkuje w rejonie ulicy Koszalińskiej i Szymanowskiego. W sołectwie Karścino także zanotowano dużą liczbę osób w wieku produkcyjnym. Najmniej osób w wieku produkcyjnym zamieszkiwało w rejonie ulic: Traugutta i Spichrzowej.

Przeprowadzone badania wykazały także, że w rejonie ulicy Koszalińskiej zamieszkuje najwięcej osób w wieku przedprodukcyjnym. Najmniej najmłodszych mieszkańców gminy zamieszkuje natomiast ulice Traugutta i Prusa.

Analizy demograficzne zostaną wykorzystane w realizacji projektów skierowanych do poszczególnych grup wiekowych zamieszkałych w obszarze rewitalizacji. Z przedstawionej analizy wyraźnie widać, że w przypadku ulicy Koszalińskiej niezbędne jest prowadzenie zintegrowanych działań skierowanych do wszystkich grup wiekowych.

Istotnym wskaźnikiem obrazującym skalę problemów społecznych na badanym terytorium jest, liczba osób korzystająca z pomocy społecznej. Duża ilość osób objęta tą formą pomocy sugeruje że na danym obszarze mamy do czynienia z kumulacją wielu niekorzystnych zjawisk.

Rysunek 44 . Zniszczone zabytkowe budynki w obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Tabela 37. Korzystający z pomocy społecznej w obszarze rewitalizacji

ULICA / SOŁECTWO	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ
Białogardzka	46
Konopnickiej	25
Koszalińska	256
Okrzei	73
Plac Jana Pawła II	111
Prusa	
Spichrzowa	7
Szczecińska	139
Szymanowskiego	38
Waryńskiego	15
Wigury	6
Żwirki	17
Traugutta	-
Parkowa	-
Stroma	-
Bogusława X	27
ks. Brzóska	40
Krótką	
Karlinko	18
Karścino	73

Źródło: UM Karlino

Analiza problemów społecznych występujących w obszarze rewitalizowanym wykazała, że największy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje przy ulicach Koszalińskiej i Szczecińskiej (tab.37). Duża liczba klientów pomocy społecznej zamieszkuje także obszar Placu Jana Pawła II. Przeprowadzone wywiady z przedstawicielami służb społecznych potwierdziły, że wybrany obszar rewitalizacji jest zamieszkiwany przez statystycznie najbiedniejszą część mieszkańców całej gminy.

Tabela 38. Korzystający z pomocy społecznej.

ULICA / SOŁĘCTWO	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ - ZASIŁEK STAŁY	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ - ZASIŁEK OKRESOWY	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ - ZASIŁEK CELOWY
Białogardzka	3	4	8
Konopnickiej	-	3	5
Koszalińska	5	46	52
Okrzei	3	6	7
Plac Jana Pawła II	2	21	17
Prusa	-	-	-
Spichrzowa	-	3	2
Szczecińska	4	22	21
Szymanowskiego	1	10	6
Waryńskiego	-	3	2
Wigury	-	1	-
Żwirki	-	5	4
Traugutta	-	-	-
Parkowa	-	-	-
Stroma	-	-	-
Bogusława X	-	4	1
ks. Brzóska	-	7	7
Krótką	-	-	-
Karlinko	-	3	3
Karścino	-	9	1

Źródło: UM Karlino

Zgromadzony materiał statystyczny pozwolił na określenie, że najwięcej osób korzystających ze wsparcia w ramach zasiłku stałego zamieszkuje przy ul. Koszalińskiej. Przy tej samej ulicy mieszka jednocześnie najwięcej osób korzystających z zasiłku okresowego (46 osób) i zasiłku celowego (52 osoby) – (tab.38).

O zamożności mieszkańców obszaru, a jednocześnie w sposób pośredni o problemach społeczności lokalnej świadczą dane dotyczące ilości dzieci objętych pomocą w formie dożywiania w placówkach szkolnych. Odsetek dzieci objętych tą formą pomocy najwyższy był w obszarze ulicy Koszalińskiej.

Tabela 39. Pomoc w dożywianiu dzieci

ULICA / SOŁECTWO	POMOC W ZAKRESIE DOŻYWIANIA DZIECI
Białogardzka	20
Konopnickiej	7
Koszalińska	91
Okrzei	17
PlacJanaPawłaII	31
Prusa	-
Spichrzowa	2
Szczecińska	41
Szymanowskiego	12
Waryńskiego	2
Wigury	2
Żwirki	5
Traugutta	-
Parkowa	-
Stroma	-
Bogusława X	10
ks. Brzóska	8
Krótki	-
Karlinko	6
Karścino	14

Źródło: UM Karlino

Rysunek 45. Zniszczona kamienica w obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Często podkreślanym przez mieszkańców gminy problemem społecznym, było niskie poczucie bezpieczeństwa. Celowym było więc określenie obszaru w którym statystycznie najczęściej jest ujawnionych przestępstw i wykroczeń.

Rysunek 46. Poziom bezpieczeństwa w obszarze rewitalizacji

ULICA / SOŁECTWO	LICZBA PRZESTĘPSTW	LICZBA WYROCZEŃ
Białogardzka	3	2
Konopnickiej	2	6
Koszalińska	11	45
Okrzei	5	2
Plac Jana Pawła II	8	23
Prusa	1	-
Spichrzowa	1	2
Szczecińska	16	17
Szymanowskiego	4	-
Waryńskiego	3	1
Wigury	-	1
Żwirki	2	4
Traugutta	2	3
Parkowa	-	-
Stroma	-	-
Bogusława X	-	-
ks. Brzóska	2	1
Krótką	-	-
Karlinko	1	1
Karścino	-	6

Źródło: UM Karlino

Przeprowadzone analizy w sposób jednoznaczny wykazały, że najniebezpieczniejszy obszarem gminy jest obszar centrum. Najwięcej przestępstw w 2016 roku ujawniono w okolicy ulic Szczecińskiej i Koszalińskiej. Pod względem wykroczeń, najmniej bezpieczny okazał się rejon ulic Koszalińskiej i Pac Jana Pawła II. W przypadku obszarów wiejskich sołectwo Karlinko, wydaje się być bardziej bezpieczne niż obszar sołectwa Karścino.

5.3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA -SFERA GOSPODARCZA

Analiza struktury gospodarczej obszaru rewitalizacji wykazała, że obszarem o najbardziej rozwiniętej aktywności gospodarczej w Gminie Karlino, jest miasto Karlino .

Jednakże przeprowadzone badania wskazują, że nadal pod tym względem spory niewykorzystany potencjał. Szczególnie widoczne jest to w obszarze objętym rewitalizacją. Wynika to przede wszystkim z tego, iż jako ścisłe centrum miasta, skupia w sobie najczęściej

funkcji o charakterze usługowym, co może wpływać na rozwój drobnych przedsiębiorców. Potencjał turystyczny obszaru rewitalizacji, jest także szansą na rozwój różnorodnych form aktywności ekonomicznej mieszkańców tego obszaru. Dotyczy to zarówno obszaru centrum jak i obu sołectw które weszły do obszaru rewitalizacji.

Rysunek 47. Domek Napoleona – atrakcja turystyczna Karlina

Źródło: opracowanie własne

Położenie u zbiegu głównych dróg, dostęp do atrakcji turystycznych a zarazem skupienie dużej liczby ludności na stosunkowo niewielkim obszarze, jest potencjalnym atutem obszaru centrum.

Spotkania z mieszkańcami, potwierdziły że rewitalizacja przestrzeni centrum miasta może przyczynić się do rozwoju całego obszaru rewitalizacji, jak i całej gminy.

Jednym z przejawów przedsiębiorczości społeczności lokalnych jest liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Wskaźnik ten obrazuje aktywność społeczeństwa w samodzielnym rozwiązywaniu własnych problemów ekonomicznych.

W obszarze objętym rewitalizacją, według danych z 2016 roku, najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej było przy ulicy M. Konopnickiej oraz w sołectwie Karścino.

Należy jednak zauważyć, że poziom aktywności ekonomicznej mieszkańców obszaru rewitalizowanego jest relatywnie niski.

Tabela 40. Liczba podmiotów gospodarczych w Karlinie

ULICA / SOŁECTWO	LICZBA ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ	LICZBA NOWYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH
Białogardzka	2	2
Konopnickiej	6	-
Koszalińska	-	6
Okrzei	-	-
Plac Jana Pawła II	2	2
Prusa	-	-
Spichrzowa	-	-
Szczecińska	2	2
Szymanowskiego	3	3
Waryńskiego	-	-
Wigury	1	1
Żwirki	1	1
Traugutta	-	-
Parkowa	-	-
Stroma	-	-
Bogusława X	-	-
ks. Brzóska	1	1
Krótką	-	-
Karlinko	-	-
Karścino	4	4

Źródło: UM Karlino

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w obszarze rewitalizacji. Według danych posiadanych przez Urząd Miasta w Karlinie, w 2016 roku najwięcej nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowano przy ulicy Koszalińskiej.

Jednocześnie trzeba wskazać, że było to raptem 6 nowych podmiotów. W tym samym czasie w sołectwie Karścino zarejestrowano 4 nowe podmioty gospodarcze.

Niski poziom aktywności ekonomicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji potwierdza prawidłowość delimitacji tego obszaru, ale jednocześnie wskazuje na potrzebę podjęcia działań zmierzających do podniesienia świadomości ekonomicznej mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

Rysunek 48. Wymagająca rewitalizacja pierzeja w obszarze rynku w Karlinie

Źródło: opracowanie własne

Prowadzone wywiady z mieszkańcami i przedstawicielami lokalnych organizacji wskazały, że istotnym problemem obszaru rewitalizowanego jest także wysoki poziom bezrobocia. Jednocześnie wskazywano, że dotyczy ono przede wszystkim osoby które nie posiadają żadnego wykształcenia i nie wykazują chęci do podjęcia pracy.

Niewątpliwie jest to problem wymagający podjęcia długofalowych działań. Należy jednak stwierdzić, że tego typu bezrobotni mają bardzo małe szanse na powrót na rynek pracy. Stają się oni stopniowo grupą osób wykluczonych ekonomicznie co bardzo często prowadzi do wykluczenia społecznego.

Rysunek 49. Zniszczone elewacje kamienic w obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

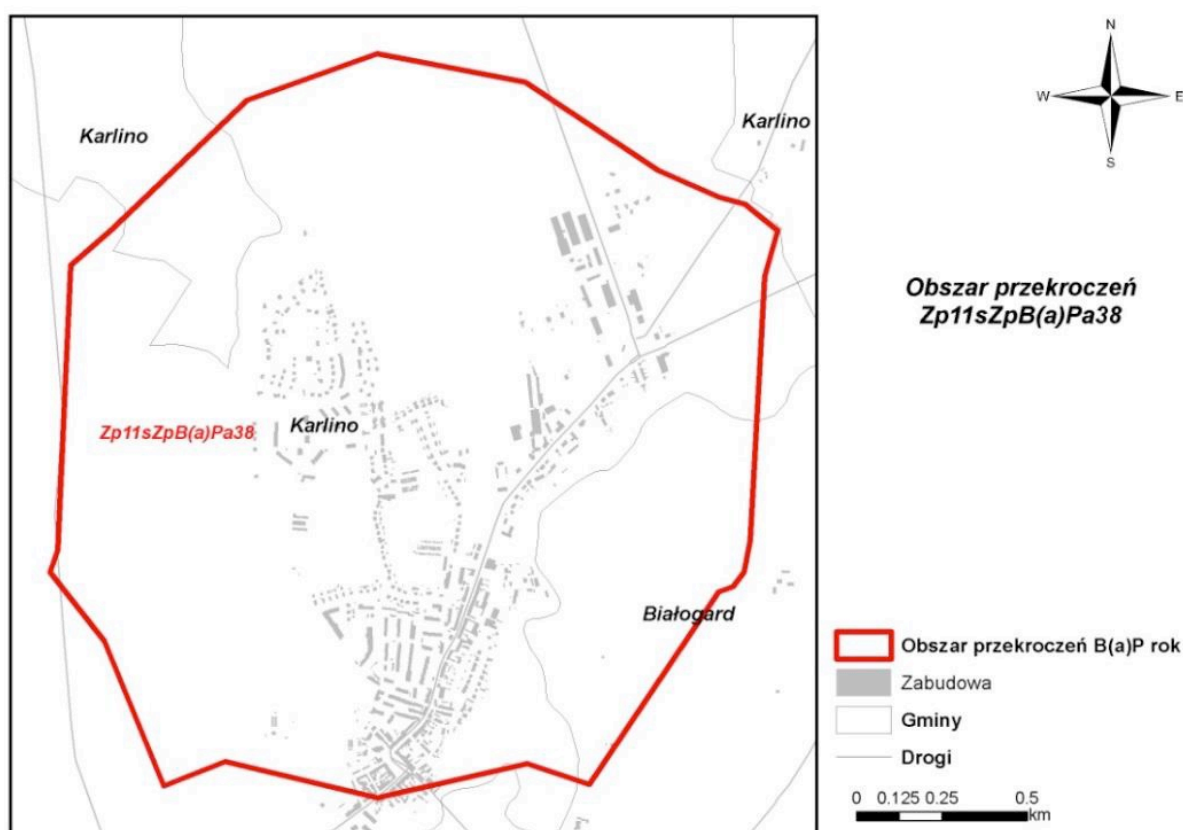

5.4. POGŁĘBIONA DAGNOZA -SFERA ŚRODOWISKOWA

Istotnym problemem podnoszonym przez mieszkańców, jest niska jakość powietrza w obszarze rewitalizowanym. Na pogorszoną jakość powietrza na wpływ ma także oddziaływanie emisji rozproszonych związanych z ogrzewaniem mieszkań i obiektów użyteczności publicznej. Wskazują na to badania przedstawione w Programie Ochrony Powietrza dla stref województwa zachodniopomorskiego, tj. aglomeracji szczecińskiej, miasta Koszalin oraz strefy zachodniopomorskiej – TOMII –STREFA ZACHODNIOPOMORSKA.

Zgodnie z zapisami Programu „obszar przekroczeń Zp11sZpB(a)Pa38 zlokalizowany jest na terenie miasta Karlino. Zajmuje powierzchnię 361 ha i zamieszkały jest przez ok. 6,6 tys. Osób; jest to obszar o charakterze miejskim; emitowany roczny ładunek B(a)P ze wszystkich źródeł wynosi 7,4 kg; stężenia średnie roczne osiągają maksymalnie 1,5 ng/m³, w stężeniach przeważa emisja z ogrzewania indywidualnego⁴”.

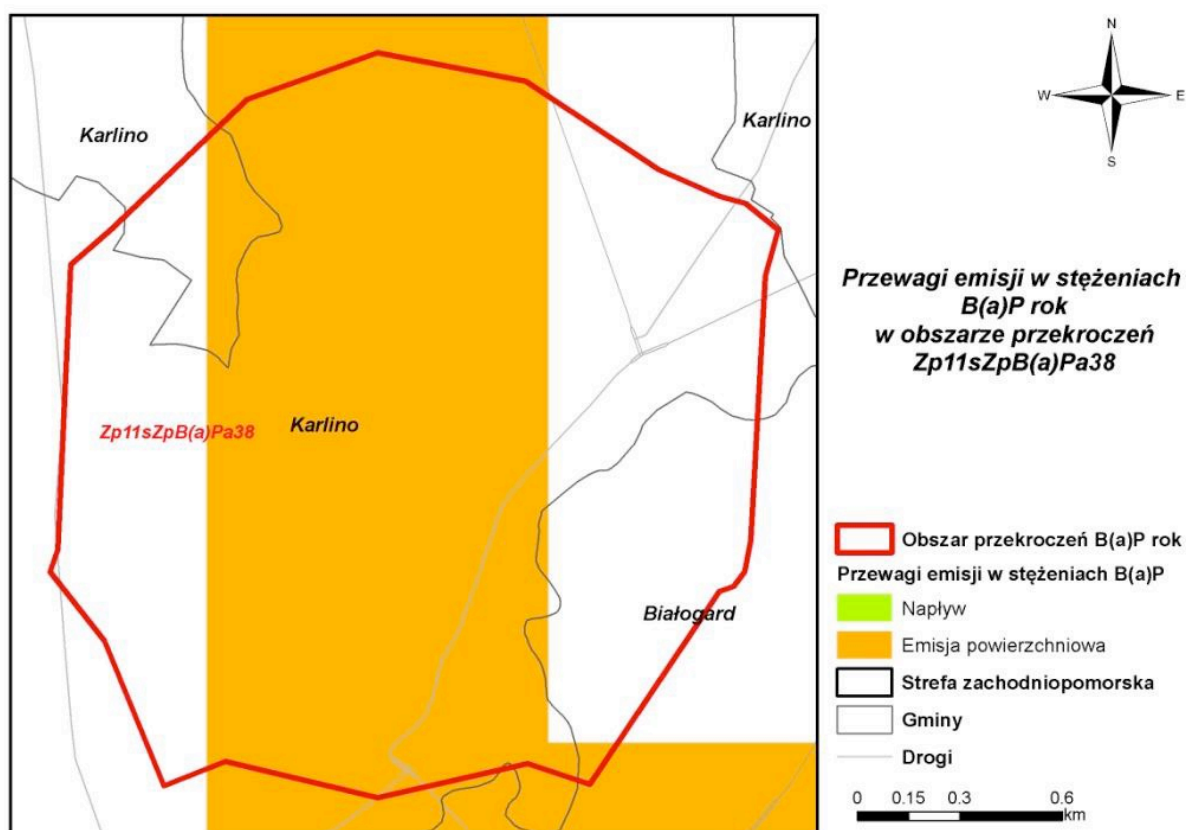
Rysunek 50. Obszar przekroczeń poziomu docelowego b(a)p rok Zp11sZpB(a)pa38 w strefie Karlina

Źródło: Program Ochrony Powietrza ... op. Cit. s.198

⁴ Program Ochrony Powietrza dla stref województwa zachodniopomorskiego, tj. aglomeracji szczecińskiej, miasta Koszalin oraz strefy zachodniopomorskiej – TOMII –STREFA ZACHODNIOPOMORSKA, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Szczecin 2011, s.192

Rysunek 51. Przewagi typów emisji w stężeniach b(a)p rok w obszarze Karlino

Źródło: Program Ochrony Powietrza ... op. Cit. s.192

Wyniki badań jakościowych zostały potwierdzone analizami wynikającymi z Programu Ochrony Powietrza.

Rysunek 52. Zdegradowane tereny zielone w obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Cały obszar rewitalizowany znalazł się w obszarze przekroczeń (rys.50). Za niską jakość powietrza w obszarze rewitalizacji odpowiedzialne są przede wszystkim emisje powierzchniowe, związane z ruchem samochodowym i emisjami związanymi z ogrzewaniem mieszkań i domów.

Według mieszkańców do pogorszenia stanu powietrza atmosferycznego na terenie rewitalizowanym, przyczynia się przede wszystkim spalanie paliw płynnych w silnikach spalinowych pojazdów samochodowych (tzw. emisja samochodowa)

Przez tę część obszaru rewitalizacji miasta przebiega droga wojewódzka nr 163, na której skupia się w przeważającej części ruch samochodowy, co jest związane z większą koncentracją mieszkańców na terenach miejskich niż na wiejskich.

Obszar cechuje się również występowaniem zagrożenia hałasem. Hałas emitowany jest głównie przez wspomnianą już drogę krajową nr 163. Na podstawie wyników badań, obecny poziom hałasu uznano za wysoki. Skutki hałasu komunikacyjnego odczuwają najbardziej mieszkańcy rynku i ciągu ulicy Koszalińskiej.

Sam rynek w Karlinie, zdominowany jest przez komunikację kołową. Z uwagi na nasilenie ruchu samochodowego, rynek obecnie postrzegany jest jako mało atrakcyjna przestrzeń publiczna, co w dużym stopniu zniechęca mieszkańców i turystów do spędzania w tym miejscu czasu wolnego. Mieszkańcy kamienic zlokalizowanych przy rynku, narażeni są na zwiększoną emisję hałasu oraz spalin emitowanych

Tabela 41. Wskaźniki dla sfery środowiskowej

WSKAŹNIKI	OBSZAR REWITALIZACJI	GMINA KARLINO
ZAGROŻENIE POWODZIOWE	MAŁE	MAŁE
STAN JAKOŚCI POWIETRZA	POGORSZONY	DOBRY
HAŁAS	ZWIĘKSZONA EMISJA	OGRANICZONA EMISJA
OBECNOŚĆ POMNIKÓW PRZYRODY	TAK	TAK
OBECNOŚĆ OBSZARÓW CHRONIONYCH NATURA 2000	NIE	TAK

Źródło: opracowanie własne

Obszar rewitalizacji posiada unikalne w skali gminy tereny zieleni urządzonej. Problemem tych obszarów jest jednak niski stan ich zagospodarowania co sprawia, że nie wpływają na poprawę estetyki całego obszaru rewitalizacji. Dodatkowo obszar zielone są trudno dostępne ze względu na niezadowalającą jakość chodników i stan infrastruktury w samych parkach. Obszary zielone w obszarze rewitalizacji są mocno zaniedbane i często wykorzystywane przez osoby nadużywające alkoholu i narkotyków co wpływa na postrzeganie ich jako niebezpieczne.

Rysunek 53. Wymagający rewitalizacji obszar ul. Wigury

Źródło: opracowanie własne

5.5. POGŁĘBIONA DIAGNOZA - SFERA PRZESTRZENNO -TECHNICZNA

Dokonując wyboru obszaru rewitalizacji a następnie realizując proces zawiązany z pogłębioną analizą uwarunkowań przestrzennych i funkcjonalnych postępowano zgodnie z art. 9 rozdziału 3. Ustawy o rewitalizacji z dn. 9 października.

W zgodzie z jej zapisami analizę obszaru zdegradowanego w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym należy przeprowadzić z uwzględnieniem takich zagadnień, jak: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakości terenów publicznych.

Obserwacje i prowadzone wywiady, wskazują że obszar rewitalizacji, obejmuje swoim zasięgiem najbardziej intensywnie wykorzystywaną część przestrzeni miejskiej w gminie Karlino.

Na podstawie przeprowadzonej wizji lokalnej i prowadzonych konsultacji z mieszkańcami zidentyfikowano następujące negatywne zjawiska przestrzenne:

- Niska estetyka rynku;
- Niska estetyka elewacji niektórych budynków;
- Zwiększenie ruchu w ciągu ulic Koszalińskiej i Szczecińskiej;
- Zły stan techniczny budynków w całym obszarze rewitalizacji;
- Występowanie niezagospodarowanych pustych działek po zburzonych budynkach, które psują estetykę całego obszaru rewitalizacji;

- Problemy związane ze zwiększonym natężeniem ruchu komunikacyjnego w obrębie drogi nr 163 co wpływa na pogorszenie komfort i życia mieszkańców kamienic oraz użytkowników przestrzeni;
- Zły stan techniczny, chodników, podwórek;
- Brak zagospodarowanej przestrzeni przyjaznej mieszkańcom, postaci parków, ławeczek, podjazdów itp.

Dokonane analizy dotyczące stanu technicznego budynków wykazała że największy odsetek budynków o wybudowanych przed 1970 rokiem znajduje się przy ulicy Koszalińskiej. To aż 72 budynki, które coraz częściej wymagają kosztownych remontów.

Tabela 42. Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.

	LICZBA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH WYBUDOWANYCH PRZED 1970R.
Białogardzka	8
Konopnickiej	4
Koszalińska	72
Okrzei	9
Plac Jana Pawła II	9
Prusa	-
Spichrzowa	3
Szczecińska	12
Szymanowskiego	4
Waryńskiego	5
Wigury	-
Żwirki	-
Traugutta	3
Parkowa	-
Stroma	-
Bogusława X	3
ks. Brzóska	1
Krótką	3
Karlinko	-
Karścino	-

Źródło: UM Karlino

Rysunek 54. Stare zniszczone elewacje kamienic w obszarze rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Analiza dostępności do usług i przestrzeni publicznych wykazała, że w przypadku dostępności do kultury obszar rewitalizacji wypada najlepiej na tle całej gminy.

Tabela 43. Dostępność do wybranych usług i przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji

L.P.	NAZWA WSKAŹNIKA	POZIOM DOSTĘPNOŚCI
1.	Dostępność do ośrodków kultury	dobra
2.	Dostępność do infrastruktury sportowej	ograniczona
3.	Dostępność do żłobków i przedszkoli	przeciętna

Źródło: opracowanie własne

Wnioski z pogłębionej diagnozy

Z przeprowadzonej pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, w oparciu o wybrane zjawiska społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne występujące w obszarze rewitalizacji, wynika, że przede wszystkim należy zadbać o:

-
- Wzrost aktywności ekonomicznej mieszkańców. Niski poziom aktywności ekonomicznej powoduje, że w obszarze rewitalizowanym nastąpiła kumulacja niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych;
  - Tworzenie warunków dla zwiększenia się liczby mieszkańców w obszarze rewitalizowanym i całej gminie. Depopulacja jest kluczowym problemem w gminie Karlino. W szczególny sposób dotyka ona obszaru rewitalizacji;
  - Istotne jest podjęcie działań, które zatrzymają migrację i spowodują wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizowanego dla nowych mieszkańców;
  - Zbudowanie infrastruktury dla młodych rodzin zwłaszcza w kontekście wykreowania w Karlinie przestrzeni i warunków dla nowych i młodych mieszkańców;
  - Poprawę estetyki i bezpieczeństwa obszaru całego obszaru poddanego rewitalizacji;
  - Zadbanie przestrzeni publicznej, która powinna być przyjazna i dostępna dla wszystkich;
  - Ograniczenie emisji rozproszonych, które są przyczyną niskiej w opinii mieszkańców jakości powietrza w centrum;
  - Poprawę stanu technicznego budynków w obszarze rewitalizacji;
  - Wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nieestetycznych reklam, dziesiątek anten przytwierdzonych do elewacji budynków itp.

ROZDZIAŁ VI. CELE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE REWITALIZACJI WRAZ Z ODPOWIADAJĄCYMI IM KIERUNKAMI DZIAŁAŃ

6.1. MISJA I WIZJA

Wizja stanowi obraz pożądanego stanu, jaki społeczność lokalna chce osiągnąć na koniec wdrażania programu rewitalizacji Gminy Karlino. Dotychczas funkcjonujący w gminie Lokalny program Rewitalizacji obejmował swym zasięgiem jedynie obszary miejskie. W wyniku aktualizacji Programu nakreślono odmienne od dotychczasowych granice obszaru rewitalizacji w gminie Karlino. Ponieważ zaktualizowany obszar rewitalizacji – dotychczas nie posiada jednolitego, spójnego programu działań naprawczych, jego mieszkańcom rewitalizacja kojarzy się przede wszystkim z punktowymi zmianami, związanymi głównie z doraźnym zapobieganiem niszczenia form materialnych.

Brak spójności w postrzeganiu przyszłości obszaru miejskiego i wiejskiego powoduje sytuację, w której interesariusze nie zauważają wielu potencjalnych korzyści wynikających z synergii projektów w ramach procesu rewitalizacji jak np. tworzenie nowych miejsc pracy, zainicjowanie pozytywnych trendów demograficznych itp.

Wizja rewitalizacji została nakreślona z myślą o różnych grupach interesariuszy, którzy będą adresatami planowanych zmian na tym obszarze.

Najważniejszymi grupami/beneficjentami rewitalizacji będą:

- ☐ Wszyscy mieszkańcy gminy Karlino – zarówno ci centrum, jak i pracujący w nim, uczący się i spędzający na tym terenie wolny czas,
- ☐ Firmy, instytucje i organizacje społeczne, które chcą inwestować i działać na obszarze rewitalizacji,
- ☐ Przyjezdni, pracujący, uczący się lub korzystający z atrakcji zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji.

WIZJA ROZWOJU OBSZARU REWITALIZACJI

Karlino to gmina z wydzielonym obszarem miasta i obszarami wiejskimi objętymi programem rewitalizacji o intensywnie rozwijającym się potencjale gospodarczym małych i średnich firm i turystyce wodnej, która zapewnia swoim mieszkańcom pracę i dobrobyt, możliwości indywidualnego rozwoju, dostęp do nowoczesnej edukacji, bogatej oferty kulturalnej i sportowej oraz opieki zdrowotnej.
Obszar rewitalizacji to część gmin Karlino o dużym potencjale rozwojowym, otwartym dla inwestorów i mieszkańców oraz przyjazny środowisku naturalnemu, realizujący konsekwentną politykę rozwoju i odnowy tego obszaru

---

Obszar rewitalizacji składa się z kilku części, które ukształtowały się w różnych okresach historycznych, pełniły zróżnicowane funkcje gospodarcze i społeczne oraz zamieszkiwane są przez zróżnicowane grupy ludności.

Mając na uwadze specyfikę części obszaru rewitalizacji i procesów rewitalizacyjnych, należy przyjąć wspólną wizję, dla obszaru rozwijając jej treść w kluczowych dla społeczności lokalnej wymiarach:

WYMIAR SPOŁECZNY – Wykreowane na tym obszarze nowe formy aktywności społecznej, zbudują poczucie satysfakcji i zadowolenia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Stworzona zostanie bezpieczna i otwarta przestrzeń sprzyjająca rozwojowi kontaktów między mieszkańcami. Realizacja projektów rewitalizacyjnych pozwoli na integrację mieszkańców i zachęci ich do większej aktywności w pracy na rzecz lokalnej społeczności. Na terenie rewitalizowanym będzie zamieszkiwać zintegrowana, wielopokoleniowa wspólnota, zapewniająca przestrzeń dogodną dla prowadzenia aktywnego i rodzinnego stylu życia.

WYMIAR GOSPODARCZY – Obszar rewitalizacji stał się strefą dużej aktywności mikro i małych przedsiębiorstw oraz przedsiębiorstw społecznych, zwłaszcza o profilu usługowym. Oferujących szeroką paletę produktów lokalnych.

WYMIAR ŚRODOWISKOWY – Na obszarze rewitalizowanym wyeliminowano lub znacząco zredukowano zagrożenia środowiskowe. Uporządkowano i zapewniono dostępność terenów zielonych i skwerów, jako miejsc aktywnej rekreacji i wypoczynku.

WYMIAR INFRASTRUKTURALNY - Uporządkowanie przestrzeni publicznej podniosło jakość życia mieszkańców i przystosowało ją do nowych potrzeb społeczności lokalnej. Przeprowadzone remonty obiektów, w połączeniu z ich termomodernizacją, wymianą systemów ogrzewania i odnową elewacji budynków mieszkalnych, zapewniają wysoki standard mieszkań. Rewitalizacja poszczególnych części obszaru spowoduje, iż obszar rewitalizacji odzyska swoje funkcje społeczne i urbanistyczne i zyska nową jakość obiektów i ich otoczenia. Doprowadzi to do ożywienia zaniedbanych dotychczas przestrzeni publicznych

MISJA LPR

Podejmowanie zintegrowanych działań przez władze Gminy oraz interesariuszy Programu Rewitalizacji (mieszkańców, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe itd.) w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej, finansowanych z kapitału publicznego i

prywatnego, wspartych o fundusze zewnętrzne. Działania będą przyczyniały się do niwelowania problemów występujących na obszarze rewitalizacji.

6.2. CELE LPR

Dla realizacji wizji obszaru rewitalizowanego przyjęto następujące cele strategiczne Lokalnego Programu Rewitalizacji w Gminie Karlino:

CEL I. ROZWÓJ GOSPODARCZY I PODNOSZENIE AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ MIESZKAŃCÓW.

CEL II. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW, W TYM ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI I RÓŻNORODNOŚCI OFERTY REKREACYJNO-KULTURALNEJ ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU.

CEL III. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH ORAZ ZWIĘKSZENIE ICH ESTETYKI I UŻYTECZNOŚCI.

Zaproponowane cele zostały zaaprobowane w trakcie warsztatów z interesariuszami prowadzonymi przez ekspertów zewnętrznych.

Wynikają one ze zidentyfikowanych problemów i mocnych stron i szans koncentrujących się na terenie rewitalizacji. Cele strategiczne są komplementarne z występującymi na obszarach rewitalizacji problemami i odnoszą się do wszystkich sfer, na które powinna oddziaływać rewitalizacja, tj.

- **SFERY SPOŁECZNEJ,**
- **GOSPODARCZEJ,**
- **TECHNICZNEJ,**
- **ŚRODOWISKOWEJ**
- **FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ.**

Wszystkie cele przenikają wskazane sfery działań w kontekście opracowanych projektów rewitalizacyjnych. Sprzyja to zapewnieniu komplementarności i spójność wewnętrznej i zewnętrznej programu

6.3. HARMONOGRAM OPIS I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Jednym z podstawowych założeń, którym kierowano się w procesie opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji, było oparcie rewitalizacji na zasadzie współpracy wszystkich interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli sektora pozarządowego).

Dlatego projekty wpisane do LPR mają charakter partycypacyjny. Zostały zgłoszone przez mieszkańców, przedsiębiorców, wspólnoty mieszkaniowe, stowarzyszenia. Tylko

95

niewielka część z nich, powiązana była z aktualizowanym LPR. Dzięki rzeczywistemu zaangażowaniu się lokalnej społeczności w zaktualizowanym LPR, pojawiły się nowe projekty, które odpowiadają na zidentyfikowane problemy oraz opierają się na wewnętrznych potencjałach obszaru rewitalizacji.

Działania rewitalizacyjne, zaplanowano w taki sposób, by były komplementarne oraz skoncentrowane, co najmniej na dwóch płaszczyznach: **terytorialnie** (to znaczy by były realizowane na obszarze rewitalizowanym lub na ten obszar bezpośrednio oddziaływały), oraz **problemowo** (aby kilka projektów miało na celu rozwiązanie danego problemu, w różny sposób, i w różnej skali - co znacząco zwiększa szansę trwałego rozwiązania go).

Zaproponowane projekty rewitalizacyjne składają się na długoletni skoordynowany program, czyli plan działań rewitalizacyjnych, których wykonanie ma zahamować proces degradacji w obszarze gminy, który został dotknięty niekorzystnymi zjawiskami.

Projekty rewitalizacyjne są przygotowywane i realizowane zarówno przez samorząd gminy – jego administrację lokalną, samorządowe jednostki organizacyjne jak i różne podmioty sektora prywatnego – przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe, osoby fizyczne – indywidualnie lub grupowo, wspólnoty mieszkaniowe, itp.

Podstawową zasadą finansowania działań rewitalizacyjnych jest założenie, że każdy projektodawca buduje samodzielnie podstawy finansowania projektu, korzystając ze środków własnych oraz ze środków zewnętrznych, zwrotnych i bezzwrotnych, w tym ze środków: pomocowych UE, dotacji i grantów fundacji, darowizn itp.

Działania związane z promocją, konsultacje społeczne, raportowania i udostępnianie informacji na temat realizacji programu rewitalizacji w Karlinie, finansowane są ze środków publicznych, przy ewentualnej partycypacji partnerów prywatnych. Projekty rewitalizacyjne mogą być finansowane z różnych źródeł i zakładać zróżnicowane modele finansowania, wykraczające poza możliwości stawiane dla stosownych osi interwencji i działań RPO WZ 2014-2020.

Podstawą uznania projektu za rewitalizacyjny jest jego lokalizacja lub oddziaływanie na Obszar Rewitalizacji i realizacja celów rewitalizacji tego obszaru.

Dla projektów, które będą ubiegały się o wsparcie ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020, należy mieć na względzie zapisy SzOOP RPO WZ (Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego).

Pamiętać należy także, że w ogólnych założeniach dotyczących LPR, rekomenduje się także włączenie do programu projektów o charakterze rewitalizacyjnym, które nie będą ubiegały się o środki w ramach ww. ścieżek wsparcia RPO WZ, a które mogą być finansowane i/lub wspierane, np.:

- ze środków prywatnych,
- w całości ze środków własnych projektodawców,
- z innych niż unijne środków pomocowych instytucji publicznych czy pozarządowych,

- ze środków budżetu Gminy Karlino, w tym w ramach Funduszy Sołeckich, czy programów współpracy z organizacjami pożytku publicznego.

W tabeli poniżej zestawiono wszystkie projekty tworząc jednocześnie harmonogram czasowy i finansowy projektów rewitalizacyjnych przewidzianych do realizacji w gminie Karlino.

Tabela 44. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych w gminie Karlino

NR.	NAZWA PROJEKTU	WARTOŚĆ PROJEKTU [zł]	TERMIN REALIZACJI	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
OBSZAR REWITALIZACJI : KARLINO				
1	UTWORZENIE CENTRUM SPOTKAŃ, USŁUG PUBLICZNYCH, WOŁONTARIATU I DZIAŁALNOŚCI SPOŁECZNEJ DLA WYLUDNIAJĄCYCH SIĘ OBSZARÓW WIEJSKICH	3.000.000	2018 - 2020	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
2	REWITALIZACJA PARKU WRAZ Z AMFITEATREM PRZY ULICY MONIUSZKI/KOSZALIŃSKIEJ W KARLINIE	5.100.000	2018 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
3	REWITALIZACJA ZABYTKOWEGO PARKU PRZY ULICY WARYŃSKIEGO W KARLINIE	2.500.000	2018 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
4	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: KOSZALIŃSKĄ, SZYMANOWSKIEGO ORAZ WIGURY W KARLINIE – KWARTAŁ VIII	6.500.000	2019 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
5	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: OKRZEI, KONOPNICKIEJ ORAZ KOSZALIŃSKĄ W KARLINIE – KWARTAŁ VII	2.100.000	2019 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
6	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: BIAŁOGARDZKĄ, KONOPNICKIEJ ORAZ RZEKĄ RADEW W KARLINIE – KWARTAŁ VI	2.900.000	2019 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
7	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: KOSZALIŃSKĄ, ŻWIRKI, ORAZ KONOPNICKIEJ W KARLINIE – KWARTAŁ V	4.300.000	2019 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,

8	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: WARYŃSKIEGO, SPICHRZOWĄ ORAZ SZCZECIŃSKĄ W KARLINIE – KWARTAŁ IX	4 .600.000	2019 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
9	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: SZCZECIŃSKĄ, BIAŁOGARDZKĄ, PL. JANA PAWŁA II ORAZ KANAŁ MŁYŃSKI W KARLINIE – KWARTAŁ IV	5 .900.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
10	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: SZCZECIŃSKĄ, WARYŃSKIEGO, SPICHRZOWA ORAZ PL. JANA PAWŁA II W KARLINIE – KWARTAŁ III	4.900.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
11	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: KOSZALIŃSKĄ, ŻWIRKI, KONOPNICKIEJ ORAZ PL. JANA PAWŁA II W KARLINIE – KWARTAŁ II	3.700.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
12	RENOWACJA ORAZ ZAGOSPODAROWANIE OBSZARU OGRANICZONEGO ULICAMI: KOSZALIŃSKĄ, WIGURY, PL. JANA PAWŁA II, WARYŃSKIEGO ORAZ KANAŁEM MŁYŃSKIM W KARLINIE – KWARTAŁ I	7.250.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI
13	PRZEBUDOWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ ORAZ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ WYSTĘPUJACEJ W PASIE DROGOWYM ULIC	6.500.000	2018 - 2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
14	ROZBUDOWA I MODERNIZACJA BUDYNKU ZESPOŁU SZKÓŁ W KARLINIE	6.000.000	2018 - 2021	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,
15	UTWORZENIE DZIENNEGO DOMU SENIORA	500.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR ŚRODKI PRYWATNE,

16	REMONT ELEWACJI BUDYNKU ZABYTKOWEGO NR 94 NA UL. KOSZALIŃSKA W KARLINIE	500.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR)
17	ODBUDOWA BUDYNKU NR 3 PRZY UL. PRUSA W KARLINIE ORAZ NADANIE MU FUNKCJI USŁUGOWO MIESZKALNEJ	700.000	2019-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR)
18	CENTRUM REWALIDACJI „DROGA”	4.500.000	2018-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR)
19	FESTIWAL MŁODYCH	300.000	2018-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR)
20	JARMARKI ŚWIĄTECZNE	240.000	2018-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR) ŚRODKI PRYWATNE,
21	NIE BÓJ SIĘ ZMIANY NA LEPSZE! AKTYWNA INTEGRACJA W GMINIE KARLINO	1.933.235, 88	2017-2021	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR)
22	WARSZTATY ARTYSTYCZNE	240.000	2018-2023	BUDŻET GMINY, RPO (EFS, EFRR)
	ZAGOSPODAROWANIE STAREJ ZABUDOWY ZAMKOWEJ W KARLINIE (WYSPA BISKUPIA)	3.000.000	2018-2023	RPO (EFS, EFRR) ŚRODKI PRYWATNE,
RAZEM		71.783.235,88		

Źródło: opracowanie własne

Łączna wartość zgłoszonych i przyjętych przez Zespół ds. Rewitalizacji projektów, wyniosła 71.783.235,88 zł. Co przy założeniu, że projekty będą w większości realizowane w latach 2018-2023 daje prawie 12 mln zł inwestycji w obszarze zrewitalizowanym.

Przedstawione projekty dotyczą wszystkich sfer procesu rewitalizacyjnego obszaru rewitalizacji w gminie Karlino. Mają one charakter społeczny, gospodarczy, funkcjonalno-przestrzenny, techniczny i środowiskowy.

Realizacja projektów będzie miała wpływ na rozwiązanie kluczowych problemów w zdiagnozowanych podobszarach obszaru rewitalizacji. Dodatkowo ich wdrożenie w

obszarze rewitalizacji, z pewnością wywrze pozytywny wpływ na pozostałe obszary zdegradowane w gminie.

Cechą charakterystyczną programowania procesu rewitalizacji w gminie Karlino jest jego uspołecznienie, czyli prowadzenie go w taki sposób, który umożliwia interesariuszom – partnerom społecznym, uczestnictwo w budowaniu planu działań rewitalizacyjnych.

Sposób programowania rewitalizacji odzwierciedla istotę tej metody – współdziałanie różnych podmiotów, instytucji i osób, zarówno na etapie planowania jak i realizacji projektów rewitalizacyjnych. Znalazło to swój wyraz w ilości złożonych projektów rewitalizacyjnych i ich różnorodności. Wśród nich znajdują się duże projekty przygotowywane przez gminę i jej jednostki oraz często niewielkie ale ważne dla społeczności projekty stowarzyszeń.

Cechą wspólną tych projektów jest to, że zawsze odpowiadają one na żywotne potrzeby społeczne i są silnie związane z obszarem rewitalizowanym.

Zaproszenie do programu wszystkich chętnych interesariuszy spowodowało, że przedstawiony projekt LPR pod względem projektów rewitalizacyjnych jest odzwierciedleniem różnych poglądów mieszkańców na sposoby załatwienia kluczowych dla nich problemów.

6.4. POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja wpisanych do zaktualizowanego LPR projektów rewitalizacyjnych jest niezwykle istotna w kontekście wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji.

Zgłoszone projekty są kluczowym elementem prowadzonych w sposób kompleksowy działań, na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji są realnym narzędziem służącym rozwiązaniu kluczowych dla społeczności lokalnej problemów.

Pamiętać jednak należy, że działania te mają swój wymiar finansowy, któremu zarówno budżet gminy jak i budżety poszczególnych interesariuszy, nie mogą zapewnić wymaganej wysokości wsparcia. Już na etapie przygotowywania projektów założono, iż dla ich realizacji niezbędne będzie pozyskanie finansowania zewnętrznego.

Zastosowanie tzw. „dźwigni finansowej” daje możliwość realizacji większej ilości projektów w krótszym czasie.

Dlatego dla procesu rewitalizacji niezbędne jest poszukiwanie różnych źródeł finansowania. Wysoki stopień uspołecznienia LPR jest niezwykle korzystny z punktu widzenia dostępu do zewnętrznych środków finansowych, które w różnym stopniu dostępne są dla poszczególnych grup podmiotów (interesariuszy) LPR.

Istotnym źródłem finansowania projektów LPR będą:

- Fundusze krajowe;
- Fundusze regionalne;

- Fundusze gminne;
- Fundusze prywatne.

Fundusze krajowe

Fundusze krajowe mogą stanowić ważne źródło współfinansowania projektów zawartych w LPR. W zakresie objętym programem rewitalizacji najbardziej celowe będzie skorzystanie z możliwości finansowania zawartych w:

- Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020 (www.pois.gov.pl)
- Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014–2020 (www.pozytek.gov.pl/P,FIO,2014-2020)
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów (www.bgk.pl/samorzady/fundusze-i-programy/fundusz-termomodernizacji-i-remontow/)
- Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansowanie-i-mecenat/programy-ministra)
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (www.senior.gov.pl/)

Fundusze regionalne

Zgłoszone do LPR projekty mają silny charakter regionalny. Przyczyniają się one do rozwiązywania problemów które są charakterystyczne dla całego Województwa Zachodniopomorskiego.

Konsekwencją działań Zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego w zakresie popularyzacji idei rewitalizacji, jest zagwarantowanie możliwości współfinansowania części projektów rewitalizacyjnych w ramach środków zapisanych w Regionalnym Programie Operacyjnym.

W zakresie objętym programem rewitalizacji najbardziej celowe będzie skorzystanie z możliwości finansowania zawartych w:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020. (www.rpo.wzp.pl/);
- Programy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (www.wfos.szczecin.pl/) .

ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH NALEŻY SZUKAĆ W RPO W DZIAŁANIACH:

-
- 9.3. Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich oraz pozostałe działania Programu, w szczególności realizowane w ramach priorytetów inwestycyjnych bezpośrednio związanych z rewitalizacją. Działanie zakłada realizację projektów wynikających z Lokalnych Planów Rewitalizacji (LPR) lub dokumentów równoważnych;
  - 1.10. Tworzenie i rozbudowa infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego;
  - 1.13. Tworzenie i rozbudowa infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego w ramach Kontraktów Samorządowych;
  - 2.5. Modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej;
  - 3.3. Poprawa stanu środowiska miejskiego;
  - 4.1. Dziedzictwo kulturowe;
  - 4.3. Ochrona różnorodności biologicznej;
  - 4.5. Kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację;
  - 4.6. Wsparcie infrastrukturalnych form ochrony przyrody i krajobrazu;
  - 4.9. Rozwój zasobów endogenicznych;
  - 7.1. Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej ;
  - 7.2. Usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej w KIS, CIS, ZAZ, W TZ;
  - 7.3. Wsparcie dla utworzenia i/lub funkcjonowania (w tym wzmocnienia potencjału) instytucji wspierających ekonomię społeczną zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej ;
  - 7.4. Tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej m.in. poprzez wsparcie na tworzenie przedsiębiorstw społecznych (w szczególności spółdzielni socjalnych);
  - 7.6. Wsparcie rozwoju usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym;
  - 9.2. Infrastruktura społeczna ;

-
- 9.3. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich;
  - 9.4. Inwestycje w infrastrukturę podmiotów prowadzących kształcenie ogólne na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym.

Fundusze gminne

Rozwiązywanie problemów mieszkańców jest podstawowym obowiązkiem każdego samorządu terytorialnego. Rewitalizacja dotyczy kluczowych dla społeczności lokalnej problemów dlatego też część projektów rewitalizacyjnych przygotowanych jest przez sam samorząd lub jednostki mu podległe.

Środki prywatne

Istotą rewitalizacji jest pobudzenie aktywności społeczności lokalnej na różnych polach. Część projektów rewitalizacyjnych zgłoszonych została przez prywatnych przedsiębiorców, stowarzyszenia czy też osoby fizyczne. Mają one pełną świadomość, że realizacja zgłaszanych projektów wymaga zaangażowania własnych środków, które uzupełnione być mogą środkami krajowymi, regionalnymi czy gminnymi.

ROZDZIAŁ VII. OPIS POWIĄZAŃ LPR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Program Rewitalizacji powinien być częścią większej całości, jaką jest Strategia Rozwoju Gminy, a jednocześnie wykazywać zbieżność z innymi dokumentami o charakterze strategicznym o zasięgu gminnym, regionalnym i krajowym. Ustalanie celów oraz sposobów ich osiągnięcia, dla całego spektrum zagadnień, które powinny znaleźć się w kręgu zainteresowań organów samorządu terytorialnego, jest zgodnie z obowiązującym prawem, obligatoryjne tylko w części dotyczącej gospodarki przestrzennej gminy – art. 9 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Ustawa z dnia 27 maja 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 03/80/717 z późn.zm.).

Dotyczy to również uprzedniego sporządzenia wszelkich analiz i ekspertyz mających ustalić „stan obecny” w gminie. Obowiązki gminy w tym zakresie zawiera art. 32 cytowanej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ale dotyczy on tylko zagadnień przestrzennych. W pozostałych zakresach funkcjonowania wspólnoty terytorialnej, zakres, układ analiz i innych opracowań jest fakultatywny; gmina nie ma w tym zakresie żadnych ustawowych ograniczeń.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Karlino opracowany został w oparciu o istniejące lokalne, regionalne krajowe dokumenty strategiczne. Analiza powiązań pomiędzy dokumentami strategicznymi oraz planistycznymi wykazała spójność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Karlino z celami i założeniami poszczególnych dokumentów.

W dalszej części przedstawiono najważniejsze założenia analizowanych dokumentów strategicznych

7.1. PROGRAMY KRAJOWE

Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.

Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju –dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie, jakości życia

Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Założeniem strategii jest przewyższenie kryzysu finansowego w możliwie najkrótszym czasie oraz wzrost gospodarczy kraju.

Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

- Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
- Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” Kapitał Ludzki;
- Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny;
- Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju, Obszar Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny.

Strategia Rozwoju Kraju 2020.

Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy, jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną i gospodarczą. Komplementarność przedstawionej Strategii z zapisami LPR dotyczy m.in.:

- Obszaru strategicznego: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego;
- Obszaru strategicznego: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego;
- Obszaru strategicznego: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych;
- Szczególne korelacje obu dokumentów można dostrzec także w następujących celach:
  - Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (zwłaszcza priorytet I.3.2. Rozwój kapitału społecznego).
  - Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki (w szczególności priorytet II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej);
  - Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (priorytet II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej);

- Cel III.1. Integracja społeczna (zwłaszcza priorytet III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.

Ta strategia to rządowa wizja rozwoju polskich regionów do 2020 roku, która określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej państwa. Jednym z celów szczegółowych KSRR jest niwelowanie różnic w rozwoju poszczególnych obszarów kraju. Kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Spójność dokumentów przejawia się w następujących obszarach:

- Cel główny: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.
- Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
- Cel 2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym (wzmacnianie istniejącej sieci miast i wspomaganie urbanizacji, rozwój zasobów ludzkich i kapitału społecznego, rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie infrastrukturalnych i instytucjonalnych warunków do zwiększania poziomu inwestycji i wzrostu wydajności pracy).
- Cel 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Dokument określający zasady ładu przestrzennego w Polsce. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa. **Cele określone w dokumencie to:**

- Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności;
- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;

- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Zwiększanie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.

Szczególne korelacje można dostrzec w następujących celach:

- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów (zwłaszcza działania nakierowane na wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych oraz restrukturyzację i rewitalizację obszarów zdegradowanych i miast);
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego (szczególnie związane tu kierunki działań, takie jak ochrona interesu publicznego (przeciwdziałanie zawłaszczaniu przestrzeni publicznej i troska o przestrzeń publiczną) oraz tworzenie korzystnych warunków dla działalności gospodarczej.

7.2 PROGRAMY REGIONALNE

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku

Strategia jest dokumentem, na podstawie którego prowadzona jest polityka rozwoju województwa. Jej zadaniem jest określenie kierunków tejże polityki, a także wyznaczenie celów, które mają zostać osiągnięte w założonym horyzoncie czasowym. Strategia rozwoju województwa jest zatem punktem odniesienia do wszelkich działań rozwojowych na terenie województwa, wspierających procesy rozwojowe regionu. Jest podstawą do przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego, strategii sektorowych, długofalowych planów określających kierunki działań i pozostałych dokumentów politycznych i programowych na poziomie województwa.

Wizja rozwoju województwa zachodniopomorskiego zawarta w Strategii Rozwoju to opis aspiracji rozwoju regionu do roku 2020. Dzięki swemu korzystnemu położeniu, województwo odgrywać będzie rolę ważnego ośrodka wymiany gospodarczej, kulturalnej i naukowej, o dobrej dostępności komunikacyjnej. Strategia zakłada, że znacznie wzrośnie poziom i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów, natomiast jakość życia pozwoli zahamować migrację poza województwo. Obserwować się będzie wzrost integracji społeczności lokalnych i kształtowanie nowej świadomości regionalnej. Dotyczyć to będzie

zwłaszcza ludzi młodych, napływających i urodzonych w regionie, dla których stanie się on „małą ojczyzną”, z którą warto się identyfikować i wiązać swoją przyszłość.

Dokument ten nakreśla główne kierunki rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, stanowi nadrzędny dokument dla kolejnych planów, programów czy strategii branżowych. Misja Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku została sformułowana jako: „Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów. Aby osiągnąć określone założenia sformułowanych zostało sześć celów strategicznych, są to:

1. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania;
2. Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego;
3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu;
4. Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami;
5. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności;
6. Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji w Gminie Karlino wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku, są to cele strategiczne nr: 3,4,5,6. Zapisy LPR w sposób szczególny wykazują zbieżność z celem 4 strategii, w ramach którego wyznaczono cel kierunkowy związany z rewitalizacją: 4.6 Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych. Obejmuje on działania:

- prowadzenie planowania przestrzennego z uwzględnieniem potrzeb rewitalizacji;
- lokowanie nowych projektów inwestycyjnych w pierwszej kolejności na terenach już zurbanizowanych i przeznaczonych do rewitalizacji;
- renowacja, rewaloryzacja i adaptacja obiektów przemysłowych i powojennych oraz ich przystosowanie na cele kulturalne, sportowo-rekreacyjne, edukacyjne, handlowo-usługowe, biurowe i mieszkaniowe;
- rewitalizacja, odbudowa i renowacja staromiejskich układów urbanistycznych;
- podnoszenie standardu zasobów mieszkaniowych na terenach zdegradowanych.

W ramach działań rewitalizacyjnych, istotna jest odnowa zasobów wiejskich. Obejmuje ona zachowanie i ochronę tradycyjnego zróżnicowania krajobrazu wiejskiego, troskę o zieleni, małą architekturę wiejską i wiejskie układy urbanistyczne, rewitalizację miejscowości skupionych dawniej wokół państwowych gospodarstw rolnych, a także przeciwdziałaniu negatywnych aspektów rozpraszania osadnictwa. Wyzwanie stanowi przywrócenie do użytku dworców i posiadłości ziemskich z okresu przedwojennego, obecnie często zdewastowanych i niezagospodarowanych.

Regionalny Program Operacyjny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo.

Celem strategicznym Programu Regionalnego jest:

- poprawa konkurencyjności gospodarczej,
- spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Program składa się z 10 Osi Priorytetowych, na realizację których przeznaczone zostanie 1,6 mld euro. Zdecydowana większość środków ok. 72% całkowitej alokacji, przeznaczonej na Program pochodzić będzie z EFRR. 1,15 mld. zostanie przeznaczone na rozwój potencjału społeczno-gospodarczego poprzez wspieranie projektów zakładających wzrost zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, poprawę ochrony środowiska.

Lokalny Program Rewitalizacji w Gminie Karlino wpisuje się przede wszystkim w cel tematyczny 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem. 9b (EFRR) Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.

W uzasadnieniu do wyboru tego celu jest zapis, że: **„Specyfiką województwa jest duża liczba obszarów popegeerowskich.”** Uwarunkowania społeczne sprawiły, że obszary te są często miejscem kumulacji różnorodnych problemów społecznych. W związku z powyższym to głównie te obszary w pierwszej kolejności potrzebują rewitalizacji społecznej, przestrzennej i gospodarczej.

Projekty finansowane w ramach działania 9.3 muszą być komplementarne z projektami realizowanymi ze wsparcia EFS w ramach OP VI, VII i VIII. Wspierane będą wyłącznie projekty, które wynikają z zapisów LPR i wzajemnie się uzupełniają z projektami realizowanymi w ramach wsparcia EFS. W pozostałych działaniach RPO WZ 2014-2020, w których przewidziano premiowanie projektów rewitalizacyjnych –projekty muszą wpisywać się w odpowiedni program rewitalizacji.

Kompleksowe działania rewitalizacyjne w Karlino, w tym związane z rewitalizacją przestrzenną, są w pełni zgodne z RPO i podporządkowane celom społecznym związanym ze wspieraniem włączenia społecznego oraz przeciwdziałaniu ubóstwu, a także ukierunkowane na wzrost aktywności społecznej na obszarach problemowych i poprawę jakości życia mieszkańców regionu. Działania rewitalizacyjne podejmowane w gminie Karlino będą realizowane w oparciu o Lokalny Program Rewitalizacji i zostaną podporządkowane rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.

Strategia Rozwoju Powiatu Białogardzkiego na lata 2016-2025.

Program jest powiązany z Strategią Rozwoju Powiatu Białogardzkiego na lata 2016-2025. Strategia ta realizować będzie misję, w której wskazano potrzebę stwarzania warunków do wzmocnienia przedsiębiorczości mieszkańców dla zwiększenia wzrostu gospodarczego oraz pobudzania aktywności społecznej mieszkańców dla wzmocnienia ich partycypacji w odpowiedzialności za rozwój powiatu. Tak nakreślona wizja rozwoju powiatu jest w pełni zbieżna z wizją obszaru rewitalizacji w gminie Karlino. Ponadto poszczególne cele LPR są skorelowane z celami określonymi w Strategii:

- Cel 1 Aktywizacja rozwoju gospodarczego w powiecie;
- Cel 2 Rozwój zatrudnienia i zamożności mieszkańców powiatu;
- Cel 3 Poprawa warunków do rozwoju turystyki oraz promocji powiatu białogardzkiego;
- Cel 4 Poprawa jakości infrastruktury technicznej i wzrost wykorzystania energii przyjaznej środowisku;
- Cel 5 Dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych i epidemiologicznych;
- Cel 8 Podnoszenie jakości kształcenia;
- Cel 9 Wyrównywanie szans edukacyjnych;
- Cel 10 Oferta edukacyjna dostosowana do współczesnego rynku pracy
- Cel 12 Rozwój sfery kultury i dziedzictwa kulturowego;
- Cel 15 Ukierunkowanie działań pomocy społecznej i wsparcia rodziny na rzecz gospodarczej i społecznej samodzielności osób z niej korzystających;
- Cel 16 Wzmocnienie systemu wspierania rodzin i osób w trudnych sytuacjach, form wzajemnej pomocy oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez partnerstwo lokalne.

7.3. PROGRAMY GMINNE

Zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020, nakładają poprzez wytyczne RPO WZ, obowiązek wskazania powiązań dokumentów o charakterze strategicznym w gminie z Lokalnym Programem Rewitalizacji.

Opierając się na zapisie, w którym, „Podstawą programowania rewitalizacji w gminie powinna być Strategia Rozwoju Gminy, a dokładnie zapisy z niej wynikające. Zapisy zawarte w Strategii powinny stanowić wystarczające uzasadnienie potrzeby i znaczenia działań rewitalizacyjnych na danym obszarze gminy, a przez to stanowić punkt wyjścia do opracowania (aktualizacji) programu rewitalizacji” stworzono w Karlinie zaktualizowany LPR.

Niestety gmina Karlino nie posiada aktualnej strategii rozwoju. Perspektywa ostatniego dokumentu kończy się na roku 2015. Rekomendacje Strategii Województwa Zachodniopomorskiego zakładają terenie gminy Karlino wielofunkcyjny rozwój obszarów zurbanizowanych, a w szczególności wsparcie tendencji rozwoju pasma urbanizacji Koszalin – Białogard – Karlino, z uwzględnieniem funkcji obsługi rejonu i ruchu turystycznego oraz zachowaniem walorów środowiska przyrodniczego. Dla rozwoju tych terenów niezbędne jest umiejętne inwestowanie w podniesienie stanu wyposażenia infrastrukturalnego oraz

odpowiednie podnoszenie kwalifikacji pracowników rolnych i przyciągnięcie inwestorów. Zapisy LPR korespondują z tak określonymi rekomendacjami, a także z zapisami innych dokumentów planistycznych obowiązujących na terenie gminy:

- a) Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Karlino na lata 2016 - 2021
- b) Gminnym Programem Wspierania Rodziny i Opieki nad Dzieckiem w Gminie Karlino na lata 2015 – 2017
- c) Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Karlino na Lata 2015 – 2020
- d) Studium Uwarunkowań Rozwoju Gminy
- e) Inne obowiązujące Programy (Program Ochrony Zabytków, Program Ochrony Środowiska, itd.).
- f)

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Karlino Na Lata 2016 - 2021

Program został przyjęty uchwałą Nr XVIII/154/16 Rady Miejskiej w Karlinie z dnia 26 lutego 2016 roku. Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Gminy Na Lata 2016-2021 zawiera założenia i kierunki działania organów Gminy Karlino związane z realizacją gospodarki mieszkaniowej.

Celami komplementarnymi Programu z zapisami LPR są:

- 1) Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Gminy Karlino;
- 2) Poprawa warunków zamieszkania najemców lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Karlino;
- 3) Budowa oraz wydzielanie lokali socjalnych;
- 4) Poprawa stanu technicznego mieszkaniowego zasobu gminy.

Gminnym Programem Wspierania Rodziny i Opieki nad Dzieckiem w Gminie Karlino na lata 2015 – 2017

Zapisy Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Karlino są w pełni komplementarne z przyjętymi celami Gminnego Programu Wspierania Rodziny i Opieki nad Dzieckiem w Gminie Karlino na lata 2015-2017:

- 1) Wspieranie rodzin naturalnych w ich funkcjach opiekuńczych i wychowawczych oraz odzyskiwaniu zdolności do wypełniania tych funkcji;
- 2) Sprawowanie opieki nad osobami starszymi zgodnie z ich potrzebami.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Karlino na Lata 2015 – 2020

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Karlino na lata 2015 – 2020, stanowi kluczowy dokument wyznaczający działania samorządu gminy Karlino w rozwiązywaniu kluczowych problemów społecznych w gminie. Problemy te były wielokrotnie przedstawiane w trakcie procesu tworzenia LPR. Znalazły swoje odzwierciedlenie w wizji zrewitalizowanego obszaru gminy Karlino, a także w poszczególnych projektach rewitalizacyjnych.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na Lata 2015-2020,

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na Lata 2015-2020, to kolejny dokument o charakterze strategicznym wpisujący się w proces rozwiązywania kluczowych dla lokalnej społeczności problemów z zakresu sfery społecznej.

Zakłada ona ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej i potrzebę przygotowania osób narażonych na wykluczenie społeczne do prawidłowego funkcjonowania w środowisku lokalnym. Cel ten jest zbieżny z założeniami LPR w gminie Karlino. W szczególności dotyczy to zapisanych w Strategii działań prowadzonych w kierunku skracania przeciętnego czasu przebywania mieszkańców gminy bez pracy. Strategia zakłada także zwiększenie zasobów terapeutycznych dla osób ubogich i członków ich rodzin. Działania te wykazują zbieżność z kilkoma projektami zapisanymi w LPR.

Studium Uwarunkowań Rozwoju Gminy

Studium Uwarunkowań Rozwoju Gminy przyjęte uchwałą Nr XXXIV/278/17 Rady Miejskiej w Karlinie z dnia 30 czerwca 2017, . uwzględnia potrzebę rewitalizacji w gminie. Ustala w ramach kierunków zagospodarowania przestrzennego - pełne wykorzystanie przyjętych zasad ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego oraz jego rewitalizacji w procesy zrównoważonego rozwoju społeczno- gospodarczego i przestrzennego, uzyskanie wzrostu gospodarczego i zwiększenie efektywności gospodarowania przy wykorzystaniu szczególnych walorów położenia gminy, oraz uzyskanie wysokich standardów i ładu przestrzennego miasta i miejscowości gminy. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Karlino, jest komplementarny z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy. W sposób szczególny komplementarność LPR widoczna jest w celach Studium. Określają one kierunki rozwoju gminy. Między innymi dotyczą one stworzenia warunków dla kompleksowego rozwoju wiodących funkcji gospodarczych gminy jak:

- Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw;
- Zachowanie obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego prawnie chronionych;
- Zapobieganie, na drodze właściwego użytkowania i utrzymania, niekorzystnym zjawiskom dekapitalizacji i degradacji dóbr kultury;
- Udostępnianie dla potrzeb społeczeństwa terenów w sposób zorganizowany, z zachowaniem „ładu przestrzennego” we wszystkich procesach przekształceń przestrzeni;

- Utrzymanie i zapewnienie rozwoju poszczególnym jednostkom osadniczym z racjonalnym wykorzystaniem ich rezerw wewnętrznych dla rozwoju funkcji mieszkaniowych, usługowych i produkcyjnych;
- Modernizacja i porządkowanie układu komunikacyjnego na obszarze gminy;
- Harmonijny rozwój obszarów potencjalnego zagospodarowania turystycznego.

LPR jest również komplementarny ze Studium w części określającej kierunki ochrony i zasady kształtowania środowiska kulturowego, w której określa obszary rewitalizacji (będące również częścią wyznaczonego w LPR obszarze rewitalizacji) do których należą:

1. Stare Miasto;
2. Wyspa zamkowa;
3. Ulica Koszalińska i Szczecińska.

Studium zakłada także m.in.:

- 1) Utrzymanie zachowanego układu urbanistycznego w postaci sieci ulic, rynku i układu zabudowy obrzeżnej w kwartałach historycznych;
- 2) Utrzymanie obowiązującej linii zabudowy wg stanu z lat 50-tych XX w. z korektami wynikającymi z reliktów podziemnych zabudowy zniszczonej i odbudowanej;
- 3) Odbudowę obiektów zniszczonych i pozostających luk po zabudowie historycznej;
- 4) Przywrócenie jedności przestrzeni o nawierzchni brukowej, na rynku staromiejskim likwidacja wydzielania jezdni w części środkowej i budowa układu jezdni obwodowej z dopuszczeniem dywanika przy pierzejach południowej (przedłużenie ul. Szczecińskiej) i wschodniej (przedłużenie ul. Białogardzkiej);
- 5) Przywrócenie zadrzewienia wokół rynku staromiejskiego z charakterystyczną lokalizacją drzew flankujących wejścia do kamieniczek;
- 6) Rewaloryzację zabudowy folwarcznej na wyspie zamkowej i renowację budynków dworu i skrzydła zamkowego;
- 7) Wprowadzenie funkcji turystycznych i rekreacyjnych do rewaloryzowanych kamieniczek i zabudowy folwarcznej;
- 8) Opracowanie programu rewitalizacji i wyznaczenie projektów etapowych w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- 9) Odbudowę i rewitalizację zabudowy wzdłuż ulic Koszalińskiej i Szczecińskiej z przeznaczeniem na usługi turystyczne i regionalne z pozostawieniem dominującej funkcji mieszkaniowej w głębi zabudowy parcel.

LPR wykazuje zbieżność z częścią Studium dotyczącą rozwoju funkcji produkcyjnych, w której przewiduje odtworzenie struktur przemysłowo-usługowych wsi. Zgodnie z zapisami Studium powinno opierać się to na:

1. Lokalnych formach działalności gospodarczej, zakorzenionych w świadomości mieszkańców;
2. Lokalnych surowcach i płodach rolnych oraz ich przetwórstwie;
3. Rewitalizacji tradycyjnej zabudowy gospodarczej i folwarcznej;
4. Lokalizowaniu na terenach wiejskich drobnych zakładów produkcyjnych i rzemieślniczych, kooperujących z większymi przedsiębiorstwami.

ROZDZIAŁ VIII. KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Kluczem do sukcesu programu rewitalizacji jest tzw. **komplementarność Lokalnego Programu Rewitalizacji**.

Istotą prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji było zapewnienie komplementarności między poszczególnymi projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, w tym pomiędzy projektami finansowanymi z EFRR i EFS.

Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami w przedstawionym Programie, skutkować będzie bardziej efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Przyjęte w dokumencie działania rewitalizacyjne, zostały wypracowane w taki sposób, że łączą konieczność działań na rzecz podnoszenia jakości życia mieszkańców oraz ograniczania występowania negatywnych zjawisk.

Przyjęte projekty rewitalizacyjne, wskazane w programie rewitalizacji, dopełniają się tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym).

Wysoki stopień uspołecznienia prac nad LPR w gminie Karlino spowodował, że ostateczny kształt programu rewitalizacji uwzględnia nie tylko wzajemne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi.

Szczególną troską zespołu opracowującego LPR było zapewnienie, że założone w LPR działania rewitalizacyjne, nie będą skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie będą prowadziły do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Każdy projekt, zanim został wpisany do LPR, był wnikliwie analizowany w kontekście potencjalnych korzyści i kosztów związanych z jego realizacją.

Dla powodzenia procesu rewitalizacji, niezwykle ważne było zidentyfikowanie kluczowych partnerów działań rewitalizacyjnych. Dlatego na etapie tworzenia dokumentu zadbano o to, aby w sposób możliwie jak najbardziej szczegółowy, opisać spektrum partnerów procesu rewitalizacji

8.1. KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenna Lokalnego Programu Rewitalizacji w Gminie Karlino, została zapewniona dzięki temu, że obszar objęty rewitalizacją jest stosunkowo niewielki i zwarty, co ułatwiło skupienie projektów rewitalizacyjnych na stosunkowo niewielkiej przestrzeni. Może to dodatkowo wypłynąć na pożądane efekty synergiczne realizowanych projektów. Obszar zdegradowany, a następnie obszar rewitalizacji, wyznaczono w toku

---

wnikliwych analiz ilościowych i jakościowych, przy szerokim współudziale społeczności lokalnej. Wpłynęło to nie tylko na prawidłowość wyboru obszaru rewitalizacji, ale przede wszystkim spowodowało przygotowanie wielu cennych projektów obywatelskich, które zostały włączone do dokumentu.

Wszystkie projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim funkcjonalnie powiązane. Odpowiadają na główne problemy zidentyfikowane na etapie diagnostycznym oraz zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych.

Pozytywne skutki realizacji tych projektów, widoczne będą na całym obszarze rewitalizowanym. Ich realizacja będzie zapobiegać przenoszeniu się różnych problemów na dalsze obszary miasta i gminy. Dodatkowo, planowane projekty nie dają możliwości powodowania zjawiska segregacji społecznej (czy to ze względów ekonomicznych, czy kulturowych).

8.2. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty ujęte w LPR dopełniają się wzajemnie i odpowiadają na różne problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe. Dzięki temu uzyskano komplementarność problemową całego dokumentu. Pozwala to na kompleksowe przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom.

W wymiarze społecznym – planowane działania, ukierunkowane są na wsparcie osób, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i wykluczonych społecznie. Projekty przyczynią się do aktywizacji społecznej mieszkańców Karlina, co wpłynie na integrację różnych grup społecznych. Częściowo efekt ten został już osiągnięty w trakcie warsztatów i konsultacji społecznych związanych z pracami nad LPR. Dodatkowo, zaplanowane przedsięwzięcia odpowiadają również na zdiagnozowane w obszarze rewitalizacji problemy bezrobocia.

W wymiarze technicznym – projekty dotyczą modernizacji, przebudowy lub adaptacji zdegradowanych technicznie obiektów, o przeznaczeniu na funkcje społeczne i miejsc aktywności mieszkańców. Dotyczy to nie tylko budynków komunalnych, ale także projektów zgłaszanych przez wspólnoty. Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia techniczne wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

W wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym – zdiagnozowane problemy w tym obszarze dotyczyły niskiej jakości terenów publicznych oraz niedostatecznego wyposażenia w infrastrukturę społeczną. Z tego względu, planowane projekty rewitalizacyjne dotyczą poprawy jakości przestrzeni publicznych oraz doposażenia obszarów rewitalizacji w niezbędną infrastrukturę społeczną.

W wymiarze środowiskowym – projekty LPR wpłyną na rozwiązanie problemów środowiskowych, związanych obniżeniem standardów środowiska. Dotyczą one m.in. promowania rozwiązań służących poprawie jakości powietrza (termomodernizacja).

W wymiarze gospodarczym – LPR zakłada działania związane z lokalnymi przedsiębiorstwami, co może wpłynąć na zmniejszenie poziomu bezrobocia w gminie. Podejmowane działania w ramach LPR wpłynąć mają na wzrost przedsiębiorczości i aktywności ekonomicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

8.3. KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Lokalny Program Rewitalizacji w Gminie Karlino, wykazuje się również komplementarnością w zakresie niezbędnych źródeł finansowania zawartych w nim projektów. Już na etapie opracowywania projektów realizacyjnych, zwracano uwagę ich beneficjentom, że prawidłowe przygotowanie projektów pozwoli im na pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania, w szczególności:

- ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH (Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych: EFRR, EFS i Funduszu Spójności);
- ŚRODKÓW PRYWATNYCH - inwestowanie na obszarach zdegradowanych oraz poprzez formułę PPP (Partnerstwo Publiczno-Prywatne).

W przypadku projektów realizowanych przez gminę, zakłada się możliwość korzystania z różnych źródeł finansowania, w tym z funduszy europejskich dedykowanych rewitalizacji. W poszczególnych przypadkach możliwe i celowe wydaje się poszukiwanie zewnętrznych partnerów dla realizacji projektów, służących wyprowadzaniu obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego.

RODZIAŁ IX. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W GMINIE KARLINO

Efektywne wdrażanie LPR w gminie Karlino wymaga stworzenia sprawnego i czytelnego systemu monitorowania i oceny, który pozwoli na obserwacje rezultatów prowadzonych działań oraz w razie potrzeby, wprowadzanie korekt (aktualizacja).

Jego podstawowym elementem są racjonalnie dobrane, mierzalne i weryfikowalne wskaźniki oraz mierniki, które ułatwiają konsekwentne śledzenie zmian oraz prowadzenie porównań, zarówno w obrębie samej gminy, jak i w odniesieniu do innych samorządów lub średnich osiągniętych poziomów dla województwa czy kraju.

Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji w Gminie Karlino będzie przebiegało w oparciu o następujące zasady:

Partnerstwa – czyli współpracy ze wszystkimi interesariuszami. Są nimi m.in.: mieszkańcy obszaru rewitalizacji, podmioty sektora społecznego i gospodarczego. Działania związane z zarządzaniem LPR i jego zmianami będą realizowane w oparciu o szeroką partycypację społeczną.

Komplementarności – polegającej na efektywnym współdziałaniu różnych podmiotów w realizacji projektu. Komplementarność oznacza także transparentność procedur i jasny podział kompetencji.

Kompleksowości – polegającej na zabieganiu o pełne odzwierciedlenie w LPR zarówno problemów obszaru rewitalizacji, jak i interesariuszy. Elementem kompleksowości podejmowanych działań będzie także wspólne poszukiwanie możliwości organizacyjnych, prawnych i finansowych rozwiązywania kluczowych problemów, stojących przed obszarem rewitalizacji.

Realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji, powierza się Burmistrzowi Gminy Karlino, który działa przez podległą mu strukturę administracyjną Urzędu Gminy Karlino i innych jednostek gminnych. W każdym aspekcie zarządzania LPR, zaangażowani powinni być partnerzy projektu, którymi są przede wszystkim:

- Komitet ds. Rewitalizacji;
- Interesariusze procesu rewitalizacji.

System monitorowania LPR w gminie Karlino stanowi kluczowe narzędzie pozwalające kontrolować zakres i stopień realizacji LPR. Skuteczny monitoring i ewaluację warunkują:

- aktualne dane statystyczne i informacje dotyczące obszarów funkcjonowania gminy, wskazujące na zachodzące zmiany społeczne, gospodarcze, przestrzenne oraz w środowisku naturalnym,

- rzetelnie przygotowywane raporty okresowe ze stanu realizacji LPR,
- bieżące śledzenie zmian i aktualizowanie zapisów,
- zachowanie w procesie wdrażania LPR zasad partnerstwa, równości szans, spójności rozwoju przestrzennego oraz zgodności z dokumentami kierunkowymi szczebla regionalnego i krajowego,
- zachowanie odpowiedniej częstotliwości, a tym samym ciągłości procesów monitorowania.

Fundamentem systemu monitorowania jest pozyskanie i zestawienie danych odpowiadających zakresowi przyjętemu przy opracowywaniu części diagnostycznej LPR. System monitoringu powinien zawierać dane dotyczące sfery społecznej, gospodarczej i przestrzenno-technicznej. Dane zbierane w systemie powinny w sposób ciągły umożliwiać przeprowadzanie analizy i sporządzenia co najmniej dwóch raportów obrazujących postęp w realizacji LPR (za lata 2017-2019 i 2020-2023). Agregowane i analizowane dane posłużą do monitorowania LPR w odniesieniu do celów strategicznych oraz poszczególnych projektów realizacyjnych. Ze względów praktycznych jest to tzw. otwarty zestaw wskaźników, co oznacza możliwość wprowadzania nowych lub poszerzania zakresu już istniejących. Dla oceny realizacji LPR przyjęto kluczowe wskaźniki monitorujące odnoszące się do sfery społecznej, gospodarczej i technicznej.

Tabela 45. Kluczowe wskaźniki monitorujące realizację LPR

	WARTOŚĆ BAZOWA	WARTOŚĆ DOCELOWA (ROK 2023)	REALIZOWANY CEL LPR		
SFERA SPOŁECZNA			I	II	III
WS1. WSKAŹNIK DEPOPULACJI (RÓŻNICA LICZBY MIESZKAŃCÓW W LATACH 2011-2016,	0,224	0,210			
WS2 - UDZIAŁ OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM DO LICZBY MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM NA 1000 OSÓB,	0,614	0,600			
WS3 - WSKAŹNIK STARZENIA SIĘ (RELACJA LICZBY OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM DO LICZBY OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM),	0,590	0,450			
WS4 - LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,159	1,125			
WS5 - LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ - ZASIŁEK STAŁY NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,423	1,415			
WS6 - LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ - ZASIŁEK OKRESOWY NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,223	1,210			
WS7 - LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ - ZASIŁEK CELOWY NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,331	1,310			
WS8 - POMOC W DOŻYWIANIU DZIECI - LICZBA DZIECI NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,236	1,18			

WS9 - LICZBA PRZESTĘPSTW NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,491	1,400			
WS10 - LICZBA WYKROCZEŃ NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	1,470	1,400			
WS11 - UDZIAŁ DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH DO OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM.	1,288	1,270			
SFERA GOSPODARCZA					
WG1 - UDZIAŁ OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM DO LICZBY MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM NA 1000 MIESZKAŃCÓW,	0,400	0,400			
WG2 - LICZBA OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM,	-1,033	-1,040			
WG3 - LICZBA NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH NA 1000 MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM.	0,008	0,006			
SFERA INFRASTRUKTURALNA					
WI1 - OGÓLNY ZASÓB MIESZKANIOWY NA MIESZKAŃCA,	-0,106	-0,107			
WI2 - LICZBA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH WYBUDOWANYCH PRZED 1970R.,	-0,234	-0,234			

Źródło: opracowanie własne.

Prowadzenie monitoringu LPR w gminie Karlino, będzie polegało na wykonaniu:

1. raportów z realizacji celów, zawierających informację na temat podejmowanych działań, realizowanych projektach, stopnia ich realizacji oraz ich efektów końcowych;
2. analizy wskaźnikowej – określenia poziomu powiązań podejmowanych projektów realizacyjnych z procesami społeczno-gospodarczymi w gminie Karlino.

Monitoring LPR pozwala na systematyczną ocenę postępów i niezbędne działania korygujące, zależne od zmian w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym gminy oraz podjęcie decyzji dotyczącej aktualizacji dokumentu. Zaleca się sporządzenie dwóch raportów obrazujących postęp w realizacji LPR (za lata 2017-2019 i 2020-2023) w oparciu o dane pozyskiwane od wszystkich komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego i jednostek gminnych biorących udział w zarządzaniu i realizacji zapisów LPR. Rada Miejska w Karlinie jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie :

1. akceptowała raporty z realizacji LPR;
2. podejmowała uchwały dotyczące aktualizacji LPR;
3. uwzględniała zadania zaplanowane w LPR przy uchwalaniu budżetu oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej lub innych dokumentach strategicznych.

Propozycja przeprowadzenia procedury monitorowania i oceny realizacji celów określonych w LPR:

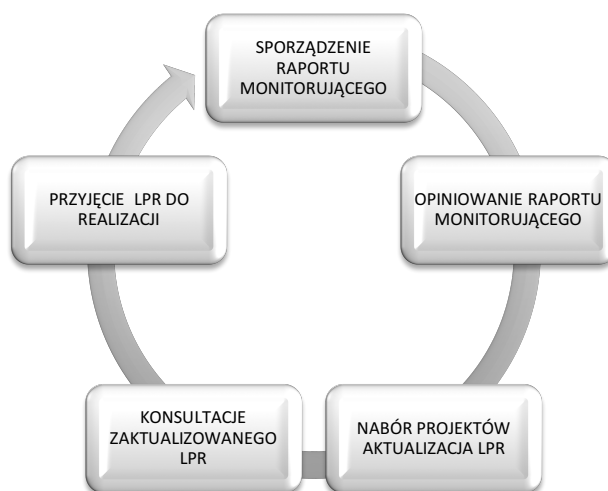
System monitorowania polegać będzie na analizie zmian zachodzących podczas realizacji LPR w ramach przyjętych celów strategicznych. Monitoring powinien być prowadzony wielopłaszczyznowo (efekty społeczne, ekonomiczne oraz analiza zmian przestrzenno-

funkcjonalnych) oraz dostarczać informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów. Przyjmuje się, że monitorowanie jest procesem ciągłym i będzie powtarzane według następujących kroków:

- 1) zespół ds. rewitalizacji opracowuje raport monitorujący (wraz z danymi ilościowymi i wskaźnikami) w terminie 3 miesięcy od daty zakończenia okresu sprawozdawczego po zebraniu informacji i danych;
- 2) burmistrz przedstawia raport Radzie Miejskiej w Karlinie Raport obok analizy osiągnięć oraz stwierdzenia odchyłeń od przyjętych celów i kierunków rozwoju, powinien zawierać propozycje działań korygujących lub zalecać zmiany w zapisach LPR, (jeżeli są one uzasadnione czynnikami, które uległy zmianie). Powinien zawierać również ocenę wartościową i ilościową z realizacji poszczególnych celów LPR i projektów realizacyjnych;
- 3) po przyjęciu raportu przez Radę Miejską w Karlinie i wprowadzeniu ewentualnych korekt w LPR następuje nabór propozycji projektów rewitalizacyjnych w formule konsultacji społecznych;
- 4) przesłanie dokumentu LPR do instytucji opiniodawczych (RDOŚ, Państwowy Inspektorat Sanitarny);
- 5) Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej zaktualizowany LPR wraz z propozycją uchwały i uzasadnieniem oraz raport z konsultacji;
- 6) uchwalony zaktualizowany LPR zostaje przekazany przez Burmistrza do oceny przez IŻ RPO WZ celem wpisania (aktualizacji) na listę (wykaz) programów rewitalizacji realizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego;
- 7) przyjęcie do realizacji zaktualizowanego LPR.

Funkcjonowanie systemu monitorowania w gminie Karlino przedstawia schemat procedury monitorowania LPR

Rysunek 55. Schemat systemu monitorowania LPR

Źródło: opracowanie własne.

9.2. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW ORAZ INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

Lokalny Program Rewitalizacji w Gminie Karlino jest dokumentem o charakterze strategicznym, którego skutki wdrożenia obejmują praktycznie wszystkie podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym. Powodowało to konieczność zaangażowania do prac w przygotowaniu i wdrażaniu szerokiego spektrum przedstawicieli m.in. sektora samorządowego, pozarządowego i biznesowego.

W celu zaangażowania w planowanie i realizację jak największej grupy mieszkańców reprezentujących wszystkich interesariuszy, stworzono system komunikacji zespołu ds. rewitalizacji z mieszkańcami. W ramach promocji LPR podejmowane będą w szczególności takie działania jak:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Karlino informacji o postępach we wdrażaniu LPR,
- umieszczanie informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach publicznie dostępnych,
- bieżące informowanie przez Burmistrza, Rady Miejskiej oraz przedstawicieli sołectw na terenie gminy,
- publikowanie informacji w mediach społecznościach,
- organizacja spotkań bezpośrednich z potencjalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi,
- umieszczenie tablic reklamowych w miejscach realizacji inwestycji infrastrukturalnych, informujących o zakresie realizowanych projektów,
- publikacje w prasie.

Elementem zwiększającym udział interesariuszy w zarządzaniu i ewaluacją LPR jest przyjęta procedura zgłaszania zmian do projektu. W trakcie konsultacji społecznych wszyscy interesariusze mają prawo i możliwość zgłoszenia propozycji zmian w LPR. Propozycja zmiany LPR zgłaszana jest w formie pisemnej do Burmistrza Karlina.

Założenie, że LPR jest dokumentem, który „żyje” wraz z obszarem rewitalizacji daje szansę na jego modyfikowanie wraz ze zmieniającą się sytuacją, w której obszar ten i jego mieszkańcy się znajdują. Pozwala to uniknąć efektu, w którym LPR jest hamulcem dla potrzebnych społecznie projektów, a które nie znalazły się w jego pierwotnej formie. Tworzenie nowych projektów (fiszek rewitalizacyjnych) pozwala na bieżące zmiany w LPR, w zależności od potrzeb lokalnej społeczności.

9.3. AKTUALIZACJA

Zakłada się, że proces rewitalizacji, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, co implikuje konieczność założenia aktualizacji LPR w razie zaistnienia takich okoliczności.

W przypadku stwierdzenia, że Program Rewitalizacji wymaga zmiany, Burmistrz przedłoży Radzie Miejskiej stosowny projekt uchwały zmieniającej Program Rewitalizacji. Zmiana Programu Rewitalizacji następuje w trybie, w jakim był on uchwalany.

Wszelkie zmiany w LPR muszą jednak posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne oraz powinny zostać właściwie opisane, zawierać rodzaj i przyczynę zmiany oraz jej wpływ na dalszą realizację programu i propozycję modyfikacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo – rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno–organizacyjny), działania rewitalizacyjne, które zostałyby dopisane do LPR powinny być zgodne z politykami oraz programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, a także mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzennej i społeczno–gospodarczej.

9.4. EWALUACJA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Ewaluacja jest narzędziem pozwalającym na rozliczenie wdrażania LPR w gminie Karlino. Pozwala na ocenę stopnia wykonania celów. Ewaluacja opiera się na analizie wpływu projektów rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty funkcjonowania społeczno–gospodarczego interesariuszy procesu rewitalizacji oraz dekoncentracji negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji. Ewaluacja LPR będzie odbywała się etapowo:

- Ewaluacja ex-ante – przed realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Będzie to ocena zasadności poszczególnych projektów rewitalizacyjnych oraz ocena ich wpływu na społeczność i obszar rewitalizacji;
- Ewaluacja w trakcie realizacji przedsięwzięć – ocena bieżąca przyjętych celów oraz ich wpływu na obszary problemowe;
- Ewaluacja ex-post – po realizacji przedsięwzięcia, długoterminowa ocena wpływu oraz trwałości poszczególnych projektów na społeczność i obszar rewitalizacji;
- Zmiana (modyfikacja) LPR – po przeprowadzeniu ewaluacji lub w razie wystąpienia istotnej zmiany warunków realizacji LPR.

Za wykonanie ewaluacji odpowiedzialny jest Koordynator ds. rewitalizacji

SPIS TABEL

Tabela 1. Zestaw wskaźników i metodologia obliczeń	21
Tabela 2. Największe podmioty w gminie Karlino	25
Tabela 3. Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON w gminie Karlino	26
Tabela 4. Proces depopulacji w gminie Karlino	29
Tabela 5. Zjawisko koncentracji depopulacji w gminie Karlino	31
Tabela 6. Depopulacja - koncentracja zjawiska w gminie Karlino	32
Tabela 7. Jednostki analityczne w gminie Karlino	38
Tabela 8. Depopulacja w gminie Karlino	39
Tabela 9. WS1 - wskaźnik depopulacji (różnica liczby mieszkańców w latach 2011-2016)	39
Tabela 10. Liczba ludności w podziale ze względu na aktywność zawodową	40
Tabela 11. Wskaźnik udziału osób w wieku przedprodukcyjnym do liczby mieszkańców ogółem na 1000 osób	40
Tabela 12. Wskaźnik starzenia ludności w gminie Karlino	42
Tabela 13. Ludność ogółem i ludność na 1 km ² w powiecie białogardzkim wg gmin	43
Tabela 14. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego	43
Tabela 15. Ludność w wieku produkcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego	44
Tabela 16. Ludność w wieku poprodukcyjnym w gminach powiatu białogardzkiego	44
Tabela 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	45
Tabela 18. Zasiłek stały na 1000 osób	47
Tabela 19. Wskaźnik dotyczący korzystania z zasiłku okresowego na 1000 osób	49
Tabela 20. Wskaźnik dotyczący pobierania zasiłku celowego na 1000 ludności	49
Tabela 21. Wskaźnik dotyczący udzielanej pomocy na dożywianie dzieci	50
Tabela 22. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców - wskaźnik WS9	52
Tabela 23. Udział osób w wieku poprodukcyjnym do ogółu mieszkańców w 2016 r.	54
Tabela 24. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą	55
Tabela 25. Wskaźnik nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	56
Tabela 26. Zasoby mieszkaniowe gminy Karlino i powiatu białogardzkiego	59
Tabela 27. Budownictwo ogółem - oddane nowe budynki	60
Tabela 28. Jednostki analityczne w gminie Karlino	61
Tabela 29. Wskaźniki sfery społecznej	61
Tabela 30. Wskaźniki sfery gospodarczej	62
Tabela 31. Wskaźniki sfery infrastrukturalnej	63
Tabela 32. Wskaźnik sumaryczny sfer: społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej	64
Tabela 33. Obszar zdegradowany w gminie Karlino	66
Tabela 34. Obszar zdegradowany w gminie Karlino	70
Tabela 35. Propozycje obiektów/terenów, które wymagają rewitalizacji – wyniki prac warsztatowych	72
Tabela 36. Charakterystyka społeczności zamieszkującej obszar rewitalizacji	78
Tabela 37. Korzystający z pomocy społecznej w obszarze rewitalizacji	79
Tabela 38. Korzystający z pomocy społecznej	80
Tabela 39. Pomoc w dożywianiu dzieci	81
Tabela 40. Liczba podmiotów gospodarczych w Karlinie	84

Tabela 41. Wskaźniki dla sfery środowiskowej	88
Tabela 42. Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.....	90
Tabela 43. Dostępność do wybranych usługi i przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji	91
Tabela 46. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych w gminie Karlino	97
Tabela 47. Kluczowe wskaźniki monitorujące realizację LPR	119

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 .Liczba ludności w gminie Karlino	30
Wykres 2. Liczba mężczyzn w gminie Karlino	30
Wykres 3. Liczba kobiet w gminie Karlino	31
Wykres 4. Dochody gminy na 1 mieszkańca.....	53
Wykres 5. Dochody własne gminy Karlino	53
Wykres 6. Liczba bezrobotnych w gminie Karlino 2008-2016.....	57

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.Partycypacyjny charakter LPR w gminie Karlino	11
Rysunek 2. Spotkanie Zespołu ds. Rewitalizacji.....	12
Rysunek 3. Spacer studyjny	13
Rysunek 4. Spacer studyjny	14
Rysunek 5. Portal informujący o procesie rewitalizacji w gminie Karlino	14
Rysunek 6. Warsztaty rewitalizacyjne	15
Rysunek 7. Logo rewitalizacji.....	15
Rysunek 8. Zakres diagnozy na potrzeby LPR	16
Rysunek 9. Schemat procesu diagnostycznego	17
Rysunek 10. Podział miasta Karlino na obszary analityczne.....	19
Rysunek 11. Położenie gminy Karlino.....	24
Rysunek 12. Zabytkowy spichlerz w Karlinie	27
Rysunek 13. Odsetek mieszkańców problemowych miejscowości popegeerowskich w liczbie ludności wiejskiej ogółem.....	33
Rysunek 14. Obciążenia gmin problemowymi miejscowościami popegeerowskimi w województwie zachodniopomorskim.....	34
Rysunek 15. Obiekty byłego PGR - Mierzyn.....	35
Rysunek 16. Ruiny zabudowań - Pobłocie Wielkie	36
Rysunek 17. Zniszczone zabudowania dawnego PGR - Karścino	36
Rysunek 18. Zniszczone zabudowania dawnego PGR - Ubysławice	37
Rysunek 19. Obiekty byłego PGR - Karlino.....	37
Rysunek 20. WS1 - analiza rozkładu przestrzennego	40
Rysunek 21. WS2 - analiza rozkładu przestrzennego	41
Rysunek 22. WS3 - analiza rozkładu przestrzennego	42
Rysunek 23. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (WS4)	46

Rysunek 24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek stały na 1000 mieszkańców (WS.5).....	47
Rysunek 25. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek okresowy na 1000 mieszkańców (WS6)	48
Rysunek 26. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - zasiłek celowy na 1000 mieszkańców (WS7).....	50
Rysunek 27. POMOC W DOŻYWIANIU DZIECI - LICZBA DZIECI NA 1000 MIESZKAŃCÓW (WS8).	51
Rysunek 28. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców (WS9)	51
Rysunek 29. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców ogółem na 1000 mieszkańców (WG1).....	54
Rysunek 30. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców (WG2)	55
Rysunek 31. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (WG3).....	56
Rysunek 32. Liczba osób bezrobotnych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym	57
Rysunek 33. Ilość budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.....	58
Rysunek 34. Liczba budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r	59
Rysunek 35. Skumulowana wartość wskaźników społecznych w gminie Karlino.....	62
Rysunek 36. Skumulowana wartość wskaźników gospodarczych w gminie Karlino	63
Rysunek 37. Skumulowana wartość wskaźników infrastrukturalnych w gminie Karlino	64
Rysunek 38. Skumulowana wartość wskaźników społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych (WZ).....	65
Rysunek 39. Obszar zdegradowany w gminie Karlino	66
Rysunek 40. OBSZAR REWITALIZACJI	71
Rysunek 41. Ratusz w Karlinie	75
Rysunek 42. Karlinko – przystanek autobusowy	76
Rysunek 43. Karścino – ruiny pałacu	76
Rysunek 44 . Zniszczone zabytkowe budynki w obszarze rewitalizacji	79
Rysunek 45. Zniszczona kamienica w obszarze rewitalizacji	81
Rysunek 46. Poziom bezpieczeństwa w obszarze rewitalizacji	82
Rysunek 47. Domek Napoleona – atrakcja turystyczna Karlina	83
Rysunek 48. Wymagająca rewitalizacja pierzeja w obszarze rynku w Karlinie.....	85
Rysunek 49. Zniszczone elewacje kamienic w obszarze rewitalizacji	85
Rysunek 50. Obszar przekroczeń poziomu docelowego b(a)p rok Zp11sZpB(a)pa38 w strefie Karlina	86
Rysunek 51. Przewagi typów emisji w stężeniach b(a)p rok w obszarze Karlina.....	87
Rysunek 52. Zdegradowane tereny zielone w obszarze rewitalizacji.....	87
Rysunek 53. Wymagający rewitalizacji obszar ul. Wigury	89
Rysunek 55. Stare zniszczone elewacje kamienic w obszarze rewitalizacji.....	91
Rysunek 62. Schemat systemu monitorowania LPR.....	121